achtkarspelen
GEMEENTE

Mei-inoar ien!

Programmabegroting 2018

Versie inclusief amendementen & erratum

Inhoudsopgave

Voorwoord 5
Inleiding 7
Leeswijzer 9
Financiële recapitulatie 13
Programmaplan 21
0. Bestuur en ondersteuning 23
1. Veiligheid 31
2. Verkeer, vervoer en waterstaat 35
3. Economie 39
4. Onderwijs 45
5. Sport, cultuur en recreatie 51
6. Sociaal domein 61
7. Volksgezondheid en milieu 81
8. Volkshuisvesting, Ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing 89
Algemene dekkingsmiddelen 99
Overhead 101
Vennootschapsbelasting 105
Paragrafen 107
Lokale heffingen 109
Weerstandsvermogen en risicobeheersing 119
Onderhoud kapitaalgoederen 129
Financiering 135
Bedrijfsvoering 141
Verbonden partijen 143
Grondbeleid 155
FINANCIELE BEGROTING 157
Overzicht van baten en lasten en de toelichting 158
Uiteenzetting van de financiële positie en de toelichting 163
Geraamde baten en lasten per taakveld 171
BIJLAGEN 174
Investeringen 175

Voorwoord

Mei-inoar dien!

Met trots presenteert het college de programmabegroting 2018.

Na een jaar met vele uitdagingen is het gelukt om u een meerjarig sluitende begroting aan te bieden. Een begroting waaraan iedereen een steentje heeft bijgedragen. In de kaderstellende vergadering van 6 juli 2017 heeft iedere partij een bijdrage geleverd aan de inhoud van de begroting.

Er is geluisterd, moties zijn verwerkt in de begroting en autonome ontwikkelingen zijn meegenomen. Het lichte economische herstel van vorig jaar heeft aan kracht gewonnen. Achtkarspelen krijgt weer wat vet op de botten en kleur in het gezicht.

Op 21 maart 2018 zijn er verkiezingen. Deze begroting zorgt ervoor dat de volgende raad niet direct hoeft te starten met een bezuinigingsagenda. Er kunnen keuzes gemaakt worden. Plannen worden weer gemaakt en er is geld om belangrijke projecten uit te voeren. Er is ruimte om de lokale lasten verder te laten zakken. De OZB wordt verlaagd met 2,1%.

Samen verder door samen te werken!

Harjan Bruining

Wethouder Financiën

Inleiding

Voor u ligt de laatste programmabegroting van deze raadsperiode. Een enerverende raadsperiode.

Ondanks de collegewisseling en de wisseling in het college konden we in de kadernota al de voorzichtige conclusie trekken dat we met tevredenheid op deze periode terug kunnen kijken; we hebben het mei-inoar dien.

Tijdens het debat over de kadernota hebben we al aangegeven dat de kadernota het document is waarin de raad maximaal kaderstellend, richtinggevend en beleidsinitiërend kan zijn. In technische zin is de programmabegroting dan het document waarin de kaders van de kadernota en de recente ontwikkelingen worden uitgewerkt in concrete activiteiten voor 2018 en volgende jaren. In deze begroting geven we inzicht in de stappen die gezet zijn nadat de kadernota aan de raad is voorgelegd.

- We maken inzichtelijk welke moties tijdens de kadernota zijn aangenomen en op welke wijze deze inhoudelijk en financieel zijn meegenomen in de begroting. Daar waar deze moties nog niet in de begroting konden worden verwerkt, zijn in deze programmabegroting de voortgang en de verdere stappen aangegeven.
- Na de behandeling van de kadernota heeft de raad een tweetal moties aangenomen die beide financiële consequenties zullen hebben. In deze begroting zullen we aangeven wanneer en op welke wijze we met deze moties zullen omgaan.
- Naast de moties van de raad spelen er een aantal externe of autonome ontwikkelingen die effect hebben op de wijze waarop de kadernota is verwerkt tot een begroting. U kunt daarbij vooral denken aan loon- en prijscompensatie, personele ontwikkelingen, de gevolgen van macro-economische ontwikkelingen en ook een aantal andere ontwikkelingen, zoals de mogelijke verkoop van de Eneco-aandelen.

Met deze begroting hebben wij als college gevolg gegeven aan de door u gestelde kaders en wij denken de beleidsinitiatieven waarover gesproken is op deze wijze te kunnen gaan implementeren. De meerjarige saldi van deze begroting zijn positief. Dit is mede een resultaat van de ontwikkelingen in het gemeentefonds, het consistent en consequent werken aan een solide en degelijke begroting, een actief treasurybeleid én de realisatie van de besparingen door de samenwerking met onze preferente partner Tytsjerksteradiel.

Ondanks deze positieve saldi blijft een waarschuwing op zijn plaats. In de cijfers van deze meerjarenraming is namelijk nog geen rekening gehouden met de uitwerking van de motie over een zwembad. Het accres in het gemeentefonds en de decentralisatie- en integratie-uitkering blijven een risico. De gebruikte trap op, trap af-methodiek kan grote effecten in onze uitkering veroorzaken. In de op Prinsjesdag uitgebrachte septembercirculaire is al een korting van € 224.000 voor 2017 doorgevoerd. Ook meerjarig (zie verderop) is nu al een daling zichtbaar. Ervan uitgaande dat ook het nieuwe kabinetsbeleid en de doorontwikkeling van het sociaal domein gevolgen zal hebben voor de gemeentebegroting, stelt het college de raad voor de saldi op dit moment niet verder naar beneden te brengen.

Wij wensen u veel leesplezier.

Leeswijzer

Om de kaderstellende en controlerende rol van de raad te versterken is het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) op hoofdlijnen vernieuwd. Zoals eerder vermeld heeft dit effect op de uitvoeringsinformatie, de beleidsindicatoren, de kengetallen van de financiële positie, de beschrijving 'empirische positionering' van de verbonden partijen, het inzicht in de overhead en kosten en een aantal aanpassingen in het stelsel van baten en lasten. In praktische zin betekent dit dat de hele begroting opnieuw is ingedeeld.

Om de raad behulpzaam te zijn bij vergelijkingen van de voorgestelde begroting ten opzichte van de voorgaande jaren is hieronder het schema van de oude en nieuwe indeling weergegeven.

Een complete financiële herberekening van 2016 heeft het college echter achterwege gelaten omdat de jaarrekening vrij recent door u is vastgesteld en in principe de noodzakelijke informatie bevat. Naar verwachting zal de nieuwe opzet en bijpassende indeling u beter in staat stellen om uw democratische rol waar te kunnen maken.

In de bijlage bij de kadernota zijn alle acties uit het coalitieakkoord vermeld. De onderwerpen die ook nog in 2018 of daarna tot activiteiten (moeten) leiden zijn in de tekst aangegeven met een (c). Activiteiten zonder de (c) zijn in de loop van de tijd door besluiten en/of moties toegevoegd.

Bij elk programma vindt u, voor zover van toepassing, de door de Commissie Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) voorgeschreven beleidsindicatoren. Deze indicatoren moeten alle gemeenten opnemen in de programmabegroting, waardoor deze met elkaar te vergelijken zijn. Ook worden hiermee de jaarlijkse ontwikkelingen in beeld gebracht. De indicatoren en bijbehorende waarden zijn ook te vinden op www.waarstaatjegemeente.nl.

Programmabegroting 2017	Programmabegroting 2018
Programma 1 Mienskip 1. Sport 2. Cultuur 3. Dorpen	**Programma 5 Sport, cultuur en recreatie** 5.1 Sportbeleid en activering 5.2 Sportaccommodaties 5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie 5.5 Cultureel erfgoed
Programma 2 Onderwijs en jeugdbeleid 1. Vergroten onderwijskansen 2. Jeugd	**Programma 4 Onderwijs** 4.1 Openbaar basisonderwijs 4.2 Onderwijshuisvesting 4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken
Programma 3 Preventie en zorg 1. Preventie 2. Zorg	**Programma 6 Sociaal Domein** 6.2 Wijkteams 6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO) 6.71 Maatwerkdienstverlening 18+ 6.72 Maatwerkdienstverlening 18- 6.81 Geëscaleerde zorg 18+ 6.82 Geëscaleerde zorg 18- **Programma 7 Volksgezondheid en milieu** 7.1 Volksgezondheid 7.5 Begraafplaatsen en crematoria

Programma 4 Werk en inkomen 1. Meer inwoners participeren 2. Wurkje, meidwaan, minder earmoed en eltsenien in plak 3. Minder inwoners doen een beroep op de vangnetvoorziening 4. Minder inwoners verkeren in armoede 5. Meer inwoners met een arbeidsbeperking werken op de reguliere arbeidsmarkt 6. Er komt meer samenspel tussen inwoners, ondernemers, het maatschappelijk veld en de overheid 7. Iedereen is welkom en voelt zich thuis	**Programma 6 Sociaal Domein** 6.1 Samenkracht en burgerparticipatie 6.3 Inkomensregelingen 6.4 Begeleide participatie 6.5 Arbeidsparticipatie
Programma 5 Leefomgeving 1. Een duurzame, schone en veilige leefomgeving creëren en in stand houden 2. Openbaar groen betaalbaar houden door hierop te besparen 3. Afvalwater op een adequate manier verwerken en wateroverlast beperken 4. Afval duurzaam en efficiënt inzamelen en verwerken en zwerfafval bestrijden	**Programma 0 Bestuur en ondersteuning** 0.3 Beheer overige gebouwen en gronden **Programma 2 Verkeer, vervoer en waterstaat** 2.1 Verkeer en vervoer 2.2 Parkeren 2.3 Recreatieve havens 2.4 Economische havens en waterwegen 2.5 Openbaar vervoer **Programma 5 Sport, cultuur en recreatie** 5.4 Musea 5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie **Programma 7 Volksgezondheid en milieu** 7.2 Riolering 7.3 Afval
Programma 6 Ontwikkeling 1. Werken 2. Recreatie en toerisme 3. Ruimtelijk beleid 4. Bouwgrondexploitatie 5. Vergunningverlening 6. Wonen 7. Duurzame ontwikkeling 8. Kruidhof	**Programma 3 Economie** 3.1 Economische ontwikkeling 3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur 3.3 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen 3.4 Economische promotie **Programma 7 Volksgezondheid en milieu** 7.4 Milieubeheer **Programma 8 Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing** 8.1 Ruimtelijke Ordening 8.2 Grondexploitatie (niet-bedrijven terreinen) 8.3 Wonen en bouw
Programma 7 Veiligheid 1. Veilige woon- en leefomgeving 2. Samenwerking externe veiligheidspartners, samenwerking versterken en voortzetten 3. Verbinding veiligheid en sociaal domein, de burger de passende hulp bieden	**Programma 1 Veiligheid** 1.1 Crisisbeheersing en brandweer 1.2 Openbare orde en veiligheid
Programma 8 Dienstverlening 1. Tsjinstferlienend oan ús mienskip	**Programma 0 Bestuur en ondersteuning** 0.1 Bestuur 0.2 Burgerzaken

	Programma 5 Sport, cultuur en recreatie 5.6 Media
Programma 9 Dekkingsmiddelen 1. Lokale heffingen 2. Algemene uitkering uit het gemeentefonds 3. Overige algemene dekkingsmiddelen 4. Dividend	**Programma 0 Bestuur en ondersteuning** 0.5 Treasury 0.61 OZB woningen 0.62 OZB niet-woningen 0.63 Parkeerbelasting 0.64 Belastingen overig 0.7 Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds 0.8 Overige baten en lasten 0.9 Vennootschapsbelasting (VpB) 0.10 Mutaties reserves 0.11 Resultaat van de rekening van baten en lasten
Overhead 1. Overhead	**Programma 0 Bestuur en ondersteuning** 0.4 Overhead

Financiële recapitulatie

Saldo programmabegroting

Het saldo van de programmabegroting 2018 is € 355.000 positief. Ook de saldi voor de jaren 2019-2021 laten een positieve ontwikkeling zien. In onderstaande tabel is het totale (incidentele en structurele) begrotingssaldo van de programmabegroting 2018 en de meerjarenraming 2019-2021 weergegeven:

(bedragen x € 1.000)	2018	2019	2020	2021
Begrotingssaldi	**355**	**530**	**783**	**371**

positieve bedragen zijn voordelig, negatieve bedragen zijn nadelig

Bovenstaande bedragen zijn de saldi na reservemutaties. Een gedetailleerd overzicht met toelichting op deze saldi staat in het overzicht van Baten en Lasten in de Financiële begroting.

Verschillenanalyse

De programmabegroting 2017 sloot af met een saldo van € 100.000 positief. De programmabegroting 2018 sluit af met een saldo van € 355.000 positief. In onderstaande verschillenanalyse worden de belangrijkste verschillen met de begroting van vorig jaar weergegeven.

Uitkeringen gemeentefonds

De begroting 2017 is gebaseerd op de meicirculaire 2016. Het verwerken van de septembercirculaire 2016 en de meicirculaire 2017 in de begroting 2018 heeft geresulteerd in een stijging van de algemene uitkering van € 1,3 miljoen ten opzichte van de begroting 2017.

Treasury

In de begroting 2017 heeft het college aan uw raad voorgesteld de langlopende leningen te herfinancieren. Dit heeft structureel een besparing op de rentekosten opgeleverd. Voor de begroting 2018 heeft het college onderzoek gedaan naar de rente-effecten voor de kortlopende leningen. Dit heeft een (gesaldeerd) positief effect van € 275.000.

Personeelskosten

In 2018 wordt door autonome ontwikkelingen op het gebied van vergunningverlening, alcoholpreventie en het sociaal domein verwacht dat er uitbreiding van formatie nodig is. Hiervoor is € 130.000 gereserveerd in de begroting.

Storting pensioen premies wethouders

Er moet in 2018 een extra koopsom aan Loyalis worden voldaan om te kunnen voldoen aan de toekomstige pensioenverplichtingen van de (voormalige) wethouders. De reden is een lagere rekenrente en een lager rendement op het beleggingstegoed. Het gaat om een bedrag van € 286.000.

Financiën Sociaal Domein
De integratie-uitkering Sociaal Domein is per saldo gestegen. Het participatie-deel is gedaald door een wijziging in bekostiging (zie Caparis). De onderdelen Jeugd en WMO binnen de integratie-uitkering laten juist een stijgende tendens zien. Omdat het Sociaal Domein budgettair neutraal verwerkt wordt, heeft dit geen effect op het saldo.

Caparis
De bekostiging van de WSW verandert. Achtkarspelen betaalt alleen nog loonkosten voor WSW-medewerkers die werkzaam zijn in Achtkarspelen. Daar staat een lagere Rijksbijdrage van bijna € 200.000 tegenover. Daarnaast zijn de loonkosten per WSW-medewerker gedaald door de regeling LIV (Lagere Inkomens Voordeel) en is het aantal SE (Sociale Eenheid) gedaald ten opzichte van de meerjarenbegroting. Er is extra geld gebudgetteerd voor de verrekening van indirecte kosten in verband met het onttrekken van Groen uit Caparis (€80.000).

Inhaalslag groot onderhoud wegen
In de jaarrekening 2016 is een voorziening getroffen voor de inhaalslag op wegen. Hierdoor kan de structurele post van € 108.000 komen te vervallen.

Lokale lasten
Het college stelt voor om de Onroerend Zaak Belasting (OZB) met 2,1% te verlagen. Dit is conform de motie naar aanleiding van de kadernota om de OZB met meer dan 1,1% te verlagen. Door een extra dotatie uit de voorziening afvalstoffenheffing gaan, ondanks de stijging van de kosten van Omrin, de totale gemeentelijke lasten per huishouden omlaag. Deze dalen met € 12,46 per huishouden.

Kapitaallasten
Tijdens de discussie over de kadernota is aangegeven dat een stelpost voor mogelijk lagere kapitaallasten niet past binnen de in Achtkarspelen gebruikte strakke begrotingsdiscipline. Het college heeft om die reden deze post dan ook uit de begroting gehaald.

Incidentele lasten
Vanwege de verbetering van de positie van de algemene reserve en de beschikbare ruimte stelt het college voor de incidentele lasten uit de kadernota te dekken uit de reguliere exploitatie. Dit geldt overigens niet voor de middelen die beschikbaar zijn gesteld uit de voormalige reserve Inkomensvoorziening.

Bijdrage Fabryksfeart
Het college stelt geld beschikbaar voor de Fabryksfeart. In de begroting is voor 2019 een bedrag van € 150.000 opgenomen. Indien het project al eerder opgestart wordt stelt het college aan uw raad voor dit bedrag in 2018 al beschikbaar te stellen. Ook vraagt het college aan de Provinsje en het Wetterskip een bijdrage te doen aan de Fabryksfeart.

Accommodatiebeleid
Conform het raadsbesluit genomen op 6 april 2017 is de bezuinigingsstelpost voor het accommodatiebeleid komen te vervallen. De stelpost wordt zoals besloten deels ingevuld

door diverse bezuinigingsmaatregelen, de rest komt ten laste van het begrotingssaldo. Het gaat dan om € 145.000 in 2018 en € 105.000 voor 2019 en verder.

Precario
De precario opbrengsten (ad. € 460.000) worden in deze begroting toegevoegd aan de reserve, voor de rest bestaat er nog geen zekerheid.

Septembercirculaire gemeentefonds

De programmabegroting is gebaseerd op de berekeningen in de jaarlijkse meicirculaire zoals voorgeschreven door onze provinciaal toezichthouder. De mutaties op basis van de septembercirculaire 2017 zijn daarom niet opgenomen in de begrotingssaldi. Desondanks is het wel van belang om te zien hoe de inkomsten uit het gemeentefonds zich, op basis van de laatst beschikbare informatie, ontwikkelen.

In onderstaande tabel zijn de mutaties van de septembercirculaire ten opzichte van de meicirculaire opgenomen. De algemene uitkering heeft invloed op het begrotingssaldo in tegenstelling tot de mutaties in het sociaal domein. Daarvoor geldt dat mutaties in de inkomsten vanuit het Rijk budgettair neutraal worden verwerkt in de uitgavenbudgetten.

Septembercirculaire (x € 1.000)	2018	2019	2020	2021
Mutatie algemene uitkering t.o.v. meicirculaire	91	20	-50	-104
Mutaties Sociaal Domein				
Wmo integratie uitkering	-35	-35	-35	-37
AWBZ naar WMO	-62	-72	-101	-72
Jeugd	-52	-26	-34	-26
Participatie	-	-	35	9
Totale mutatie sociaal domein	*- 149*	*- 133*	*-135*	- 126
Totaal mutaties inclusief Sociaal Domein	**-58**	**-113**	**-185**	**-230**

Incidentele lasten en baten

Een post is incidenteel wanneer deze maximaal drie jaar in de begroting staat. In onderstaande tabel zijn alle incidentele lasten en baten voor de jaren 2018-2021 opgenomen.

Incidentele lasten en baten	2018	2019	2020	2021
Incidentele lasten				
Uit kadernota				
Herziening subsidies ouderen beweeggroepen en -sosen	15			
Detailhandelsvisie NOF	10			
Proeftuin	22			
Uitvoering Woonvisie	10			
Implementatie omgevingswet	55	55	55	22
	112	*55*	*55*	*22*
Moties kadernota				
Talentenkeet	100			
Bijdrage bezoekerscentrum Spitkeet	75			
Splitsing grof vuil milieustraat	100			
Opknappen Fabryksfeart		150		
Realissearring opstapwenningen	25			
Investeringsfonds 8K	100			
Onderzoek recreatiepark	8			
Motie Fairtrade	15			
	423	*150*	*0*	*0*
Incidentele lasten uit begroting 2017				
Budget terugdringen jeugdwerkloosheid	40			
Integrale kindcentra	50			
Mediaburo noord	10	10		
Meertaligheid	10	10		
Laaggeletterdheid	10	10		
Minimabeleid - Kans regeling	134			
Wegen bibeko, openbare verlichting	24	24		
Raad kosten verkiezingen	6			
Bestuur wachtgelden	23			
ANNO ontwikkeling	40	40	40	
	347	*94*	*40*	*0*
Totaal incidentele lasten	**882**	**299**	**95**	**22**
Incidentele baten				
Precario inkomst	460	460	460	460
Winstafdracht Grondbedrijf	500	162	500	0
Opbrengst afstoten gronden	50			
Totaal incidentele baten	**1.010**	**622**	**960**	**460**
Saldo van incidentele lasten en baten	**128**	**323**	**865**	**438**

Verloop algemene reserve

In 2017 is besloten alle bestemmingsreserves op te heffen en samen te voegen in één algemene reserve. Hieronder volgt een verloop van de algemene reserve van 2018 tot met 2021. In de mutaties zijn de eerste uitgaven met betrekking tot de BUIG gelden meegenomen. Het overige deel tot € 1 miljoen volgt het komende jaar door middel van begrotingswijzigingen. Er is een reële kans dat de algemene reserve de komende jaren fors zal toenemen door de inkomsten uit precariobelasting en de verkoop van Eneco aandelen.

	2018	2019	2020	2021
Stand reserve 1 januari	**12.400**	**12.558**	**13.100**	**13.978**
Onttrekkingen				
Budget terugdringen jeugdwerkloosheid	40			
Integrale kindcentra	50			
Mediaburo noord	10	10		
Meertaligheid	10	10		
Laaggeletterdheid	10	10		
Openbare verlichting	24	24		
Bestuur - wachtgeld	23			
Raad kosten verkiezingen	6			
ANNO ontwikkeling	40	40	40	0
BUIG talentenkeet	100			
BUIG Bijdrage bezoekerscentrum Spitkeet	75			
BUIG Investeringsfonds 8K	100			
Splitsing grof vuil milieustraat	100			
Speelterreinen	35	36	58	58
Afschrijving renovatie slechte sportvelden	8	8	8	8
Flankerend beleid	55			
Minimabeleid - Kans regeling	134			
Minimabeleid - schulddienstverlening	20	20	20	20
Totaal onttrekkingen	**840**	**158**	**126**	**86**
Toevoegingen				
Reconstructie groen	35	35		
Opbrengsten Grondbedrijf	50			
Winstafdracht GREX	500	162	500	0
Speelterreinen	45	45	45	45
Ontvlechting Kollumerland	-42	-21	-17	0
Precario inkomsten	460	460	460	460
Motie Fairtrade	-15			
Totaal toevoegingen	**1.033**	**681**	**988**	**505**

Ontwikkeling schuld

Door de geplande investeringen, de verwachte begrotingssaldi en de geplande onttrekkingen en toevoegingen aan de reserves, ontstaat het volgende beeld voor het verloop van de schuld.

Ultimo	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
SCHULDEN	**Rekening**		**Prognose**				
Langlopend	38,9	41,6	39,3	36,9	34,5	30,5	28,3
Tbv woning-corporaties	7,6	5,4	5,2	5,1	4,9	3,1	3,0
Tbv eigen financiering	31,3	36,2	34,1	31,8	29,6	27,4	25,3
Kortlopend	17,8	18,9	22,5	23,4	23,7	23,6	23,7
Totaal tbv eigen financiering	49,1	55,1	56,6	55,2	53,3	51,0	49,0

Duidelijk is dat de langlopende schuld tot eind 2016 is toegenomen en volgens de prognose gaat afnemen. Eventuele omzettingen van de kortlopende schuld naar een langlopende zijn hierin niet meegenomen vanwege de onzekerheid of dit zich zal voordoen en zo ja, in welk jaar en welke omvang.

De kortlopende schuld, bestaande uit onder andere kasgeldleningen en crediteuren blijft gedurende het meerjarenperspectief naar verwachting stabiel. In de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing zijn de kengetallen omtrent het verloop van de netto schuldquote opgenomen.

Moties kadernota

Naar aanleiding van de kadernota heeft de raad een aantal moties. Hieronder volgt een overzicht waarin de stand van zaken per motie wordt vermeld.

Omschrijving motie	Stand van zaken	Eenmalig	Structureel	Dekking
Kaderbriefje	Tekst is uit de kadernota (inleiding) gehaald en opnieuw op de site van Achtkarspelen geplaatst.	nvt	nvt	
Stynsgea kultureel haaddoarp	In de begroting 2017 was al een bedrag beschikbaar gesteld voor KH2018. Het resterende budget van € 28.000 wordt gebruikt om deze motie uit te voeren.	nnb	nnb	
Talentenkeet	In de begroting wordt eenmalig € 100.000 beschikbaar gesteld voor het project talentenkeet, dit is cf de aangenomen (kadernota)motie. Bekostiging vanuit de BUIG-gelden (Algemene reserve).	€ 100.000	Nvt	algemene reserve
Wachtlijsten jeugdhulpverlening	Motie blijkt niet uitvoerbaar.	nvt	nvt	
Sosjaal kultureel wurk folwoeksenen	Deze motie wordt opgenomen in de uitwerking van de Welzijnsopdracht. Hiervoor is een bedrag beschikbaar gesteld in de begroting.	nnb	nnb	
Bijdrage bezoekerscentrum spitkeet	In de begroting wordt eenmalig € 75.000 beschikbaar gesteld voor de bouw van het bezoekerscentrum Spitkeet, dit is cf de aangenomen (kadernota) motie. Bekostiging vanuit de BUIG-gelden (Algemene reserve).	€ 75.000	nvt	algemene reserve
Splitsing grof vuil milieustraat	In de begroting wordt eenmalig € 100.000 beschikbaar gesteld voor de de splitsing grof vuil milieustraat, dit is cf de aangenomen (kadernota) motie. Bekostiging vanuit de BUIG-gelden (Algemene reserve).	€ 100.000	nvt	
Schaapkuddes	Op dit moment wordt onderzoek gedaan naar de haalbaarheid en de financiële consequenties.	nnb	nnb	

Opknappen fabryksfeart	Er wordt een bijdrage beschikbaar gesteld van € 150.000 voor 2019.	nnb	nnb	
Studie aanlegplaats riviercruiseschepen	Er is een verkennend onderzoek gaande. Het blijkt dat er weinig rederijen door het PM kanaal varen en dat er ook weinig interesse is in arrangementen in Achtkarspelen. Er is gesproken met de vereniging van Friese Rondvaartondernemers. Deze zullen in hun ledenvergadering de interesse voor arrangementen in Achtkarspelen verder peilen. Memo volgt.	nvt	nvt	
Nieuwbouw skieppehok spitkeet	Zie Buig-gelden informatiecentrum Spitkeet	nvt	nvt	
Realisearring opstapwenningen	In programma 8 wordt voorgesteld eenmalig € 25.000 beschikbaar te stellen voor onderzoek naar de mogelijkheid om opstapwoningen te realiseren.	€ 25.000	nvt	saldo begroting
Biodiversiteit	Biodiversiteit wordt een van de uitgangspunten van het beleid Openbaar groen. Bij werkzaamheden houden we rekening met biodiversiteit voor zover dit niet leidt tot hogere (onderhouds) kosten. Hiermee wordt uitvoering gegeven aan de motie.	nvt	nvt	
Investeringsfonds 8K	In de begroting wordt eenmalig € 100.000 beschikbaar gesteld voor het vormen van een investeringsfonds, dit is cf de aangenomen (kadernota) motie. Bekostiging vanuit de BUIG-gelden (Algemene reserve).	€ 100.000	nvt	algemene reserve
Participeren/investeren zonnepanelen	We gaan een onderzoek doen hoe de motie uit te voeren, dit kan binnen bestaande middelen	nvt	nvt	
Onderzoek recreatiepark	Onderzoek moet nog opgestart worden.	€ 8.000	nvt	saldo begroting
Onderzoek recreatief fiets- en wandelpad	Dit zal verder onderzocht worden in samenwerking met andere lokale partijen in Surhuisterveen. Op dit moment is onbekend wat de uitkomst hiervan zal zijn en of dit financiële consequenties zal hebben.	nnb	nnb	
Doorvaart Achtkarspelen	Geen extra geld in begroting, vanuit eerdere begrotingen al opgenomen.	nvt	nvt	
8K app	Op dit moment wordt onderzoek gedaan naar mogelijkheid en financiële consequenties onderzocht.	nnb	nnb	
OZB verlaging	De OZB wordt in de begroting verlaagd met 2,1% (excl inflatie van 0,9%). Hiermee is de motie uitgevoerd.		pm	
		€ 408.000		

Moties na kadernota:

- Metselproject: voor dit project wordt in 2017 een begrotingswijziging ingediend, bekostiging (€ 125.000) vanuit de BUIG-gelden.
- Zwembad: De financiële consequenties van het amendement (raad 13 juli 2017) zijn nog niet verwerkt in de begroting. En is vooral van belang voor de meerjarenbegroting (vanaf 2019).

Programmaplan

0. Bestuur en ondersteuning

In dit programma zijn de volgende thema's opgenomen: Dienstverlening, Bestuur en Belastingen.

Bij Dienstverlening gaat het om de totale dienstverlening van de gemeente ondergebracht bij de Werkmaatschappij. Bij Bestuur richten we ons met name op de bestuurlijke samenwerking met Tytsjerksteradiel via de Gemeenschappelijke Regeling Werkmaatschappij 8KTD. Onder Belastingen worden opmerkingen gemaakt over een aantal gemeentelijke belastingen.

We hebben er voor gekozen om het onderdeel Overhead op te nemen in de desbetreffende paragraaf, zodat de financiële en inhoudelijke informatie bij elkaar staat.

De thema's in dit programma horen bij de taakvelden

0.1	Bestuur
0.10	Mutaties reserves
0.2	Burgerzaken
0.5	Treasury
0.61	OZB woningen
0.62	OZB niet-woningen
0.64	Belastingen Overig
0.7	Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds
0.8	Overige baten en lasten

Dienstverlening

Wat willen we bereiken?

- De toegang tot het klantcontactcentrum en het ambtelijk apparaat voor inwoners en ondernemers is laagdrempelig. (c)
- We willen de klant goed in beeld hebben en onze dienstverlening daarop afstemmen
- De identiteit van de burger moet juist en veilig zijn.
- Het gemeentekantoor is goed bereikbaar en in ieder geval op kantooruren geopend. (c)

Wat gaan we daar in 2018 voor doen?

De klant in beeld

In de Kadernota is structureel geld beschikbaar gesteld (€ 7.500 per jaar) voor een burger- en ondernemerspeiling in het kader van 'Waar staat je gemeente'. We willen het jaarlijkse bedrag ook gebruiken voor meer onderzoek naar 'klantbeleving'. Zo krijgen we beter zicht op verbeteringen waar de klant blij van wordt. We passen de onderliggende processen daarop aan.

Communicatiekanalen

In de uitlijning van onze communicatiekanalen heeft de raad bij de behandeling van de kadernota 2018 een passende suggestie gedaan: onderzoek de mogelijkheden van een 8K-app. Met deze app kunnen inwoners (bijvoorbeeld per dorp/postcode) gewezen worden op belangrijke veranderingen in hun directe omgeving, zoals (weg)werkzaamheden, en op de hoogte gehouden worden gehouden van het belangrijkste nieuws (bijv. een bouwaanvraag of wijziging van een bestemmingsplan)

van de gemeente Achtkarspelen. Het samenvoegen van één applicatie vraagt veel van onze ICT infrastructuur. De mogelijkheden hiervoor worden onderzocht.

Ontwikkelingen
De NVVB (Nederlandse Vereniging Van Burgerzaken) heeft een beleidslijn uitgezet waarin de thema's als persoonsinformatiemanagement en identiteitsmanagement centraal staan. Hoewel onze gemeente niet tot de koplopers behoort, willen we hier actief aan meedoen. Bij de gemeenteraadsverkiezingen in 2018 willen we de processen effectief inrichten met oog voor de privacy en de veiligheid van de kiesgegevens.

Doel	Indicator(en) (inclusief bron)	Nulmeting	Streefwaarden			
			2018	2019	2020	2021
Excellente dienstverlening waarbij de integrale klantvraag centraal staat.	Telefonische bereikbaarheid 8k-Tytjerksteradiel.	95% (maart 2015)	95%	95%	95%	95%
	% inkomende telefoontjes (tijdens kantooruren) die binnen 30 seconden worden opgenomen.	60%	70%	70%	70%	70%
	%Telefoontjes worden in het KCC in het Frysk aangenomen.	99%	100%	100%	100%	100%

Bestuur

Wat willen we bereiken?

- We willen dat inwoners zich in hun inwonersbelang gehoord voelen. (c)
- We willen de transparantie en het inzicht in de resultaten van de gemeentelijke activiteiten vergroten.
- Achtkarspelen blijft zelfstandig als bestuurlijke eenheid. (c)

Wat gaan we daar in 2018 voor doen?

- Vergroten van de zeggenschap, bestuurlijk en financieel op de gemeenschappelijke regelingen. (c)

Samenwerking
Achtkarspelen blijft zelfstandig als bestuurlijke eenheid. Gemeentelijke taken worden in samenwerking met andere gemeenten uitgevoerd als dat meerwaarde heeft, kostenbesparend werkt en recht doet aan de invloed van inwoners en gemeenteraden.

De samenwerking tussen de gemeenten Achtkarspelen en Tytsjerksteradiel gaat een volgende fase in. In het najaar van 2017 worden de resultaten van de evaluatie van de samenwerking bekend. Daar gaan we vervolgens mee aan de slag.

Pensioenpremies (voormalige) wethouders en wachtgeld
Loyalis heeft een nieuwe berekening gemaakt van de toekomstige pensioenen van de (voormalige) wethouders. Om te kunnen voldoen aan deze toekomstige pensioenverplichtingen adviseert Loyalis om een extra koopsom te storten van € 286.326. In 2017 was er ook een extra koopsom nodig. Na de storting van deze eerste extra koopsom hebben de volgende wijzigingen zich voorgedaan:

- De rekenrente is door het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties verlaagd van 1,629% naar 0,864%. Door een lagere rekenrente is er meer geld nodig om aan de verplichtingen te kunnen voldoen.
- Het rendement op het opgebouwde beleggingstegoed is verlaagd van 4% naar 3%.

Met betrekking tot wachtgeld is een voordeel te melden in verband met aflopende wachtgeldverplichtingen in 2018 en 2019. In 2019 is dit een voordeel van € 15.339 en vanaf 2020 een (structureel) voordeel van € 44.880.

Belastingen

Wat willen we bereiken?

- Precariobelastingen invoeren voor kabels en leidingen. (c)
- We hanteren een kwijtscheldingsbeleid waarbij inwoners met een inkomen lager dan of gelijk aan het bijstandsniveau in beginsel in aanmerking komen voor kwijtschelding.
- We bieden optimale dienstverlening door bijvoorbeeld de digitale communicatie op het terrein van belastingen te vergroten.
- Geen OZB-verhoging anders dan inflatiecorrectie. (c)

Wat gaan we daar in 2018 voor doen?

Precariobelasting
In april 2014 heeft de raad een besluit genomen omtrent de invoering van precariobelasting. De belasting op leidingen en kabels e.d. is afgeschaft met een overgangsperiode voor gemeenten tot 1 januari 2022. Het huidige tarief per meter kan niet meer worden gewijzigd.

Wij hebben aanslagen opgelegd aan Liander, Stedin, Tennet en Vitens. Liander is een beroepszaak gestart tegen de aanslag. Het wachten is op een uitnodiging van de Rechtbank voor de behandeling van dit beroep. Er zijn inmiddels een aantal Friese zaken behandeld die grotendeels vergelijkbaar zijn. Tot nu toe worden uitspraken gedaan die positief zijn voor de gemeenten.

Vitens heeft ingaande 1 november 2016 een aanslag ontvangen. Vitens heeft hier een bezwaarschrift tegen ingediend. Hierbij is een verzoek gedaan de behandeling ervan op te schorten tot de behandeling van een lopende beroepsprocedure (gemeente Voorst) bij het Hof duidelijkheid biedt over de mogelijkheid om Vitens aanslagen op te leggen.

Voor de aanslagen opgelegd aan Stedin en Tennet zijn geen bezwaarschriften ontvangen. Er wordt nog een opbrengst van € 2.270.000 verwacht door de heffing van precariobelasting.

Kwijtscheldingen
In onze gemeente komen alle inwoners met een inkomen lager dan of gelijk aan het bijstandsniveau in beginsel in aanmerking voor kwijtschelding van de OZB, de reinigingsheffingen en de rioolheffingen. Voor de overige heffingen kan geen kwijtschelding worden verleend. Voor 2018 wordt rekening gehouden met een kwijtschelding van in totaal € 285.189,81.

Met ingang van 1 januari 2017 is het Hefpunt (die onze aanvragen voor kwijtschelding behandelt) ondergebracht in het Noordelijk Belastingkantoor. De samenwerking met deze belangrijke partner wordt in 2018 voortgezet.

Mijnoverheid
In het kader van dienstverlening gaan we ons oriënteren op de voor- en nadelen van en het stappenplan om te komen tot mijnoverheid voor de (digitale) gemeentelijke aanslagen.

Verbonden Partijen

Gemeenschappelijke Regeling Werkmaatschappij Achtkarspelen Tytsjerksteradiel.

De Werkmaatschappij staat voor de uitdaging om het uitvoeren van taken voor beide gemeenten verder te operationaliseren en te optimaliseren. Het uitgangspunt hierbij is om conform wensen en afspraken voor beide gemeenten op een zo effectief en efficiënt mogelijke manier te werken. De basisbeginselen zijn geformuleerd. De verdere ontwikkeling van de taken van de Werkmaatschappij gaat door. De bedrijfsvoering in brede zin, waaronder ook ICT-ontwikkeling, wordt hierop verder aangepast: de basis op orde.

Zaken als relaties met de dragende organisaties en realisatie van de kanteling krijgen volop aandacht. We werken steeds meer vanuit de netwerkgedachte: daar waar het goed is, wordt werk gedaan vanuit projectgroepen waarin deelnemers uit de drie organisaties samen optrekken.

In 2017 is de samenwerking geëvalueerd. De uitkomsten van deze evaluatie worden, wanneer daar aanleiding voor is, in 2018 en volgende jaren omgezet in plannen en maatregelen.

Er gaan vanwege de eerdere bezuinigingstaakstelling in 2018 minder middelen naar de Werkmaatschappij, terwijl er taken zijn bijgekomen. We houden inzichtelijk waar en hoe is bezuinigd ten gevolge van de voordelen van samenwerking én we houden inzichtelijk wat erbij gekomen is aan werk ten gevolge van interne en vooral ook externe ontwikkelingen.

Het streven is om per 2018 de (financiële) inbreng van beide gemeenten zo evenwichtig

mogelijk te hebben en de verschillen in inbreng - op basis van de wensen van beide gemeenten - inzichtelijk te hebben. Het nagestreefde resultaat is een door beide gemeenten geaccepteerde inbreng. Deze inbreng is gekoppeld aan de door beide gemeenten gewenste wijze van uitvoering van (3c-) taken.

De begroting 2018 van de Werkmaatschappij komt voordeliger uit dan de begroting 2017. Ook de onderlinge verschillen in inbreng tussen Achtkarspelen en Tytsjerksteradiel laten zien dat er meer evenwicht is in inbreng tussen beide gemeenten.

Voor een specificatie van onderstaande verbonden partijen verwijzen wij naar de paragraaf 'Verbonden partijen'.

Gemeenschappelijke regeling
Werkmaatschappij Achtkarspelen-Tytsjerksteradiel

Vennootschap / Coöperatie
Stedin
NV Bank Nederlandse Gemeenten
Eneco

Beleidsnotities

Notities

- Dienstverleningsconcept 2.0, juni 2013.

Beleidsindicatoren BBV

Taakveld	00. Bestuur en ondersteuning		
Indicator	Eenheid	Metingen en refertejaar	
Formatie	fte	4,0	(2017)
Bezetting	fte	3,9	(2017)
Apparaatskosten	euro	195,4	(2018)
Externe inhuur	euro	9,1	(2017)

Toelichting	
Bezetting	Fte (bezetting) per 1000 inwoners
Apparaatskosten	Apparaatskosten, als kosten per inwoner.
Externe inhuur	Kosten als % van de totale loonsom + totale kosten inhuur externen

Wat gaat het kosten?

In het schema hieronder is aangegeven wat dit programma kost.

Lasten en baten programma 0. Bestuur en ondersteuning voor resultaatbestemming						
(x € 1.000)	Rekening	Begroting				
Lasten en baten vóór stortingen/onttrekkingen aan de reserves						
	2016	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
Lasten	zie jaarrek.	3.969	4.952	4.511	4.376	4.388
Baten	zie jaarrek.	50.001	52.169	52.042	52.051	51.671
Saldo	**zie jaarrek.**	**46.032**	**47.218**	**47.531**	**47.676**	**47.283**
Stortingen/onttrekkingen aan de reserves						
	zie jaarrek.	669	-193	-523	-863	-419
Saldo na stortingen/onttrekkingen aan de reserves						
Saldo	**zie jaarr.**	**46.701**	**47.025**	**47.008**	**46.813**	**46.864**

Per taakveld (incl. stortingen/onttrekkingen aan de reserves)

0.1 Bestuur						
Lasten	zie jaarrek.	2.474	2.745	2.198	2.145	2.140
Baten	zie jaarrek.	66	66	66	66	66
Saldo	**zie jaarrek.**	**-2.408**	**-2.679**	**-2.132**	**-2.079**	**-2.074**
0.10 Mutaties reserves						
Lasten	zie jaarrek.	50	1.033	680	988	505
Baten	zie jaarrek.	719	841	158	126	86
Saldo	**zie jaarrek.**	**669**	**-193**	**-523**	**-863**	**-419**
0.2 Burgerzaken						
Lasten	zie jaarrek.	1.355	1.389	1.456	1.340	1.369
Baten	zie jaarrek.	418	418	418	418	418
Saldo	**zie jaarrek.**	**-938**	**-972**	**-1.039**	**-923**	**-951**
0.5 Treasury						
Lasten	zie jaarrek.	5	499	488	478	466
Baten	zie jaarrek.	530	462	357	343	299
Saldo	**zie jaarrek.**	**525**	**-37**	**-131**	**-135**	**-168**
0.61 OZB woningen						
Lasten	zie jaarrek.	93	92	92	84	84
Baten	zie jaarrek.		3.391	3.391	3.391	3.391
Saldo	**zie jaarrek.**	**-93**	**3.299**	**3.299**	**3.307**	**3.307**
0.62 OZB niet-woningen						
Lasten	zie jaarrek.					
Baten	zie jaarrek.	5.249	1.825	1.825	1.825	1.825
Saldo	**zie jaarrek.**	**5.249**	**1.825**	**1.825**	**1.825**	**1.825**
0.64 Belastingen Overig						
Lasten	zie jaarrek.		4	4	4	4
Baten	zie jaarrek.	51	522	522	522	522
Saldo	**zie jaarrek.**	**51**	**518**	**518**	**518**	**518**
0.7 Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds						
Lasten	zie jaarrek.					
Baten	zie jaarrek.	43.688	45.486	45.465	45.487	45.151
Saldo	**zie jaarrek.**	**43.688**	**45.486**	**45.465**	**45.487**	**45.151**
0.8 Overige baten en lasten						
Lasten	zie jaarrek.	41	222	273	324	324
Baten	zie jaarrek.					
Saldo	**zie jaarrek.**	**-41**	**-222**	**-273**	**-324**	**-324**

Verklaring verschillen

Toelichting	(x € 1.000)	V/N
0.1 Bestuur		
Extra storting pensioenvoorziening (oud) wethouders.	286	N
Overige kleine verschillen.	15	V
Totaal 0.1 Bestuur	**271**	**N**
0.10 Mutaties reserves		
Geraamde inkomsten precariobelasting (budgettair neutraal, zie belastingen overig).	460	N
Door het opheffen van de bestemmingsreserves wordt er € 400.000 in de algemene reserve gestort. Hier staat tegenover dat er in verschillende programma's ook voor € 400.000 aan wijzigingen in mutaties op reserves voorkomen. Op de hele begroting zijn deze per saldo aan elkaar gelijk.	400	N
Totaal 0.10 Mutaties reserve	**860**	**N**
0.2 Burgerzaken		
Voor de burger- en ondernemingspeiling in het kader van "Waar staat je gemeente" is in de Kadernota € 7.500 beschikbaar gesteld. Daarnaast zijn er budgetten burgerzaken (€ 26.000) vanuit de Werkmaatschappij 8KTD weer ondergebracht bij de gemeente.	34	N
Totaal 0.2 Burgerzaken	**34**	**N**
0.5 Treasury		
Treasury: De verwerking van de posten "betaalde en ontvangen rente" en de "doorbelaste rente" in de begroting is als gevolg van de notitie rente van de commissie BBV met ingang van 2018 gewijzigd. De posten "bespaarde rente" en "teveel doorbelaste rentelasten" zijn vervallen en de doorbelaste rente wordt nu op het taakveld treasury als negatieve last opgenomen. Daarnaast is de raming op de post rente kortlopende geldleningen neerwaarts bijgesteld met het oog op de huidige tarieven op de geldmarkt.	561	N
Totaal 0.5 Treasury	**561**	**N**
0.61 en 0.62 OZB woningen en niet-woningen		
Een verlaging van de OZB met 2,1% (inclusief indexatie van 0,9%) en meer geraamde inkomsten als gevolg van de werkelijke OZB inkomsten in 2017 ten opzichte van de primitieve begroting 2018 leveren per saldo een nadeel op van € 33.000,-.	33	N
Totaal 0.61 en 0.62 OZB woningen en niet-woningen	**33**	**N**

0.64 Belastingen overig		
Inkomsten precariobelasting (budgettair neutraal, gestort in algemene reserve, zie mutatie reserves).	460	V
Overige kleine verschillen.	7	V
Totaal 0.64 Belastingen overig	**467**	**V**
0.7 Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds		
Mutaties in de algemene uitkering gemeentefonds (inclusief integratie-uitkering) na verwerking septembercirculaire 2016 en meicirculaire 2017.	1.797	V
Totaal 0.7 Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds	**1.797**	**V**
0.8 Overige baten en lasten		
In 2018 wordt door autonome ontwikkelingen op het gebied van vergunningverlening, alcoholpreventie en het sociaal domein verwacht dat er formatie-uitbreiding nodig is. Hiervoor is € 130.000 gereserveerd in de begroting.	130	N
Overige afwijkingen.	51	N
Totaal 0.8 Overige baten en lasten	**181**	**N**
Totaal programma 0	**324**	**V**

1. Veiligheid

Veiligheid is de aanwezigheid van orde en rust in het openbare leven en van de bescherming van leven, gezondheid en goederen tegen acute en dreigende aantastingen. Onveiligheid is te omschrijven als alles wat hier inbreuk op maakt. Die inbreuk kan feitelijke aantasting (objectief) betreffen, maar ook het gevoel van onveiligheid (subjectief) zijn.

Integraal veiligheidsbeleid is beleid dat alle veiligheidsvelden bestrijkt, interne en externe partners bij de aanpak betrekt en de organisatie van het beleid borgt. Hierbij proberen alle betrokken partijen gezamenlijk te komen tot een veiligere samenleving.

De thema's in dit programma horen bij de taakvelden

1.1 Crisisbeheersing en brandweer
1.2 Openbare orde en veiligheid

Veilige woon- en leefomgeving

Wat willen we bereiken?

- Burgers moeten zich blijvend veilig kunnen voelen.

Wat gaan we daar in 2018 voor doen?

Wet aanpak woonoverlast

Met ingang van 1 juli 2017 is de nieuwe wet aanpak woonoverlast in werking getreden. Met deze nieuwe wetgeving kan de gemeenteraad bij verordening de burgemeester de bevoegdheid geven om op te kunnen treden tegen mensen die herhaaldelijk voor woonoverlast zorgen. We gaan een plan van aanpak en beleidsregels schrijven waarbij wordt vastgelegd welk middel kan worden ingezet om de overlast ongedaan te maken. Het is mogelijk dat de inzet van deze wetgeving kosten met zich meebrengt. Voor de kosten die hieruit voortvloeien is een bedrag in de Kadernota opgevoerd en dit wordt meegenomen in de Begrotingswijziging voor de Werkmaatschappij.

Ondermijnende criminaliteit

Als overheid willen we geen criminele handelingen faciliteren. Daarom organiseren we gezamenlijk met het RIEC (Regionale Informatie en Expertise Centrum) bewustwordingsbijeenkomsten voor medewerkers van de gemeente. Hierbij wordt ingegaan op het herkennen van signalen en informatie. Ook wordt aangegeven waar vermoedens van criminele handelingen kunnen worden gemeld.

Daarnaast zullen we het beleid omtrent de Opiumwet 13b aanscherpen. Hierdoor wordt het mogelijk eerder een woning te sluiten bij het aantreffen van een handelshoeveelheid softdrugs of harddrugs in de woning.

Verbinding veiligheid en sociaal domein: de burger de passende hulp bieden

Wat willen we bereiken?

- Adequate hulpverlening voor de burger en het gezin. (c)
- Inwoners moeten zich blijvend veilig kunnen voelen. (c)

Wat gaan we daar in 2018 voor doen?

Veiligheidshuis
Het Veiligheidshuis ontwikkelt zich steeds meer als Zorg- en Veiligheidshuis (bij zorg kan bijvoorbeeld worden gedacht aan problematiek met verwarde personen, zorg voor jeugd, zorg voor ex-gedetineerden). Vóór 1 februari 2018 komt het Veiligheidshuis met een doorontwikkelingsvoorstel voor de borging en de kostenverdeling onder gemeenten ten behoeve van het Veiligheidshuis vanaf 2019.

Sociaal domein
Lokaal wordt steeds meer de samenwerking gezocht tussen Veiligheid en het Sociaal Domein. Er is nauwe samenwerking met werk en inkomen, schulddienstverlening, dorpenteams en jeugdteams (aandachtsfunctionarissen) en andere partners (politie, verslavingszorg, woningcorporaties, geestelijke gezondheidszorg, etc.).

Samenwerking externe veiligheidspartners: versterken en continueren samenwerking

Wat willen we bereiken?

- Handhaving van wet- en regelgeving meer richten op overtreders dan op degenen die het goed voor elkaar hebben. (c)
- Strak toezicht op de GR Veiligheid. (c)
- Handhaving politiepost in gemeentehuis. (c)

Wat gaan we daar in 2018 voor doen?

Veiligheidsregio Fryslân
We zetten de samenwerking met Veiligheidsregio Fryslân voort. Op verschillende niveaus (ambtelijk, bestuurlijk) is er overleg met Veiligheidsregio Fryslân.

Regionaal Risicoprofiel
Veiligheidsregio Fryslân stelt in 2018 een nieuw Regionaal Risicoprofiel vast. Voordat tot besluitvorming wordt overgegaan, organiseert de Veiligheidsregio begin 2018 bijeenkomsten om het concept regionaal risicoprofiel toe te lichten. De gemeenteraad heeft in oktober/november 2018 de gelegenheid een formele zienswijze in te dienen. Definitieve besluitvorming wordt verwacht in december 2018.

Beleidsplan veiligheid
Veiligheidsregio Fryslân bereidt een nieuw beleidsplan Veiligheid 2019-2022 voor. Dit

plan wordt voorgelegd aan de gemeenteraden. Het tijdspad is gelijk aan het proces rond het Regionaal Risicoprofiel.

Dekkingsplan
In 2018 start Brandweer Fryslân met de implementatie van het Dekkingsplan 2.0. Het Concept Dekkingsplan is in de raadsvergadering van 21 september 2017 behandeld. In de Kaderbrief 2019-2022 wordt de financiële uitwerking opgenomen.

Verbonden Partijen

Voor een specificatie van onderstaande verbonden partijen verwijzen wij naar de paragraaf 'Verbonden partijen'.

Gemeenschappelijke regeling
Veiligheidsregio Fryslân

Beleidsnotities

Notities
- "Feiligens yn 'e Wâlden, 2014-2018", vastgesteld in de raadsvergadering van 3 oktober 2013.
- Notitie Zuiver Zaken Doen, 'Wet Bevordering Integriteit Beoordeling door het Openbaar Bestuur (Wet Bibob)', vastgesteld 2 juli 2017.
- Handhavingsarrangement Opiumwet Artikel 13b, vastgesteld 22 september 2015.

Gemeentelijke regelgeving
- Algemene Plaatselijke Verordening (APV).

Beleidsindicatoren BBV

Taakveld 01. Veiligheid					
Indicator	Eenheid	Metingen en refertejaar			
Diefstal uit woning per 1.000 inwoners	aantal	1,1	(2016)	1,2	(2015)
Geweldsmisdrijven per 1.000 inwoners	aantal	4,1	(2016)	3,7	(2015)
Hardekern jongeren	aantal	0,0	(2014)	0,0	(2014)
Vernieling en beschadiging per 1.000 inwoners	aantal	4,1	(2016)	4,6	(2015)
Verwijzingen Halt	aantal	62,0	(2016)	68,8	(2014)
Winkeldiefstal per 1.000 inwoners	aantal	0,7	(2016)	0,4	(2015)

Wat gaat het kosten?

In het schema hieronder is aangegeven wat dit programma kost.

Lasten en baten programma 1. Veiligheid voor resultaatbestemming						
(x € 1.000)	Rekening	Begroting				
Lasten en baten vóór stortingen/onttrekkingen aan de reserves						
	2016	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
Lasten	zie jaarrek.	1.514	1.648	1.662	1.677	1.677
Baten	zie jaarrek.	44	44	44	44	44
Saldo	**zie jaarrek.**	**-1.470**	**-1.604**	**-1.618**	**-1.633**	**-1.633**
Stortingen/onttrekkingen aan de reserves						
	zie jaarrek.					
Saldo na stortingen/onttrekkingen aan de reserves						
Saldo	**zie jaarr.**	**-1.470**	**-1.604**	**-1.618**	**-1.633**	**-1.633**

Per taakveld (incl. stortingen/onttrekkingen aan de reserves)

1.1 Crisisbeheersing en brandweer						
Lasten	zie jaarrek.	1.266	1.394	1.408	1.423	1.423
Baten	zie jaarrek.	44	44	44	44	44
Saldo	**zie jaarrek.**	**-1.222**	**-1.350**	**-1.364**	**-1.379**	**-1.379**
1.2 Openbare orde en veiligheid						
Lasten	zie jaarrek.	248	254	254	254	254
Baten	zie jaarrek.					
Saldo	**zie jaarrek.**	**-248**	**-254**	**-254**	**-254**	**-254**

Verklaring verschillen

Toelichting	(x € 1.000)	V/N
1.1 Crisisbeheersing en brandweer		
Kadernota 2018: autonome ontwikkelingen kadernota: bijdrage VR onderdeel brandweer- en crisisbeheersing	19	N
Meerjarenbegroting 2017: voor 2018 is in de meerjarenraming 2017 reeds een hogere bijdrage VR geraamd. De VR heeft in vorige jaren aangegeven dat meer dan 90% van de (financiële) ontwikkelingen een autonoom karakter hebben, zoals de verhoging van de cao en de pensioenpremies van ABP.	107	N
Overige kleine afwijkingen.	2	N
Totaal 1.1 Crisisbeheersing en brandweer	**128**	**N**
1.2. Openbare orde en veiligheid		
Voor de wet aanpak woonoverlast wordt een bijdrage geraamd.	5	N
Totaal 1.2 Openbare orde veiligheid	**5**	**N**
Totaal programma 1	**133**	**N**

2. Verkeer, vervoer en waterstaat

Dit programma omvat de wijze waarop de gemeente omgaat met mobiliteit, bestaande uit het beheer van wegen, straten en pleinen. Dit programma omvat ook verkeersmaatregelen, openbaar vervoer en parkeren. Ten aanzien van het onderdeel 'waterstaat' vallen binnen dit programma economische en recreatieve havens en de afwatering (doorgaande waterwegen). Hierbij moet worden opgemerkt dat de gemeente geen recreatieve havens in beheer heeft en dat de doorgaande waterwegen primair in eigendom en beheer zijn bij Wetterskip Fryslân, Provincie en/of Rijkswaterstaat.

Doelstelling van de gemeente is om een duurzame, schone en veilige leefomgeving te creëren en in stand te houden. De openbare ruimte bestaat uit verschillende onderdelen. Binnen dit programma vallen de onderdelen wegen, pleinen, fietspaden voetpaden en overige verhardingen. Het onderdeel 'groen' (inclusief de sloten en vijvers) komt verder aan de orde in programma 5 Sport, cultuur en recreatie. Riolering valt onder programma 7 Volksgezondheid en milieu.

De thema's in dit programma horen bij de taakvelden

2.1 Verkeer en vervoer
2.2 Parkeren
2.4 Economische havens en waterwegen

Een duurzame, schone en veilige leefomgeving creëren en in stand houden

Wat willen we bereiken?

- Achterstallig wegenonderhoud inlopen, uiterlijk op 1-1-2026.
- Betere ontsluiting over de weg op de A7 door opwaardering van De Skieding. (c)
- Bereikbaarheid van de dorpen door openbaar vervoer behouden. (c)
- Versnelde uitvoering van de verdubbeling van het spoor Leeuwarden-Groningen. (c)
- Buitenpost als stopplaats van de huidige sneltrein behouden. (c)
- Aandacht voor (het voorkomen van) zwerfafval een vast onderdeel laten zijn van natuur- en duurzaamheidseducatie op de basisscholen.

Wat gaan we daar in 2018 voor doen?

Onderhoud

Veel werkzaamheden binnen dit programma hebben een regulier en cyclisch karakter en zijn gericht op het beheren van de openbare leefomgeving. De uitvoering van het wegenonderhoud is gebaseerd op de rapportage 'Review en Vooruitblik 2016-2020 (kapitaalgoed wegen)'. Hierin is een meerjarenplanning opgenomen voor zowel het groot wegenonderhoud als de rioolvervangingen.

Bereikbaarheid - opwaardering Skieding

Op 21 juni 2017 heeft de Provinciale Staten besloten, mede op basis van een uitgevoerde Maatschappelijke Kosten- en Batenanalyse (MKBA), om de bestaande Skieding aan te pakken. Vanaf 2017 gaat de Provincie in gesprek met diverse betrokken partijen: dorpsbelangen, gemeenten, bewoners, grondeigenaren, etc. De planning is dat de resultaten hiervan ter besluitvorming in het voorjaar van 2018 aan Provinciale Staten

worden aangeboden. De inspanningen van de gemeente zijn er in 2018 nog steeds op gericht om de gemeentelijke belangen te behartigen.

Bereikbaarheid - openbaar vervoer
De Provincies Groningen en Fryslân en Prorail werken aan de plannen voor de verdubbeling van het spoor Leeuwarden–Groningen en het realiseren van een extra sneltrein Groningen-Leeuwarden (ESGL). De inzet vanuit de gemeente is en blijft erop gericht om Buitenpost als stopplaats van de huidige sneltrein te behouden.

Veel taken en verantwoordelijkheden ten aanzien van het openbaar vervoer zijn bij de Provincie Fryslân ondergebracht. De gemeente zal er altijd op blijven inzetten dat alle dorpen in de gemeente fysiek bereikbaar zijn met het openbaar vervoer.

De mobiliteitscentrale Noord-Oost Fryslân regelt in eerste instantie het Wmo-vervoer (Programma 6) en leerlingenvervoer (Programma 4). Het is de bedoeling dat de mobiliteitscentrale verder wordt ontwikkeld en dat misschien ook andere vormen van vervoer zullen aansluiten, waaronder onderdelen van het openbaar vervoer zoals de Opstapper.

Gladheidsbestrijding
De werkelijke kosten voor de gladheidsbestrijding lopen niet meer in de pas met de geraamde kosten in de begroting. De afgelopen tien jaar waren er gemiddeld 42 uitrukken per (boek)jaar. Rekening houdend met de kosten van een uitruk à € 2.500 is er structureel € 105.000 per jaar nodig. Om het geraamde bedrag in de pas te laten lopen met de werkelijke kosten op basis van de ervaringen van de afgelopen jaren is het budget met € 25.000 verhoogd.

Fabryksfeart Augustinusga
Op 6 juli 2017 heeft de gemeenteraad unaniem een motie aangenomen met het verzoek om eenmalig een bedrag beschikbaar te stellen aan de projectgroep van Augustinusga voor het opknappen van de Fabryksfeart. De gemeente zal hierbij een bijdrage van € 150.000 beschikbaar stellen in 2019 en een faciliterende rol richting de projectgroep vervullen.

Vijvers en sloten
Wetterskip Fryslân gaat als verantwoordelijke overheid de kosten dragen voor het onderhoud van alle hoofdwateren, secundaire wateren en kunstwerken. De gemeenten blijven het onderhoud van de (secundaire) wateren uitvoeren. De gemeente Achtkarspelen krijgt hiervoor een jaarlijkse vergoeding van Wetterskip Fryslân van € 50.000.

Educatie
Het verzorgen van verkeerseducatie aan andere scholen, ouderen en mindervaliden.

Verder uitvoering geven aan het plan voor de bestrijding van zwerfafval en het inzetten van de beschikbare rijksmiddelen hiervoor, het zwerfafvalproject. Uitvoering gebeurt samen met de dorpen. Alle dorpen in Achtkarspelen doen inmiddels mee. Het project loopt tot 2020.

Middels natuur- en milieueducatie (NME) blijven we bijdragen aan bewustwording bij de jeugd. 'Pingo & Pet' verzorgt Natuur- en Duurzaamheidseducatie voor het basisonderwijs in Achtkarspelen en Tytsjerksteradiel. Met activiteiten zoals de Himmelwike en lesproject 5 x Beter Bezig maakt het thema (zwerf)afval en hergebruik van grondstoffen structureel deel uit van het aanbod voor alle basisscholen.

Beleidsnotities

Notities
- GVVP (Gemeentelijk Verkeers- en Vervoersplan).
- Vooruitblik en review 2016-2020 (wegbeheer Gemeente Achtkarspelen).

Gemeentelijke regelgeving
- APV.

Verbonden Partijen

Voor een specificatie van onderstaande verbonden partijen verwijzen wij naar de paragraaf 'Verbonden partijen'.

Beleidsindicatoren BBV

Taakveld	02. Verkeer en vervoer					
Indicator		Eenheid	Metingen en refertejaar			
Ziekenhuisopname nav verkeersongeval met een motorvoertuig		%	10,0	(2015)	7,0	(2014)
Ziekenhuisopname nav vervoersongeval met een fietser		%	11,0	(2015)	12,0	(2014)

Wat gaat het kosten?

In het schema hieronder is aangegeven wat dit programma kost.

Lasten en baten programma 2. Verkeer, vervoer en waterstaat voor resultaatbestemming						
(x € 1.000)	Rekening	Begroting				
Lasten en baten vóór stortingen/onttrekkingen aan de reserves						
	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Lasten	zie jaarrek.	4.939	4.722	4.926	4.871	4.906
Baten	zie jaarrek.	201	197	197	197	197
Saldo	**zie jaarrek.**	**-4.738**	**-4.525**	**-4.728**	**-4.674**	**-4.709**
Stortingen/onttrekkingen aan de reserves						
	zie jaarrek.					
Saldo na stortingen/onttrekkingen aan de reserves						
Saldo	**zie jaarr.**	**-4.738**	**-4.525**	**-4.728**	**-4.674**	**-4.709**

Per taakveld (incl. stortingen/onttrekkingen aan de reserves)

2.1 Verkeer en vervoer						
Lasten	zie jaarrek.	4.879	4.671	4.706	4.802	4.837
Baten	zie jaarrek.	186	182	182	182	182
Saldo	**zie jaarrek.**	**-4.693**	**-4.489**	**-4.524**	**-4.619**	**-4.654**
2.2 Parkeren						
Lasten	zie jaarrek.	29	26	26	27	27
Baten	zie jaarrek.					
Saldo	**zie jaarrek.**	**-29**	**-26**	**-26**	**-27**	**-27**
2.4 Economische havens en waterwegen						
Lasten	zie jaarrek.	31	25	193	43	43
Baten	zie jaarrek.	15	15	15	15	15
Saldo	**zie jaarrek.**	**-16**	**-10**	**-178**	**-28**	**-28**

Verklaring verschillen

Toelichting	(x € 1.000)	V/N
2.1 Verkeer en vervoer		
Actualisatie salariskosten (onder anderen stijging schalen en periodieken).	40	N
Verplaatsten van salariskosten vanuit taakveld 7.2 vanuit technische overwegingen, € 88.000 nadelig op dit taakveld en voordelig op taakveld 7.2.	88	N
Autonome ontwikkeling kadernota: areaaluitbreidingen (onder anderen stationsgebied, Vierstromenland en Groengordel).	45	N
Kadernota '18: Meer budget voor gladheidsbestrijding vanwege structureel tekort.	25	N
De kapitaallasten van het achterstallig wegenonderhoud worden gedekt uit de voorziening die eind 2016 gevormd is.	108	V
Kadernota '18: vergoeding voor Overdracht Stedelijk Water.	50	V
Afname van kapitaallasten voor wegen binnen de bebouwde kom vanwege lagere rente en latere afronding investeringen.	231	V
Diverse kleine verschillen.	13	V
Totaal 2.1 Verkeer en vervoer	**204**	**V**
2.2 Parkeren		
Diverse kleine verschillen.	3	V
Totaal 2.2 Parkeren	**3**	**V**
2.4 Economische havens en waterwegen		
Lagere kapitaallasten door latere afronding herstel damwanden Kootstertille en Gerkesklooster.	7	V
Totaal 2.4 Economische havens en waterwegen	**7**	**V**
Totaal programma 2	**214**	**V**

3. Economie

De economie in de gemeente Achtkarspelen trekt duidelijk aan. De werkloosheidscijfers dalen, er is een uitstroom van uitkeringsgerechtigden, er is een aantrekkende vraag naar bedrijfsgronden en de huizenprijzen stijgen in de gemeente. Allemaal tekenen van een groeiende economie.

Een goed draaiende economie is van groot belang voor de leefbaarheid van een gemeente. Gezonde bedrijven zorgen voor werk, zorgen voor reuring, zijn sponsors van lokale activiteiten en zorgen voor koopkracht. Vandaar dat de gemeente wil blijven inzetten op het versterken van de aantrekkelijkheid van de gemeente als woon-, werk- en recreatiegebied.

Deze ambitie blijft niet beperkt tot de gemeentegrens. In bijeenkomsten en overleggen met bestuurders, ondernemers, maatschappelijke partners en de inwoners in de regio is de agenda netwerk noordoost (ANNO) II opgesteld. En het afgelopen jaar is het project 'Proeftuin' doorlopen met als uitkomst de eerste fase van de Regiodeal Noordoost Fryslân. De ambities van de streek zoals genoemd in ANNO en de Regiodeal sluiten goed aan bij de gemeentelijke ambities.

In 2017 behoorden deze 4 taakvelden tot het thema 'Werken' in het oude programma 6. Nu er een apart programma Economie is, hebben we er met ingang van 2018 voor gekozen om dit thema (feitelijk het hele programma) onder te verdelen in de nieuwe taakvelden.

De thema's in dit programma horen bij de taakvelden

0.10	Mutaties reserves
3.1	Economische ontwikkeling
3.2	Fysieke bedrijfsinfrastructuur
3.3	Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen
3.4	Economische promotie

Economische ontwikkeling

Wat willen we bereiken?

- De ontwikkeling van innovatieve broedplaatsenlocaties. (c)
- Bestaande werkgelegenheid in Achtkarspelen behouden en versterken. (c)
- Hoogwaardige en innovatieve werkgelegenheid in de regio vergroten. (c)
- Bij aanbesteding van werken zoveel mogelijk (meervoudig) of onderhands aanbesteden aan lokale ondernemers. (c)

Wat gaan we daar in 2018 voor doen?

Continuering ANNO II

De gemeente zet stevig in op samenwerking met de overige gemeenten in Noordoost Fryslân, in de succesvolle ANNO-structuur (Agenda Netwerk Noordoost).

Uitvoering Regiodeal

In 2016 is het project 'Proeftuin' gestart. Het doel van dit project is onder andere om in 2025 een stijging van 10% van het regionaal bruto product te realiseren in Noordoost Fryslân. Dit gaan we doen door een creatief en innovatief investeringsprogramma te maken, een Regiodeal, met onderwijs en bedrijfsleven. In de eerste fase wordt een

programma gemaakt. De financiële ondersteuning van het Kennis en Innovatiehuis Noordoost Fryslân (KEI) is hiermee tot eind 2018 geborgd. De gemeente stelt voor deze eerste fase voor 2018 een bedrag van €21.165 beschikbaar.

Continuering en stimulering KEI
Het KEI heeft de kans om het ondernemershuis van Noordoost Fryslân te worden. Het heeft een stevige plek gekregen in de uitvoering van de acties voortkomend uit de Regiodeal. De gemeente is blij met deze ontwikkelingen omdat het KEI kan zorgen voor een kennis- en innovatiestimulans voor het lokale bedrijfsleven.

Actualiseren van het inkoopbeleid
In samenspraak met het lokale bedrijfsleven wordt het inkoopbeleid aangescherpt, waarbij het doel is om het regionale bedrijfsleven in positie te brengen voor opdrachten van de gemeente.

Fysieke bedrijfsinfrastructuur

Wat willen we bereiken?

- Verdere ontwikkeling bestaande bedrijventerreinen richting A7. (c)
- Realisering watergebonden bedrijventerrein Skûlenboarch. (c)
- Goed functionerende detailhandel. (c)

Wat gaan we daar in 2018 voor doen?

Opstarten procedure Lauwerskwartier fase 2
Voor een goed investeringsklimaat is het belangrijk om op de juiste plek industriegrond beschikbaar te hebben. Vandaar dat de gemeente wil starten met de uitbreiding van het industrieterrein Lauwerskwartier in Surhuisterveen. Het is ook belangrijk om de (winkel)centra aantrekkelijk te houden voor de detailhandel. Met het project verpaupering en leegstand wordt de problematiek in beeld gebracht, zodat er in 2018 passende actie kan worden ondernomen.

Onderzoek en visie infrastructuur centrum Surhuisterveen
In 2017 is het onderzoek naar de infrastructuur in Surhuisterveen afgerond. Op basis van de conclusies en aanbevelingen zal een uitvoeringsagenda worden opgesteld.

Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen

Wat willen we bereiken?

- Het bieden van een goed vestigingsklimaat voor ondernemers. (c)

Wat gaan we daar in 2018 voor doen?

Opstarten InvesteringsFonds Achtkarspelen
Om het voor (groeiende) bedrijven mogelijk te maken om een lening te krijgen bij een financiële instelling heeft de gemeente bijgedragen aan het InvesteringsFonds Achtkarspelen (IF8K). Dit fonds verstrekt achtergestelde leningen aan ondernemers.

Deze leningen hebben ze nodig voor het krijgen van een lening bij de bank. De gemeente stelt hiervoor € 100.000 beschikbaar.

Continuering Dwaande starterscyclus
De gemeente zet samen met de ANNO-partners in 2018 ook weer in op voorlichtingsavonden voor starters.

Bedrijfsbezoeken
De gemeente voert actief accountmanagement om een goede relatie met het bedrijfsleven te onderhouden en de dienstverlening te verbeteren. Hiervoor is er ook periodiek overleg met de ondernemersverenigingen.

Economische promotie

Wat willen we bereiken?

- Bekendheid en klantgerichtheid van het toerisme verbeteren. (c)

Wat gaan we daar in 2018 voor doen?

Continuering RegioMarketing Toerisme
Voor de toeristische promotie verstrekken we een subsidie aan de stichting RegioMarketing Toerisme (RMT). Zij verzorgt samen met de toeristische ondernemers de toeristische promotie van Noordoost Fryslân. Door het wegvallen van een provinciale bijdrage van € 50.000 ontstaat er een gat in de begroting van RMT. Binnen de ANNO-gemeenten ligt er een voorstel om de bijdrage van € 4.000 aan Merk Fryslân niet meer aan Stichting RMT te verstrekken maar rechtstreeks aan Merk Fryslân. Om de Stichting RMT over hetzelfde budget te laten beschikken moet de jaarlijkse subsidie van Achtkarspelen omhoog met € 4.000.

Aansluiten bij Frisian Ports
Het Prinses Margrietkanaal is een belangrijke pijler voor Achtkarspelen. Daarom heeft de gemeente zich in 2017 aangesloten bij Frisian Ports, een gemeentelijke samenwerking in Friesland van gemeentes met binnenhavens en belangrijke vaarwegen. Via Frisian Ports kunnen de ondernemers zich op landelijk en Europees niveau goed (re-)presenteren. Daarmee brengen wij de bedrijven aan het PM-kanaal in de positie om te participeren in ontwikkelingen rond de Friese Havens. De jaarlijkse kosten bedragen in 2018 en 2019 € 5.000. Eind 2019 wordt de samenwerking geëvalueerd.

Regiopromotie
Voor 2018 is de verwachting dat er als gevolg van de Regiodeal weer een impuls gaat komen voor de regiopromotie. Sinds 2010 profileert de regio zich met 'Dwaande'.

Doel	Indicator(en) (inclusief bron)	Nulmeting	Streefwaarden			
			2018	2019	2020	2021
Een goed ondernemersklimaat blijven bieden	Ranking Verkiezing Ondernemers-vriendelijkste gemeente	9e plek (2013)	top tien positie	top tien positie	top tien positie	top tien positie

Verbonden Partijen
Voor een specificatie van onderstaande verbonden partijen verwijzen wij naar de paragraaf 'Verbonden partijen'.

Beleidsnotities

Notities
- "Feiligens yn 'e Wâlden, 2014-2018", vastgesteld in de raadsvergadering van 3 oktober 2013.

Op regionale schaal
- Sociaal-economisch Masterplan Noordoost Fryslân (mei 2010).
- Toeristische visie Waterrecreatie NOFrl.
- Inkoopbeleid Achtkarspelen.

Beleidsindicatoren BBV

Taakveld 03. Economie					
Indicator	Eenheid	Metingen en refertejaar			
Bruto gemeentelijk product (verwacht/gemeten)	verhouding	71,0	(2013)	71,0	(2013)
Functiemenging	%	43,0	(2016)	42,2	(2015)
Vestigingen	aantal	134,6	(2016)	130,3	(2015)
Banen	aantal	508,6	(2016)	491,1	(2015)

Wat gaat het kosten?

In het schema hieronder is aangegeven wat dit programma kost.

Lasten en baten programma 3. Economie voor resultaatbestemming						
(x € 1.000)	Rekening	Begroting				
Lasten en baten vóór stortingen/onttrekkingen aan de reserves						
	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Lasten	zie jaarrek.	364	659	419	405	366
Baten	zie jaarrek.	412	452	312	212	212
Saldo	**zie jaarrek.**	**47**	**-207**	**-107**	**-193**	**-154**

Stortingen/onttrekkingen aan de reserves						
	zie jaarrek.	-420				

Saldo na stortingen/onttrekkingen aan de reserves						
Saldo	**zie jaarr.**	**-373**	**-207**	**-107**	**-193**	**-154**

Per taakveld (incl. stortingen/onttrekkingen aan de reserves)

0.10 Mutaties reserves						
Lasten	zie jaarrek.	420				
Baten	zie jaarrek.					
Saldo	**zie jaarrek.**	**-420**				

3.1 Economische ontwikkeling						
Lasten	zie jaarrek.	148	203	182	183	184
Baten	zie jaarrek.					
Saldo	**zie jaarrek.**	**-148**	**-203**	**-182**	**-183**	**-184**

3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur						
Lasten	zie jaarrek.	90	218	109	94	54
Baten	zie jaarrek.	400	440	300	200	200
Saldo	**zie jaarrek.**	**310**	**222**	**191**	**106**	**146**

3.3 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen						
Lasten	zie jaarrek.	23	113	3	3	3
Baten	zie jaarrek.	6	6	6	6	6
Saldo	**zie jaarrek.**	**-17**	**-107**	**3**	**3**	**3**

3.4 Economische promotie						
Lasten	zie jaarrek.	103	124	124	124	124
Baten	zie jaarrek.	5	5	5	5	5
Saldo	**zie jaarrek.**	**-98**	**-119**	**-119**	**-119**	**-119**

Verklaring verschillen

Toelichting	(x € 1.000)	V/N
3.1 Economische ontwikkeling		
Actualiseren salarisbudgetten.	30	N
Kennis en innovatiehuis NOF uit de kadernota 2018.	8	N
Proeftuin NOF uit de kadernota 2018.	22	N
De toegerekende rente is verlaagd van 2% naar 0,5%.	5	V
Totaal 3.1 Economische ontwikkeling	**55**	**N**
3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur		
Anno II wordt gedekt uit de reserve die wordt verantwoord in programma 0.	40	N
De mutaties binnen de grondexploitaties bedrijven moeten in samenhang met de mutaties grondexploitaties woningbouw worden bezien in programma 8 omdat de tegenboeking naar de balans nog niet is gesplitst in twee programma's. Budgetneutraal met programma 8.	48	N
Totaal 3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur	**88**	**N**

3.3 Bedrijfsloket en bedrijfsregelingen		
Detailhandelsvisie NOF uit de kadernota 2018.	10	N
Investeringsfonds Achtkarspelen vanuit BUIG.	100	N
Leegstand detailhandel incidenteel begroot in 2017.	20	V
Totaal 3.3 Bedrijfsloket en bedrijfsregelingen	**90**	**N**
3.4 Economische promotie		
Bevordering toerisme.	17	N
Bedrijfsmatige activiteiten als gevolg van reclamebelasting	4	N
Totaal 3.4 Economische promotie	**21**	**N**
Mutaties reserves		
Vanaf 2018 vinden alle stortingen en onttrekkingen plaats uit de Algemene Reserve die verantwoord is onder programma 0. Dit geeft een éénmalig verschil tussen 2017-2018 in de analyse omdat in 2017 nog werd geraamd binnen meerdere programma's.	**420**	**V**
Totaal programma 3	**166**	**V**

4. Onderwijs

Kinderen die vandaag geboren worden hebben een gemiddelde levensverwachting van ongeveer 100 jaar. Kun je voorbereid worden op een leven van 100 jaar in een maatschappij en een wereld die steeds sneller verandert? Is het voorspelbaar welke vaardigheden en kennis waardevol zijn voor je eerste baan? Voor het hele leven?

Nederland is een kenniseconomie. Dat betekent dat we in de wereld vooroplopen op nieuwe ontwikkelingen. Globalisering, robotisering en technologische ontwikkelingen stellen steeds andere en hogere eisen aan de vaardigheden van werkenden. Werknemers moeten soepel op de snelle veranderingen kunnen inspelen. De behoefte aan kwalitatief goed opgeleid personeel neemt toe en zal de komende periode alleen maar verder toenemen. 'Een leven lang leren' wordt steeds belangrijker.

Waar kinderen en jongeren samenkomen worden ook kind- en omgevingsgebonden zorgen gesignaleerd. Voortdurend is er aandacht voor de verbinding van de interne zorgstructuren in peuteropvang en onderwijs met die daarbuiten. Een integrale verbinding wordt hier dan ook gelegd met programma 6 (onder andere jeugdzorg en de jeugdteams).

De beleidsnota Onderwijs 'Koers op Kansen' is door de gemeenteraad vastgesteld voor de periode 2015-2019. In overleg met de partners in het veld zijn hierin ambities en accenten benoemd waarvoor breed draagvlak aanwezig is. De gekozen thema's komen overeen met de doelen in het coalitieakkoord.

De thema's in dit programma horen bij de taakvelden

4.2 Onderwijshuisvesting
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingenzaken

Onderwijshuisvesting

Wat willen we bereiken?

- Adequate huisvesting voor het basis- en voortgezet onderwijs. (c)
- Ieder dorp in Achtkarspelen heeft minimaal één basisschool en het liefst een samenwerkingsschool. (c)

Wat gaan we daar in 2018 voor doen?

Accommodatiebeleid

In de beleidsrapportage Accommodatiebeleid is ook voor de onderwijshuisvesting een basis gelegd voor visieontwikkeling en toekomstgerichte keuzes. Voor de huisvestingsaanvragen van scholen geldt een eigen wettelijk kader waarin onder andere de verantwoordelijkheidsverdeling is vastgelegd.

Integrale Kindcentra (IKC)

Er is ook gekeken naar de (on)mogelijkheden van het realiseren van Integrale Kindcentra en daarover is geconcludeerd dat de basis voor een IKC schuilt in de inhoudelijke samenwerking van scholen, kinderdagverblijven en peuterspeelzalen. Meerwaarde van integrale samenwerking is niet gebouwgebonden. In die gevallen waar ver- en/of nieuwbouw zich aandient wordt bekeken of slimme combinaties mogelijk zijn.

OOGO
In het OOGO (Op Overeenstemming Gericht Overleg) bespreken we jaarlijks met de schoolbesturen het huisvestingsprogramma. Dit wordt gedaan mede aan de hand van het op te maken Integraal HuisvestingsPlan (IHP) en afgestemd met de regio Noordoost Friesland. In 2018 wordt een nieuw IHP (Integraal HuisvestingsPlan) uitgevoerd.

Leerlingdaling
In het project 'Procesbegeleiding dalende leerlingaantallen' Noordoost Friesland wordt verkend welke mogelijkheden er zijn voor samenwerking tussen de schoolbesturen. Het doel is behoud van een goed bereikbaar, kwalitatief, betaalbaar onderwijsaanbod met respect voor de identiteiten. In 2018 ontvangen we het eindrapport.

Vergroten onderwijskansen

Wat willen we bereiken?

- Voor- en vroegschoolse educatie (VVE) wordt uitgevoerd door gecertificeerde medewerkers. (c)
- Alle peuter opvanglocaties zijn of worden gecertificeerd tweetalig. (c)
- Verruimen en bewaken bereik en kwaliteit van het Voor- en Vroegschools aanbod. (c)
- Alle scholen hebben of maken beleid op het gebied van meertaligheid. (c)
- Schooluitval voorkomen en bestrijden.
- Initiatieven gericht op betere aansluiting onderwijs en bedrijfsleven worden gesteund. (c)

Wat gaan we daar in 2018 voor doen?

Koers op Kansen 2015–2019
We geven uitvoering aan de beleidsnota Onderwijs "Koers op Kansen" waarin de volgende thema's en speerpunten staan benoemd:

- In goede samenwerking met de peuter-/kinderopvangorganisatie(s) werken we aan het vergroten van het bereik (alle peuters) en de kwaliteit van de opvang. In 2018 zetten we in op de aanbeveling werk te maken van het ouderbeleid.
- In Kootstertille wordt met succes het programma 'VVE-Thuis' uitgevoerd dat aansluit bij de aanbeveling van de inspectie. Het betreft een samenwerking tussen kinder- en peuteropvang en de basisscholen. We gaan bijdragen aan de inbedding van dit programma en de uitbreiding naar andere dorpen mogelijk maken. Daarvoor wordt € 40.000 uitgetrokken.

Innovatie en competenties (talentontwikkeling op vier gebieden)
Jonge kinderen verdienen kansen op een goede toekomst. Daarom investeren we in de ontwikkeling van kinderen en jongeren.

ICT-impuls (en aansluiting onderwijs - arbeidsmarkt)
Het 'Kennislab Noordoost Friesland' wil als spelbepaler vorm en inhoud geven aan toekomstgericht onderwijs in onze regio. Gemeenten en onderwijspartners in Noordoost Fryslân zoeken de samenwerking en verbinding met werkgevers. Achtkarspelen levert

een actieve bijdrage aan het tot stand brengen van het Kennislab NOF. Zie ook: http://curriculumvandetoekomst.slo.nl/21e-eeuwse-vaardigheden

Sociale competenties
Onderwijs verzorgt de overdracht van maatschappelijke en culturele verworvenheden en wil kinderen toerusten om volop mee te kunnen doen in de samenleving. Een breed thema. We willen kinderen een veilige omgeving bieden waarin ze zich competent voelen, de wereld ontdekken, toegerust met vaardigheden en kennis. Kinderen leren respectvol met elkaar omgaan. We zoeken integrale aansluiting met onder andere de ontwikkeling van het gebiedsgericht werken en het gezondheids- en sportbeleid. Met de scholen voor basisonderwijs zijn intussen resultaatafspraken gemaakt over de invoering van goedgekeurde programma's, bijvoorbeeld (cyber)pesten. Daarvoor wordt de komende jaren € 7.500 beschikbaar gesteld.

Taalvaardigheid
Goede beheersing van de moedertaal heeft een positief effect op de taalvaardigheids-ontwikkeling in de tweede taal. Beheersing van het Fries is van belang voor het maatschappelijk functioneren. We willen kinderen daarnaast graag voorbereiden op een steeds internationaler wordende samenleving. Het voorkomen en aanpakken van laaggeletterdheid is voor de periode 2017-2019 als beleidsprioriteit toegevoegd. In samenwerking met de partners worden 'Digi-Taalhuizen' ingericht die fysiek en organisatorisch nauw verbonden zijn met de bibliotheken.

Brede vorming
De ontwikkeling en continuering van activiteiten op het gebied van natuur- en milieueducatie zijn geborgd. We faciliteren een bezoek van leerlingen aan de Kulturele Haadstêd 2018.

Realiseren doorgaande lijnen
We blijven in 2018 stevig inzetten op soepele overgangen op de schakelpunten in het onderwijs. Denk aan de overgangen Kinderopvang en VVE naar het basisonderwijs, van basis- naar voortgezet onderwijs en vervolgens de oriëntatie/aansluiting op vervolgonderwijs en arbeidsmarkt. We stimuleren de samenwerkingen binnen en rond onderwijs. We helpen in 2018 bijvoorbeeld bij het maken van professionele afspraken tussen consultatiebureau, peuteropvang en het basisonderwijs.

Verbonden Partijen

Voor een specificatie van onderstaande verbonden partijen verwijzen wij naar de paragraaf 'Verbonden partijen'.

Beleidsnotities

Notities
- Beleidskader Koers op Kansen 2015-2019.
- Nota Accommodatiebeleid Achtkarspelen 2016.

Gemeentelijke regelgeving

- Verordening onderwijshuisvesting 2016.
- Verordening leerlingenvervoer.

Beleidsindicatoren BBV

Taakveld 04. Onderwijs					
Indicator	Eenheid	Metingen en refertejaar			
Relatief verzuim	aantal	28,8	(2016)	72,0	(2014)
% Voortijdige schoolverlaters totaal (VO + MBO)	%		(2015)	2,1	(2012)
Absoluut verzuim	aantal	0,6	(2016)	2,0	(2014)

Toelichting	
% Voortijdige schoolverlaters totaal (VO + MBO)	Geen meetwaarden op regionaal en landelijk niveau bekend.

Wat gaat het kosten?

In het schema hieronder is aangegeven wat dit programma kost.

Lasten en baten programma 4. Onderwijs voor resultaatbestemming						
(x € 1.000)	Rekening	Begroting				
Lasten en baten vóór stortingen/onttrekkingen aan de reserves						
	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Lasten	zie jaarrek.	3.209	3.018	2.898	2.763	2.757
Baten	zie jaarrek.	184	184	184	184	184
Saldo	**zie jaarrek.**	**-3.025**	**-2.834**	**-2.713**	**-2.578**	**-2.573**
Stortingen/onttrekkingen aan de reserves						
	zie jaarrek.					
Saldo na stortingen/onttrekkingen aan de reserves						
Saldo	**zie jaarr.**	**-3.025**	**-2.834**	**-2.713**	**-2.578**	**-2.573**

Per taakveld (incl. stortingen/onttrekkingen aan de reserves)

4.2 Onderwijshuisvesting						
Lasten	zie jaarrek.	1.461	1.189	1.141	1.001	995
Baten	zie jaarrek.					
Saldo	**zie jaarrek.**	**-1.461**	**-1.189**	**-1.141**	**-1.001**	**-995**
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingenzaken						
Lasten	zie jaarrek.	1.748	1.829	1.756	1.762	1.762
Baten	zie jaarrek.	184	184	184	184	184
Saldo	**zie jaarrek.**	**-1.563**	**-1.645**	**-1.572**	**-1.578**	**-1.578**

Verklaring verschillen

Toelichting	(x € 1.000)	V/N
4.2 Onderwijshuisvesting		
De kapitaallasten van de investeringen zijn geactualiseerd.	11	N
De toegerekende reële rente is gedaald van 2% naar 0,5%.	283	V
Totaal 4.2 Onderwijshuisvesting	**272**	**V**
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingenzaken		
De toegerekende reële rente is gedaald van 2% naar 0,5%.	9	V
Voor- en vroegschoolse educatie (kadernota 2018).	40	N
OAB Koers op kansen, LEA en Beleidsmonitor.	41	N
Kinderopvang Inspectie en keuring.	8	N
Overige afwijkingen.	1	N
Totaal 4.3 Onderwijsbeleid en leerlingenzaken	**81**	**N**
Totaal programma 4	**191**	**V**

5. Sport, cultuur en recreatie

Sport en cultuur hebben verschillende waarden en betekenissen voor mensen en de samenleving. Ze leveren een bijdrage aan de persoonlijke ontplooiing en ontwikkeling van mensen, vergroten de sociale samenhang en deelname aan de samenleving en bevorderen een goed woon- en leefklimaat. Door de sterke preventieve rol bevorderen sport en cultuur de gezondheid en het welzijn van jong en oud.

Taal bepaalt voor een groot deel onze identiteit. Dat wij in Fryslân onze eigen taal hebben, beschouwen wij als een verrijking. Meertaligheid bevordert bovendien het lerend vermogen en het zelfvertrouwen van het individu en de gemeenschap.

Het landschap van de Noardlike Fryske Wâlden is hiernaast een belangrijke toeristische trekker. Recreatie en toerisme is een sector die voor investeringen en werkgelegenheid kan zorgen en die ook een belangrijke bijdrage levert aan de leefbaarheid en vitaliteit van de gemeente. Openbaar groen zorgt voor een aantrekkelijke plek om te wonen en te recreëren en draagt hiermee ook bij aan de leefbaarheid.

De thema's in dit programma horen bij de taakvelden

0.10	Mutaties reserves
5.1	Sportbeleid en activering
5.2	Sportaccommodaties
5.3	Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie
5.4	Musea
5.6	Media
5.7	Openbaar groen en (openlucht) recreatie

Sport

Wat willen we bereiken?

- In ieder dorp kunnen kinderen en jongeren een teamsport beoefenen. (c)
- Sport is toegankelijk voor iedereen. (c)
- Levensvatbare voorzieningen moeten voor elk dorp behouden blijven. (c)
- Alle kinderen kunnen beschikken over een zwemdiploma als ze van de basisschool komen. (c)
- Via sportstimulering kunnen basisschoolkinderen kennis maken met verschillende sporten. (c)
- Passieve sportbeleving van hoog niveau blijft toegankelijk. (c)

Wat gaan we daar in 2018 voor doen?

Sportbeleid

We voeren een actief sportbeleid, door de inzet van de 'brede impuls combinatiefuncties' in sportstimulering 'High Five'. Samen met inwoners en sportaanbieders organiseren wij diverse sport- en spelactiviteiten. Het accent ligt op het verbinden van onderwijs en sport op de basisschool. In 2018 leggen we de nieuwe sportnota 2018-2021 aan de raad voor.

We zetten in op kennisuitwisseling tussen de verschillende binnen- en buitensportverenigingen. Om deze bijeenkomsten te faciliteren is een extra budget van € 5.000 opgenomen.

We geven uitvoering aan sportactiviteiten binnen 'Gezond In' (zie programma 7).

Toegankelijkheid
We bieden in elk dorp de mogelijkheid om een teamsport te beoefenen. Er is ruimte in de gemeente voor breedte- en topsport zodat iedereen op zijn eigen niveau en naar eigen voorkeur een sport kan beoefenen.

De ingeboekte huurverhoging van 15% voor verhuur van de sporthallen en gymzalen vanaf 2017 is deels niet haalbaar. Op basis van de 'Verordening voorzieningen huisvesting onderwijs' is het namelijk niet mogelijk om een huurverhoging voor het voortgezet onderwijs door te voeren. Hierdoor is de ingeboekte structurele besparing vanaf 2017 van € 14.000 niet haalbaar.

Voorzieningenniveau
We dragen zorg voor (het behoud van) een kwalitatief hoog voorzieningenniveau op het gebied van sportaccommodaties, bijvoorbeeld door het uitvoeren van jaarlijkse onderhoudsplannen voor zowel binnen- als buitensport.

In het kader van duurzaamheid leggen we zonnepanelen aan op de sporthal in Buitenpost. De investering in deze zonnepanelen bedraagt € 50.000. De investering verdient zichzelf terug doordat tegenover de daaruit voortvloeiende kapitaallasten lagere energielasten staan.

In 2018 wordt de uitbreiding van het parkeerterrein sportcomplex Buitenpost gerealiseerd. De investering bedraagt hiervoor € 50.000 (Kadernota).

Het 'oude' korfbalveld in Twijzel is in 2017 verkocht. Zodra de terreinen zijn geleverd, kan de opbrengst daarvan worden benut voor de dekking van de kosten voor het realiseren van kunstgras in Twijzel.

Onderhoud
Vanuit de pilots is in 2017 nieuw beleid ingezet betreffende het maaien van de sportvelden. Een aantal verenigingen gaat nu gedurende het hele seizoen zelf de velden maaien.

In het accommodatiebeleid is aangegeven dat we alleen de benodigde sportvelden zullen onderhouden. In 2017 is een nieuw besluit genomen ten aanzien van een nieuwe werkwijze omtrent het onderhoud van de velden. Dit is uitvoerig met de verenigingen besproken. Vanwege deze nieuwe werkwijze wordt er nu niet gekeken naar het onderhoud van de sportvelden in relatie tot het afstoten van velden. De verwachte besparing van € 15.000 op het onderhoudsbudget is daardoor niet realiseerbaar. De besparing betrof een mogelijke maatregel vanuit het accommodatiebeleid en was derhalve nog niet in mindering gebracht op het onderhoudsbudget in eerdere meerjarenramingen.

Er is besloten om de aansprakelijkheid voor de sportterreinen bij de gemeente te houden. De jaarlijkse veiligheidsinspecties die nodig zijn brengen extra kosten met zich mee. Voor de eerste twee jaren (2018 en 2019) bedragen deze € 25.000 en vanaf 2019 € 18.000.

Zwembaden
Het zwembad Wettervlecke in Surhuisterveen en zwembad De Kûpe in Buitenpost hebben een belangrijke functie. Naar aanleiding van een in 2017 aangenomen motie over zwembad De Kûpe leggen we aan de raad verder voor hoe de toekomst voor het zwembad eruit zal zien (zowel inhoudelijk als financieel). Het college houdt de raad op de hoogte van de ontwikkelingen.

Cultuur

Wat willen we bereiken?

- Blijvend uitvoering geven aan het Frysk Taalbelied, onder andere door een vervolg te geven aan de nota Frysk Taalbelied Achtkarspelen 2013-2016. (c)
- Monumentale panden behouden.
- Basisschoolkinderen komen met een grote diversiteit aan cultuur in aanraking. (c)
- Musea in eigen gemeente bekender maken bij leerlingen van basisschool en voortgezet onderwijs. (c)
- Algemene muzikale vorming (AMV) wordt breed ingezet in het basisonderwijs. (c)
- In ieder dorp worden culturele evenementen en cursussen georganiseerd. (c)
- In 2018 hebben we een eigen cultureel aanbod dat we laten aansluiten bij Kulturele Haadstêd 2018. (c)

Wat gaan we daar in 2018 voor doen?

Frysk Taalbelied
In oktober 2017 komt de Nota Frysk Taalbelied 2017-2021 ter vaststelling in de raad. We vragen structureel € 6.000 beschikbaar te stellen, zodat we de nieuwe impulsen in de nota kunnen uitvoeren.

Cultuur
In 2018 leggen we een nieuwe cultuurnota aan de raad voor.

We inventariseren in het schooljaar 2017/2018 de culturele activiteiten op de basisscholen, inclusief het museumbezoek.

Cultuurcentrum de Wâldsang geeft een vervolg aan AMV op de basisscholen. Intussen hebben 14 van de 19 basisscholen AMV geïntegreerd in het onderwijsprogramma. Aan het projectmatige aanbod van het Cultuurcentrum doen alle 19 basisscholen mee.

We geven in 2018 een vervolg aan de inventarisatie van de culturele evenementen en cursussen in de dorpen.

LF2018
In het kader van Leeuwarden-Fryslân 2018 (Kulturele Haadstêd) zijn er in onze gemeente vele evenementen en activiteiten, zoals de projecten 'Silence of the Bees' in De Kruidhof en 'Portraits & Paradise' in Augustinusga.

Openbaar groen

Wat willen we bereiken?

- Het onderhoud van het openbaar groen wordt weer op het niveau van voor de laatste bezuinigingen gebracht en in stand gehouden.
- De biodiversiteit in het openbaar groen wordt verder uitgebreid. (c)

Wat gaan we daar in 2018 voor doen?

Veel werkzaamheden binnen dit programma hebben een regulier en cyclisch karakter en zijn gericht op het beheren van de openbare leefomgeving.

Niveau
We geven verder uitvoering aan het implementeren van het nieuwe groenbeleid.

We bouwen (waar mogelijk) de samenwerking met de MOA verder uit.

Biodiversiteit
Bij werkzaamheden houden we rekening met biodiversiteit voor zover dit niet leidt tot hogere (onderhouds)kosten.

We treffen maatregelen die een bijdrage leveren aan de biodiversiteit (bijvoorbeeld inzaaien van stroken met een bloemenmengsel, plaatsen van bijenhotels of nestkasten, uitbreiding ecologisch beheerd gebied).

We geven uitvoering aan de moties om biodiversiteit als (een van) de uitgangspunten van beleid te maken en te onderzoeken of de inzet van schaapskuddes in het openbaar groen wenselijk is.

Recreatie

Wat willen we bereiken?

- Uitbreiden wandel- en fietsmogelijkheden. (c)
- Plan Doorvaart Achtkarspelen stimuleren. (c)
- Verblijfsrecreatie bevorderen. (c)
- Cultuurtoerisme stimuleren. (c)
- De bezoekersaantallen van de Kruidhof/IJstijdenmuseum/Themapark De Spitkeet verhogen. (c)
- Een toekomstig bestendige De Kruidhof als groen netwerk- en expertisecentrum in de regio. (c)
- Verzelfstandiging van de getransformeerde De Kruidhof per 1 januari 2019. (c)

Overige aandachtspunten

- Het ontwikkelen van een visie en beleidsplan voor Noordoost Fryslân dat zich richt op toerisme en recreatie.

Wat gaan we daar in 2018 voor doen?

Uitbreiden wandel- en fietsmogelijkheden
Fietsen en wandelen zijn populaire activiteiten onder toeristen, maar zijn ook belangrijk voor eigen inwoners. Onze ambitie is om de wandel- en fietsmogelijkheden te optimaliseren. Om in kaart te brengen waar er wensen, kansen en missende schakels

zijn, gaan we in 2018 het fiets- en wandelpadenplan actualiseren. Dit gebeurt in overleg met de plaatselijk belangen en stichting RMT. Een planning met daarbij een schatting van de mogelijke kosten is onderdeel van deze actualisatie.

In overleg met de Marrekrite vernieuwen we in 2018 het fiets- en wandelpadenknooppuntensysteem.

Het Streekpad is in de loop van 2017 gerealiseerd en wordt begin 2018 op de wandelbeurs aan een breed publiek gepresenteerd.

We ronden het project Beleef en Genieten van de Twizelermieden af en brengen dit gebied onder een breed publiek onder de aandacht.

Plan Doorvaart Achtkarspelen
Op 24 september 2015 heeft de gemeenteraad € 15.000 beschikbaar gesteld voor promotiedoeleinden voor de plannen van de vaarweg De Leijen-Surhuisterveen. Wij zijn inmiddels met de gemeente Tytsjerksteradiel in gesprek over een gezamenlijke aanpak. In 2018 zal de verdere aanpak aan de raad worden voorgelegd.

In onze gemeente liggen nog de nodige kansen en uitdagingen om de sector verder te ontwikkelen. Met betrekking tot de waterrecreatie is in 2013 regionaal een strategische visie opgesteld. De vervolgstap is het opstellen van een totaalvisie op het gebied van recreatie en toerisme voor Noordoost Fryslân en een strategische agenda die hier uitvoering aan geeft. In 2017 is hier mee begonnen, in 2018 ronden we deze notitie af en het is aan het volgende college om dit verder op te pakken.

Cultuurtoerisme stimuleren
In 2017 heeft de gemeente een actieve rol gehad in het ontwikkelen van een Kunst- en cultuurhistorische natuurroute Achtkarspelen in IZI-travel. We stimuleren ondernemers en andere organisaties ook dergelijke routes te ontwikkelen om het cultuurtoerisme te bevorderen.

Skûlenboarch
De kosten voor het jaarlijkse onderhoud van het strand Skûlenboarch zijn tot nu toe niet structureel begroot. Voor onder andere de controle van de waterkwaliteit, het onderhoud van het zandbed, het groenonderhoud en het onderhoud van het gebouw is jaarlijks € 15.000 opgenomen in de begroting.

De Kruidhof
Maart 2018 zal het nieuwe bezoekerscentrum van De Kruidhof worden geopend. Het nieuwe bezoekerscentrum is ook de opstap naar verzelfstandiging. Vanaf 2018 is een aantal ontwikkelingen blijvend van belang voor De Kruidhof, Hortus van Fryslân. Dit zijn de status van botanische museumtuin, de sociale component in de vorm van het blijven bieden van re-integratieplaatsen en het zich blijven richten op kruidenteelt voor wetenschappelijke doeleinden en de verkoop.

Er is een Interreg A-aanvraag gehonoreerd, waarbij De Kruidhof een samenwerking is aangegaan met botanische tuinen in Emden en Oldenburg en met hogeschool Van Hall Larenstein. Dit project 'B-Rhapsody' is een breed biodiversiteitsproject dat meerdere jaren zal lopen en alle mogelijkheden heeft tot uitbreiding. Dit project is tevens

onderdeel van een van de hoofdthema's van LF2018 (thema Celebrating Diversity) en is daardoor een stevige publiekstrekker voor de komende jaren voor De Kruidhof/Hortus van Fryslân.

De Kruidhof gaat inzetten op nieuwe verdienmodellen, waaronder die van dagbesteding, het verhogen van de plantverkoop en het ontwikkelen en verkopen van kruidengerelateerde producten. Verschillende pilots geven aan dat er zeker mogelijkheden zijn. In het plan naar de verzelfstandiging in 2019 wordt dit verder uitgewerkt en vormgegeven.

Verbonden Partijen

Voor een specificatie van onderstaande verbonden partijen verwijzen wij naar de paragraaf 'Verbonden partijen'.

Stichting / Vereniging
Stichting Simke Kloostermanlien
Stichting Markant Friesland

Beleidsnotities

Notities
- Sportnota, Mei elkoar nei in 'Ferweechlik Achtkarspelen', februari 2012, 2012-2015.
- Cultuurnota Achtkarspelen, december 2007, 2008-2011.
- Nota Frysk taalbelied Achtkarspelen, juni 2013, 2013-2016.
- Notitie 'Muziekonderwijs in Achtkarspelen', september 2013, 2014 en verder.
- Speelplaatsennota 1999.
- Bestemmingsplan buitengebied, 2015, 2015-2025.
- Kampeerbeleid NOFA+, maart 2009.
- 'Land en water verbonden' Toekomstbeeld en Strategische visie Waterrecreatie Noordoost Fryslân 2025, september 2013.

Gemeentelijke regelgeving
- Subsidieregeling Samenleving, november 2017, 2017.

Beleidsindicatoren BBV

Taakveld	05. Sport, cultuur en recreatie					
Indicator		Eenheid	Metingen en refertejaar			
% Niet-wekelijkse sporters		%	50,6	(2012)	58,1	(2014)

Wat gaat het kosten?

In het schema hieronder is aangegeven wat dit programma kost.

Lasten en baten programma 5. Sport, cultuur en recreatie voor resultaatbestemming						
(x € 1.000)	Rekening	Begroting				
Lasten en baten vóór stortingen/onttrekkingen aan de reserves						
	2016	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
Lasten	zie jaarrek.	4.896	4.997	5.000	4.998	4.994
Baten	zie jaarrek.	541	845	845	836	836
Saldo	**zie jaarrek.**	**-4.355**	**-4.152**	**-4.156**	**-4.163**	**-4.158**
Stortingen/onttrekkingen aan de reserves						
	zie jaarrek.	-16				
Saldo na stortingen/onttrekkingen aan de reserves						
Saldo	**zie jaarr.**	**-4.371**	**-4.152**	**-4.156**	**-4.163**	**-4.158**

Per taakveld (incl. stortingen/onttrekkingen aan de reserves)

0.10 Mutaties reserves						
Lasten	zie jaarrek.	45				
Baten	zie jaarrek.	29				
Saldo	**zie jaarrek.**	**-16**				
5.1 Sportbeleid en activering						
Lasten	zie jaarrek.	107	289	286	286	286
Baten	zie jaarrek.	14	68	68	59	59
Saldo	**zie jaarrek.**	**-93**	**-220**	**-218**	**-227**	**-227**
5.2 Sportaccommodaties						
Lasten	zie jaarrek.	1.755	1.564	1.562	1.536	1.530
Baten	zie jaarrek.	354	344	344	343	343
Saldo	**zie jaarrek.**	**-1.401**	**-1.220**	**-1.218**	**-1.193**	**-1.187**
5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie						
Lasten	zie jaarrek.	446	384	385	385	386
Baten	zie jaarrek.	40	40	40	40	40
Saldo	**zie jaarrek.**	**-406**	**-344**	**-345**	**-345**	**-346**
5.4 Musea						
Lasten	zie jaarrek.	22	21	21	21	21
Baten	zie jaarrek.					
Saldo	**zie jaarrek.**	**-22**	**-21**	**-21**	**-21**	**-21**
5.6 Media						
Lasten	zie jaarrek.	582	582	582	582	582
Baten	zie jaarrek.					
Saldo	**zie jaarrek.**	**-582**	**-582**	**-582**	**-582**	**-582**
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie						
Lasten	zie jaarrek.	1.983	2.158	2.166	2.189	2.189
Baten	zie jaarrek.	133	393	393	393	393
Saldo	**zie jaarrek.**	**-1.851**	**-1.765**	**-1.773**	**-1.795**	**-1.796**

Verklaring verschillen

Toelichting	(x € 1.000)	V/N
5.1 Sportbeleid en activering		
Verplaatsen van salarisbudgetten van taakveld 5.2 naar 5.1. Hoort bij een grotere verplaatsing, staat onder anderen €54.000 stijging van baten tegenover. Per saldo €130.000 van 5.2 naar 5.1.	130	N
Kadernota '18: budget voor kennisuitwisseling tussen binnen- en buitensportverenigingen.	5	N
Diverse kleine verschillen.	8	V
Totaal 5.1 Sportbeleid en activering	**127**	**N**
5.2 Sportaccommodaties		
Verplaatsen van salarisbudgetten van taakveld 5.2 naar 5.1.	130	V
Daling kapitaallasten door lagere toegerekende rente en latere afronding investering.	45	V
Lagere dotatie aan onderhoudsvoorziening na herijking op basis van geactualiseerd meerjarenonderhoudsplan.	23	V
Lagere toegerekende rente op onder anderen sporthallen, tennisbanen en sportvelden en terreinen.	52	V
Actualisatie salariskosten (onder anderen periodieken en toeslagen).	30	N
Kadernota '18: budget voor inspecties sportvelden.	25	N
Kadernota '18: lagere huurinkomsten onderwijsaccommodaties.	14	N
Totaal 5.2 Sportaccommodaties	**181**	**V**
5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie		
Incidentele uitgaven in 2017 ter compensatie verlaging structureel budget "ontwikkelingskosten cultuur" vervalt.	5	V
Incidentele bijdrage in 2017 aan Kulturele Haadstêd.	50	V
Lagere toegerekende rente op Cultuurcentrum De Waldsang.	7	V
Totaal 5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	**62**	**V**
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie		
Kadernota '18: Als gevolg nieuw groenbeleid structurele stelpost teruggedraaid.	80	N
Kadernota '17: Kruidhof dagbesteding vervangt stelpost voorgenomen besparingen. Ten opzichte van 2017 levert dit een voordeel van €150.000 op.	150	V
Diverse kleine verschillen.	16	V
Totaal 5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	**86**	**V**

Mutaties reserve		
Vanaf 2018 vinden alle stortingen en onttrekkingen plaats uit de Algemene Reserve die verantwoord is onder programma 0. Dit geeft een éénmalig verschil tussen 2017-2018 in de analyse omdat in 2017 nog werd geraamd binnen meerdere programma's.	**16**	**V**
Totaal programma 5	**218**	**V**

6. Sociaal domein

SOCIAAL DOMEIN 2018- PROGRAMMA 6 en 7.1

Iedereen gelukkig in Achtkarspelen: werken aan gelijke kansen

Het sociaal domein is een winkel waarin tijdens een ingrijpende verbouwing de verkoop 'gewoon' doorgaat. Inmiddels is er een stevig fundament gelegd en worden ook de contouren van de nieuwe inrichting steeds duidelijker zichtbaar. Zo wonen minder mensen in een 'instituut' (verpleeghuis of een 'tehuis') en vaker zelfstandig, al dan niet met begeleiding. We krijgen beter zicht op hoe verschillende problemen met elkaar samenhangen en werken gezamenlijk in plaats van naast elkaar aan een oplossing. Door de geboden ondersteuning toe te spitsen op de specifieke situatie worden inwoners beter en sneller geholpen. Klaar is het echter nog niet. De in de begroting voor 2017 genoemde doelstellingen zijn voor 2018 ook nog grotendeels relevant en in deze begroting opnieuw opgenomen. *Deze begroting is budgetneutraal opgesteld, maar we verwachten te maken te krijgen met tekorten op de budgetten bij Jeugd en Wmo, onder andere door de nieuwe manier van aanbesteden.*

De inwoners van onze gemeente hebben onder meer te maken met financiële achterstanden (schuldenproblematiek), met achterstanden op het gebied van (digitale) geletterdheid en met sociale achterstanden. Ook gezondheidsproblemen, dementie en verstandelijke beperkingen zijn zaken die spelen.

Niet zelden hebben onze inwoners te maken met een combinatie van deze problemen. De transformatie van het sociaal domein is er mede op gericht om de samenleving zo te versterken dat mensen met achterstanden hun problemen zoveel mogelijk zelf, samen met hun eigen omgeving, kunnen oplossen. Dit einddoel is nog niet in zicht. De gemeente heeft en houdt daarom een rol om zowel direct als indirect en samen met welzijnsorganisaties en de jeugd -en dorpenteams, inwoners hierbij verder te helpen.

Preventie blijft in 2018 het belangrijkste uitgangspunt voor de nieuwe benadering binnen het sociaal domein. Het voorkomen van problemen en, wanneer er problemen zijn, het voorkomen van escalatie ervan, is in het belang van alle inwoners. Preventie is voor de volle breedte van het sociaal domein aan de orde; van schuldhulpverlening tot informatie over de gevolgen van alcohol gebruik, van woningaanpassingen tot integratie van migranten, van (digitale) geletterdheid tot gezondheid en van opvoedondersteuning tot het ondersteunen van mantelzorgers.

De afgelopen jaren is door de betrokken overheidsorganen, welzijnsorganisaties en andere betrokken instanties hard gewerkt aan het implementeren van de transitie en transformatie. We merken dat het ook van onszelf het nodige vraagt. Werkwijzen die jarenlang waren geworteld in rechtmatigheid schuren soms met het werken aan maatwerkoplossingen. Investeren in preventie levert niet altijd (direct) merkbaar of meetbaar resultaat. Het grip willen houden op ontwikkelingen en financiën gaat niet altijd samen met het loslaten en overlaten aan een ander. Daarom besteden we er de komende periode extra aandacht aan om ons de kanteling in denken en handelen volledig eigen te maken zodat de implementatie in de samenleving goed wordt doorgevoerd.

Tot slot: door een nieuwe indeling van de begroting vindt u een aantal thema's nu bij andere programma's. Het gaat om onderwijs (nu bij hoofdstuk 4), cultuur (nu bij 5) en gezondheid (nu bij 7). De thema's en doelstellingen uit de programmabegroting 2017 zijn weer opgenomen in deze begroting, maar in een andere volgorde.

De thema's in dit programma horen bij de taakvelden

0.10	Mutaties reserves
6.1	Samenkracht en burgerparticipatie
6.2	Wijkteams
6.3	Inkomensregelingen
6.4	Begeleide participatie
6.5	Arbeidsparticipatie
6.6	Maatwerkvoorzieningen (WMO)
6.71	Maatwerkdienstverlening 18+
6.72	Maatwerkdienstverlening 18-
6.81	Geëscaleerde zorg 18+
6.82	Geëscaleerde zorg 18-

Versterking van de mienskip: meer tevreden inwoners

Wat willen we bereiken?

- Aantrekkelijke leefbare dorpen behouden. (c)
- Passende voorzieningen in de dorpen behouden. (c)
- Betrokkenheid (en invloed) van de mienskip bij hun eigen dorp vergroten. (c)
- Bereikbaarheid van de dorpen door openbaar vervoer behouden. (c, zie programma 5)

Overige aandachtspunten

- We willen door 'samenkracht' en burgerparticipatie voorkomen dat mensen een beroep moeten doen op zwaardere zorg en duurdere voorzieningen.

Wat gaan we daar in 2018 voor doen?

Burgerparticipatie
In 2018 vindt de uitwerking van de visie van de raad op Burgerparticipatie zijn beslag in een programma of actieplanning Burgerparticipatie. Daarbij worden ook de eerste resultaten van Rjocht van Sprekken Groen betrokken. Zo werken we aan een gezamenlijke visie op burgerparticipatie en overheidsparticipatie waarmee we de komende jaren verder kunnen samenwerken voor en met inwoners en maatschappelijke organisaties.

Accommodatiebeleid en sociaal cultureel werk
De aanbevelingen van het accommodatiebeleid worden geïmplementeerd in 2018. Een betere bezetting wordt gestimuleerd en de duurzaamheid van de gebouwen krijgt een impuls zodra regulier onderhoud aan de orde is.
De voorgenomen bezuiniging van € 84.000 op de subsidiëring van de beheerdersfuncties van it Koartling en het Clubhuis is behaald. Voor het in stand houden van de extra activiteiten die in deze twee accommodaties plaatsvinden op het gebied van vormingswerk en volwasseneneducatie is nog € 40.000 per jaar nodig.

Welzijnsopdracht
Voor 2018 - 2019 wordt een nieuwe Welzijnsopdracht geformuleerd. Hierin wordt de preventieve werking van het welzijnswerk uitgebreid. Om te voorkomen dat op termijn

een beroep op de zwaardere zorg wordt gedaan. De bijbehorende extra investeringen bedragen € 175.000 voor de nieuwe welzijnsopdracht en € 15.000 voor consequenties herziening subsidies Sociaal Cultureel Werk. Zoals bij behandeling van de kadernota is afgesproken wordt de invulling van deze extra investering met de raad besproken.

Meer tevreden mantelzorgers

Wat willen we bereiken?

- Mantelzorgers voelen zich beter ondersteund bij de uitvoering van hun werkzaamheden. (c)
- Mantelzorgers kunnen zonder problemen een beroep doen op vervanging. (c)
- Mantelzorgers beschikken over voldoende deskundigheid. (c)
- Mantelzorgers kunnen zich altijd beroepen op een deskundige. (c)
- Blijven luisteren naar de mantelzorger en aansluiten bij wat zij willen en nodig hebben. (c)

Wat gaan we daar in 2018 voor doen?

Samen met de partners in het maatschappelijk veld werken we aan een invulling van de ondersteuning van de mantelzorgers die goed aansluit bij hun behoeftes. Deels gebeurt dit door een collectieve aanpassing van de geboden ondersteuning en deels onderzoeken we mogelijkheden om goed in te kunnen spelen op individuele behoeftes van de mantelzorgers. Het gaat om een diverse groep, met diverse achtergronden en daarmee verschillen in behoeftes. In de nieuwe welzijnsopdracht is opnieuw een aanzienlijke ruimte ingebouwd voor de ondersteuning van mantelzorgers.

Iedereen is welkom en voelt zich thuis

Wat willen we bereiken?

- Inwoners moeten zich blijvend veilig kunnen voelen. (c)
- Adequate hulpverlening voor de inwoner en het gezin. (c)
- Het huisvesten van vergunninghouders heeft prioriteit. (c)

Doel	Indicator(en) (inclusief bron)	Nulmeting	Streefwaarden			
			2018	2019	2020	2021
Iedereen is welkom en voelt zich thuis	Jaarlijkse taakstelling huisvesting vergunninghouders*	39**	30	30	30	30

* betreft de taakstelling huisvesting vergunninghouders 2018, nu nog onbekend.
** streefwaarde (taakstelling 2017) is onderhevig aan instroom van vluchtelingen in Nederland en kan tussentijds door Rijk worden gewijzigd.

Wat gaan we daar in 2018 voor doen?

Huisvesten van vergunninghouders
Het huisvesten van vergunninghouders heeft de volle aandacht van het college. Om een warme landingsplek te creëren is er zowel aandacht voor de integratie van de

nieuwkomer als voor de autochtone bevolking. Het college heeft de ambitie om een 'thuis' te zijn voor al haar inwoners.

We willen samen met de woningbouwverenigingen de door het Rijk opgelegde (half)jaarlijkse taakstelling voor het huisvesten van vergunninghouders volledig behalen en een eventuele achterstand hierin voorkomen. We blijven hierbij flexibele woningaanpassingen ten behoeve van het huisvesten van grote gezinnen uitvoeren.

Integratie
We willen de integratie stimuleren en faciliteren. Vluchtelingen met een verblijfsvergunning moeten zo snel mogelijk meedoen in onze samenleving. Het leren van de Nederlandse taal en kernwaarden en het vinden van werk zijn hierbij cruciaal. Dat doen we als volgt:

- De vergunninghouder ondersteunen, helpen en wegwijs maken in de mienskip. In 2018 nemen we dit project net als in 2017 op in de welzijnsopdracht.
- De nieuwkomers wijzen op de rechten en plichten en de fundamentele waarden van de Nederlandse samenleving: het zogenaamde participatie-verklaringstraject. Het ondertekenen van de participatieverklaring door de vergunninghouder is per 2017 wettelijk verplicht en is de start van het inburgeringstraject.
- Duale trajecten blijven aanbieden aan de inburgeraars om de integratie en participatie te bevorderen.

Voldoende voorzieningen voor de jeugd

Wat willen we bereiken?

- We bieden ruimte voor initiatieven waar de jongeren zelf mee komen. (c)
- De jeugd moet in elk dorp een onderkomen hebben, zodat ze niet aangewezen zijn op bars, cafés of op de straat. (c)
- Een keet voor de jeugd op eigen grond van de ouders moet kunnen, voor zover er voldaan wordt aan de gemeentelijke voorwaarden. (c)

Doel	Indicator(en) (inclusief bron)	Nulmeting	Streefwaarden			
			2018	2019	2020	2021
Jeugd - voldoende voorzieningen	In ieder dorp een instelling voor Sociaal Cultureel Werk en jeugdsoos waar minimaal 12 activiteiten per jaar voor jeugd- en jongeren tot en met 17 jaar worden georganiseerd, vorm: beginopname, tussen- en eindrapportage	11 (alle dorpen)	11	11	11	11

Wat gaan we daar in 2018 voor doen?

Er worden in ieder dorp activiteiten georganiseerd voor jeugd en jongeren tot en met 17 jaar. Vanuit de welzijnsopdracht en het sociaal cultureel werk wordt vraaggericht gewerkt. Initiatieven komen daarom vooral tot stand naar aanleiding van een concrete vraag.

Jeugd en Dorpenteams

Wat willen we bereiken?

- Een kwalitatief goede uitvoer van de advisering, onafhankelijke cliëntondersteuning, casusregie, de toegang tot 1e en 2e lijnsvoorzieningen en preventie en vroegsignalering en (licht) ambulante hulpverlening.
- Onze inwoners weten het team te vinden en ervaren het als een laagdrempelige toegang tot advies en ondersteuning.
- De teams staan dicht bij de inwoners om beter inzicht te krijgen in welke zorg en ondersteuning specifiek nodig is om het aantal zorgmijders verminderen.
- De manier van werken en geboden ondersteuning dragen bij aan het versterken van de zelfredzaamheid van onze mienskip.
- De manier van werken draagt bij aan het verkleinen van de bureaucratie en het snel bieden van adequate ondersteuning.

Wat gaan we daar in 2018 voor doen?

Teams in een stichting
De teams worden met ingang van 2018 ondergebracht in een stichting om de laagdrempeligheid te bevorderen, de positie in het veld zo duidelijk mogelijk uit te dragen en de aansturing eenduidiger te maken. Dit sluit aan bij de visie van de gemeente op haar rol in de samenleving als regievoerder, waarbij de uitvoering in handen is van de professionals. We houden contact met de gemeente Tytsjerksteradiel om de werkwijze in de toekomst op elkaar te kunnen blijven afstemmen. We werken zoveel mogelijk beschikkingsvrij en niet bureaucratisch.

Scholing en inspiratie
De transformatie brengt voortdurend wijzigingen met zich mee. In 2018 zal daarom geïnvesteerd worden in scholing in zowel inhoudelijke onderwerpen als in nieuwe werkwijzen, bijvoorbeeld als gevolg van de implementatie van de nieuwe manier van inkopen.

Inkomensregelingen: minder inwoners doen een beroep op de vangnetvoorziening

Wat willen we bereiken?

- Het aantal bijstandsgerechtigden terugbrengen (beter dan het Fries gemiddelde). (c)
- Bijstandsgerechtigden verrichten vrijwilligerswerk en/of volgen een opleiding. (c)
- Oneigenlijk gebruik, dan wel misbruik van sociale voorzieningen kunnen wij niet toestaan.

Doel	Indicator(en) (inclusief bron)	Nulmeting	Streefwaarden			
			2018	2019	2020	2021
Minder inwoners doen een beroep op de vangnet-voorziening	Aantal cliënten BUIG (bron: data gemeente)	740 (2014)	716	706	696	686

toelichting: BUIG = Gebundelde uitkering, waarmee de inkomensvoorzieningen door gemeenten worden gefinancierd. De cliënten BUIG betreffen de huishoudens die een PW, IOAW, IOAZ of Bbz (starters) ontvangen.

Wat gaan we daar in 2018 voor doen?

Poortwachtersfunctie
We hanteren een strakke poortwachtersfunctie met als doel de bijstandsafhankelijkheid zo kort mogelijk, maar ten hoogste 6 maanden te laten zijn.

Participatie
We zetten blijvend in op arbeidstoeleiding met gebruikmaking van de instrumenten uit het re-integratiebeleid en de intrinsieke motivatie van de klant.

We realiseren zinvolle participatie voor de klant. Bij voorkeur gebeurt dit door middel van een baan op de reguliere arbeidsmarkt. Wanneer dat niet tot de mogelijkheid behoort, zijn onder andere scholing en/of het doen van vrijwilligerswerk een alternatief.

Voorkomen oneigenlijk gebruik
We passen een gerichte en een zo klantvriendelijk mogelijke rechtmatigheidscontrole toe met het doel om fraude te voorkomen. Om te voorkomen dat er ingrijpende en uitzichtloze situaties voor uitkeringsgerechtigden ontstaan wordt bij aanvang en tijdens de inkomensondersteuning veel aandacht besteed aan voorlichting.

Daar waar repressief opgetreden moet worden doen wij dit consequent, maar wel met oog voor de menselijke factor.

Minder inwoners verkeren in armoede

Wat willen we bereiken?

- Het aantal huishoudens in armoede verlagen. (c)
- Het aantal mensen dat genoodzaakt is tot gebruik van de voedselbank verlagen. (c)
- Kinderen mogen niet in armoede leven. (c)
- Voorkomen dat minima in een sociaal isolement raken.
- Het aantal mensen in schulddienstverlening terugbrengen. (c)
- Het inzetten van vrijwilligers bij budgetbeheer. (c)

Doel	Indicator(en) (inclusief bron)	Nulmeting	Streefwaarden			
			2018	2019	2020	2021
Minder inwoners verkeren in armoede	Het percentage huishoudens onder de armoedegrens in relatie tot het totaal aantal huishoudens (bron: gegevens Statline CBS en gemeente) *	7%	8	7	6	5

* Gegevens betreffen recentste CBS-informatie (2014)

Wat gaan we daar in 2018 voor doen?

Omgekeerde toets
Om nog meer conform de uitgangspunten van het Armoedebeleid te werken is het noodzakelijk de beginselen van 'de omgekeerde toets' door te voeren. Dit betekent dat bij de beoordeling van hulpvragen meer wordt geredeneerd vanuit de mens en minder vanuit de regelgeving.

Verbeteringen
Waar nodig voeren we binnen het armoedebeleid een aantal verbeteringen door die uit de tussentijdse evaluatie naar voren zijn gekomen. Zo gaat het jeugd- en dorpenteam in het kader van individuele maatwerkoplossingen een beoordeling maken van de noodzaak van de inzet van voorzieningen en geeft daarover een zwaarwegend advies.

Vrijwilligers
Daar waar vrijwilligers kunnen worden ingezet voor budgetbeheer en nazorg wordt dit in samenwerking met SUSKA (Samenwerkingsverband Uitkeringsgerechtigden Steunpunt Kollumerland en Achtkarspelen), Humanitas en het eigen netwerk georganiseerd.

Signalering
We blijven gebruikmaken van de signalen die op basis van landelijke convenanten van de NVVK (landelijke branchevereniging voor schuldhulpverlening) en afspraken met de belangrijkste lokale schuldeisers bij Schulddienstverlening binnenkomen.

We blijven in het kader van vroege signalering ten aanzien van deze signalen samenwerken met de dorpenteams om werkzaam te laten zijn dichtbij de inwoners.

Ervaringen uitwisselen
We gaan in gesprek met de maatschappelijke partijen die zich bezighouden met armoedebestrijding om ervaringen uit te wisselen en te komen tot een nog betere samenwerking.

Schulddienstverlening
Met ingang van 2018 is de dienstverleningsovereenkomst met de gemeente Kollumerland c.a. met betrekking tot schulddienstverlening niet meer van kracht. Dit betekent dat de compensatie voor onder andere overheadkosten vanuit de gemeente Kollumerland c.a.

de komende jaren zal worden afgebouwd naar nul. De financiële consequenties daarvan zijn verwerkt in deze begroting.

Digi-Taalhuizen
Daarnaast is via de Digi-Taalhuizen in Surhuisterveen en Buitenpost, de bestrijding van laaggeletterdheid toegevoegd aan het dienstverleningspakket.

Meer inwoners met een arbeidsbeperking werken op de reguliere arbeidsmarkt

Wat willen we bereiken?

- Meer inwoners met een arbeidsbeperking werken op de reguliere arbeidsmarkt (c)
- Meer inwoners participeren naar vermogen. (c)
- Meer samenspel creëren tussen inwoners, ondernemers, het maatschappelijk veld en de overheid. (c)
- 35% van de SW'ers van Achtkarspelen werkt bij een regulier bedrijf, onder andere via de MOA.

Doel	Indicator(en) (inclusief bron)	Nulmeting	Streefwaarden			
			2018	2019	2020	2021
Meer inwoners met een arbeidsbeper-king werken op de reguliere arbeidsmarkt	Aantal inwoners met een arbeidsbeperking bij reguliere werkgevers o.a. via de MOA	0 (2014)	40	45	50	55

Wat gaan we daar in 2018 voor doen?

Caparis
We staan aan de vooravond van de omvorming van Caparis NV naar een SW-bedrijf nieuwe stijl. De basis is dat Caparis NV beschut werk (oud) voor de in de GR deelnemende gemeenten blijft uitvoeren. De verrekening van de indirecte kosten in verband met 'Groen Zelf Doen' zijn verwerkt in deze begroting. De lokale uitvoering van de WSW wordt uitgevoerd door de MOA. In 2018 worden verdere afspraken gemaakt met de GR en Caparis NV over de overdracht van SW'ers die gedetacheerd zijn of begeleid werken naar de MOA.

MOA
De gemeente verstrekt opdrachten tot uitvoering van gemeentelijk werk aan de MOA (bijv. groen) en realiseert binnen de gemeentelijke organisatie Baanafspraak Banen (BAB-banen). De MOA biedt werkgevers de mogelijkheid om via detacheringen vanuit de MOA BAB-banen te realiseren, waarbij de MOA het formele werkgeverschap uitvoert.

Lokale werkgevers
Betrokkenheid en medewerking van lokale werkgevers is onontbeerlijk om adequaat invulling te kunnen geven aan deze opgave. Om de inclusieve arbeidsmarkt te realiseren moeten het bedrijfsleven en de (lokale) overheid de handen ineenslaan. De overheid compenseert daarbij werkgevers die aangepaste werkplekken aanbieden door onder

andere loonkostencompensatie te bieden. Uitgangspunt daarbij is de arbeidswaarde van de medewerker. De nieuwe instroom van inwoners met een arbeidsbeperking zal een lokaal werkaanbod krijgen.

Beschut werk
De gemeente realiseert beschutte werkplekken conform de door het Rijk opgelegde doelstelling. Voor 2018 zijn dit 3 werkplekken. Omdat het personen met ernstigere arbeidsbeperkingen betreft zal de productiviteit lager liggen en zullen de begeleidingskosten hoger zijn. Hierdoor zal de bijdrage voor bedrijfsvoering, omgerekend per SW-medewerker, aan Caparis NV hoger worden. Mensen die niet in een bedrijf kunnen werken krijgen een maatwerkoplossing.

Meer inwoners participeren

Wat willen we bereiken?

- De jeugdwerkloosheid tenminste terugbrengen tot het Fryske gemiddelde. (c)
- Inwoners die een uitkering van de gemeente krijgen en die in staat zijn om te werken, besteden een deel van hun tijd aan de maatschappij. (c)
- Het aantal jongeren zonder startkwalificatie terugbrengen onder meer door (c):
- Jongeren tot 27 jaar werken of volgen een opleiding. (c)

Doel	Indicator(en) (inclusief bron)	Nulmeting	Streefwaarden			
			2018	2019	2020	2021
Meer inwoners participeren	Aantal werkzoekenden in Achtkarspelen - (bron: basisset UWV)	12,3 (2014)	11,7	11,6	11,5	11,4

Wat gaan we daar in 2018 voor doen?

Werkloosheid
In 2015 en 2016 is het ons gelukt om de werkloosheid onder of rond het Fryske gemiddelde te brengen. Met een gemiddeld percentage niet-werkende werkzoekenden van 10,6% over de eerste 5 maanden van 2017, voldoet Achtkarspelen voorlopig aan de hierboven genoemde doelstelling. De ambitie om het jeugdwerkloosheidspercentage onder het Fryske gemiddelde te brengen, is in 2015 en 2016 eveneens gehaald. Achtkarspelen sloot de eerste 5 maanden van 2017 af met een nww-percentage jongeren van 6%, wat ruim onder het provinciale en landelijke percentage ligt.

Participatie
We zetten blijvend in op arbeidstoeleiding met gebruikmaking van de instrumenten uit het re-integratiebeleid en de intrinsieke motivatie van de klant, zowel voor de jongeren als voor de 27+, met als doel instroom op de reguliere arbeidsmarkt of het behalen van de startkwalificatie. Door middel van regulier vrijwilligerswerk en/of het instrument Dyn Ynset wordt er, naar vermogen, een activiteit voor de mienskip verricht.

Samenwerking
De Werkmaatschappij Publieksdiensten en de MOA werken nauw samen. We brengen de ondersteuning en begeleiding voor de inwoners met een mogelijk onoverbrugbare afstand tot de arbeidsmarkt onder bij het jeugd- en dorpenteam.

Hogere instroom
We zetten voor 2018 een extra jongerenconsulent en jobcoach in. Met de komst van de Participatiewet zijn gemeenten verantwoordelijk voor de ondersteuning van een grotere doelgroep dan daarvoor. Door een combinatie van een hogere instroom en de aanwas van de nieuwe doelgroep is extra ondersteuning voor de jongeren nodig afkomstig van het VSO/PRO-onderwijs en een extra jobcoach.

Moties
De bij de kadernota aangenomen moties worden uitgevoerd voor en bekostigd vanuit Algemene Reserve. De grondslag voor deze moties is gelegen in het coalitieakkoord 'mei-inoar ien!', destijds BUIG-miljoen genoemd. Maximaal kan er een miljoen euro worden ingezet voor specifieke bestemmingen binnen het Sociaal Domein.

Werkgeversteam
Samen met programma 3, Economie, blijft het werkgeversteam zich inzetten om voor de werkgever een zo'n goed mogelijk klimaat te creëren voor het in dienst nemen van een werkzoekende met of zonder een arbeidsbeperking.

Meer samenspel creëren tussen inwoners, ondernemers, het maatschappelijk veld en de overheid via de MOA

Wat willen we bereiken?

- De leefomgeving en de leefbaarheid in Achtkarspelen verbeteren door de inzet van arbeidspotentieel.
- Laaggeschoold werk voor de regio behouden.
- Mensen die niet in een bedrijf kunnen werken een maatwerkoplossing geven.

Wat gaan we daar in 2018 voor doen?

Lokaal werkbedrijf
De MOA ontwikkelt zich in 2018 verder als lokaal werkbedrijf van de gemeente Achtkarspelen. Daarnaast zal de MOA als gemeentelijk uitvoerder van de SW zorgdragen voor een groter wordend deel van de SW'ers uit Achtkarspelen.

MOAi Grien
MOAi Grien zal de structurele verbetering van het groenonderhoud in de gemeente doorzetten en uitbreiden. In samenwerking met de verschillende sportverenigingen worden de sportvelden optimaal geprepareerd voor een goed sportklimaat en veel spelplezier.

Werkprojecten
De MOA ontwikkelt samen met de werkmaatschappij diverse werkprojecten die in 2018 van start gaan, zoals de Talentenkeet, Milieustraat, Zwerfafval. Dit zijn projecten waarbij de kans dat het leidt naar regulier werk groot is.
Gelijktijdig streven de projecten maatschappelijke doelen en milieudoelen na.

Dagbesteding en participatie
De MOA gaat zich in 2018 ook richten op zinvolle dagbesteding en participatie van burgers met een grotere afstand tot de arbeidsmarkt.

Maatwerkvoorzieningen WMO, maatwerkdienstverlening 18+

Wat willen we bereiken?

- Meer ouderen en mensen met een beperking kunnen het leven leiden dat ze willen.
- Ouderen kunnen daar waar mogelijk in hun eigen dorp blijven wonen. (c)
- Ouderen worden gestimuleerd en gefaciliteerd om actief mee te doen in de samenleving. (c)
- Ouderen en mensen met een beperking krijgen de zorg die ze nodig hebben. (maatwerk, c)
- Eenzaamheid onder ouderen wordt actief besproken. (c)

Wat gaan we daar in 2018 voor doen?

Inkoop hulpmiddelen
We gaan hulpmiddelen (rolstoelen, scootmobiels) in 2018 opnieuw inkopen. Dit proces gaan we in samenwerking met andere gemeenten oppakken.

Woonopgaven
In samenspraak met de woningcoöperatie, onze zorgaanbieders en de jeugd- en dorpenteams willen we een beter beeld krijgen van de woonopgaven waarmee we de komende jaren te maken krijgen. Door beter samenspel tussen de verschillende partijen willen we voorkomen dat we een maatwerkvoorziening moeten inzetten.

Dementie
Samen met aanbieders, welzijnsorganisaties en het Jeugd- en Dorpenteam gaan we inventariseren hoe we mensen met dementie zo goed en zo veilig mogelijk in hun vertrouwde omgeving kunnen laten wonen. De aanbevelingen van de 'cliëntreis dementie' vanuit de Sociaal Medische 1e lijn nemen we hierin mee.

Mobiliteitscentrale
We gaan van start met de mobiliteitscentrale. We gaan ervaring opdoen met de nieuwe werkwijze en tevens kijken of er mogelijkheden zijn voor doorontwikkelingen.

Huishoudelijke hulp
Hulp bij het huishouden hebben we vanaf 2018 op een nieuwe manier ingekocht. Op deze manier voldoen we aan de uitspraak van de Centrale Raad van Beroep. We gebruiken 2018 als overgangsjaar om de cliënten met de oude voorziening om te zetten naar het nieuwe product.

Mantelzorgers
Mantelzorgers kunnen gebruikmaken van kortdurend verblijf als vorm van respijtzorg. Daarnaast wordt met een pilot gewerkt aan een nieuwe werkwijze om mantelzorgers beter te kunnen ondersteunen bij het volhouden van de mantelzorgtaken. Samen met de zorgaanbieders zullen we monitoren of er nieuwe vormen van ondersteuning nodig zijn.

Welzijnsopdracht
In de nieuwe welzijnsopdracht worden de nieuwe en/of geïntensiveerde samenwerkingsthema's opgenomen die bijdragen aan wat we via de WMO willen bereiken.

Maatwerkdienstverlening 18-

Wat willen we bereiken?

- Minder kinderen in de specialistische jeugdzorg. (c)
- In Achtkarspelen geven we adequaat invulling aan de zorgplicht. (c)
- Ouders met opvoedingsvragen kunnen terecht bij het CJG (onderdeel Jeugdteam). (c)
- We blijven inzetten op schoolmaatschappelijk werk (onderdeel Jeugdteam). (c)
- We werken volgens het uitgangspunt: één gezin, één plan, één hulpverlener. (c)
- Jeugdzorg in Achtkarspelen is laagdrempelig. (c)

Doel	Indicator(en) (inclusief bron)	Nulmeting	Streefwaarden			
			2018	2019	2020	2021
Minder kinderen in de specialistische jeugdzorg	Aantal kinderen in specialistische jeugdzorg (civsam)	739	715	700	690	680

Wat gaan we daar in 2018 voor doen?

Specialistische jeugdzorg
De specialistische jeugdzorg wordt in 2018 resultaatgericht ingekocht. Deze aanpak vraagt een andere manier van samenwerking tussen gezin, jeugdteam en aanbieder. Dit draagt bij aan de transformatie en innovatie in het zorglandschap. Om deze verandering goed invulling te kunnen geven is een extra budget van € 180.000 in de kadernota opgenomen. Het betekent namelijk verschuiving van de inspanning van de specialisten naar de werkers in de jeugdteams.

Aanbod preventieve ondersteuning
We continueren en intensiveren de mogelijkheden van het aanbod van preventieve ondersteuning, zoals gezinscoaching, Home Start, maatjesproject en we onderzoeken met het jeugdteam en aanbieders effectieve en efficiënte aanvullingen in dit aanbod.

We continueren preventieve ondersteuning en trainingen, gezinscoaching, Home Start, de methode 'Kinderen van Ouders met Psychiatrische Problemen' (KOPP) en trainingen sociale vaardigheden door het jeugdteam voor leerlingen in het basisonderwijs (linkt met sociale competenties uit programma 4). We onderzoeken de mogelijkheden om bepaalde trainingen, zoals Kinderen in Echtscheidingssituaties, door onze gezinswerkers zelf uit te voeren. Daarmee wordt het aantal hulpverleners in een gezin beperkt en hoeft er minder zorg te worden ingekocht. Aandachtspunt hierbij is wel een goede balans tussen zelf doen (vraagt voldoende formatie) en inkoop van zorg (de besparing).

We continueren de preventie op BO, VO en MBO door de inzet van contactpersonen van het jeugdteam met ervaring op het gebied van schoolmaatschappelijk werk en dragen daarmee bij aan het uitvoeren van de provinciebrede afspraken voor VO en MBO.

Gedragswetenschapper
We continueren de inzet van de gedragswetenschapper, waarmee de expertise van het jeugdteam wordt versterkt en wordt voldaan aan de wettelijke verantwoordelijkheid. De wijze waarop de gedragswetenschapper aan het jeugdteam wordt verbonden is een vraagstuk voor de nieuwe stichting.

Praktijkondersteuner (GGZ) Jeugd
Voor een betere verbinding in de sociaal-medische 1ste lijn en optimalisering van de samenwerking tussen jeugdgezinswerkers en huisartsen kunnen de huisartsen die dat wensen, gebruikmaken van een Praktijkondersteuner (GGZ) Jeugd.

Geëscaleerde zorg 18-

Wat willen we bereiken?

- Inwoners van onze gemeente kunnen langer thuis wonen en/of eerder naar huis vanuit een intramurale setting.
- Een daling van het percentage jongeren met een jeugdbeschermings- of jeugdreclasseringsmaatregel.
- Een goede samenwerking tussen het lokale veld (jeugdteam) en de gecertificeerde instellingen.
- Heldere afspraken over rollen, taken en verantwoordelijkheden in het vrijwillig kader (gemeentelijke verantwoordelijkheid) en het gedwongen kader (door gecertificeerde instellingen na gerechtelijke uitspraak).
- Een samenhangende aanpak in de bestrijding van huiselijk geweld, ouderen- en kindermishandeling.

Wat gaan we daar in 2018 voor doen?

Beschermd Wonen
Voor 2018 is Beschermd Wonen binnen Sociaal Domein Friesland resultaatgestuurd ingekocht. Er is een nieuw product 'Thuis Plus' ontwikkeld waardoor het mogelijk wordt om meer zorg in de thuissituatie in te zetten.

Beschermd Wonen is een taak waarvoor Centrumgemeente Leeuwarden de middelen ontvangt. Naar verwachting ontvangen de individuele gemeenten deze middelen vanaf 2020. Deze beweging vraagt een zorgvuldige afstemming tussen de gemeenten.

Inloopfunctie GGZ
Middels subsidieverlening aan Stichting Aanzet hebben we de afgelopen jaren de inloopfunctie GGZ vormgegeven. De daadwerkelijke inloop vond plaats buiten onze gemeente. Nu de beweging wordt ingezet om inwoners met een GGZ-problematiek langer thuis te laten wonen, zullen we moeten kijken of we de inloop op een andere manier moeten vormgeven.

We gaan werken vanuit een scheiding tussen de werkzaamheden in het vrijwillig kader en in het gedwongen kader. Door intensivering van de samenwerking ontstaat er

kennisoverdracht en vertrouwen, waardoor de jeugdteams inzetbaar zijn en er minder vaak beroep op instellingen voor het gedwongen kader wordt gedaan.

Huiselijk geweld
In aansluiting op het regionale plan aanpak Huiselijk geweld, ouderen- en kindermishandeling intensiveren we de lokale aanpak en bereiden we ons voor op de aanscherping van de meldcode HG/KM in 2019.

We versterken preventie met in- en externe veiligheidspartners en signaleren geweld in huis gericht op ouderen en kinderen en maken sluitende afspraken (zie ook programma 1).

Aandachtsfunctionarissen
In het lokale netwerk 'aandachtsfunctionarissen' worden activiteiten geïnitieerd om de deskundigheid van betrokken organisaties te vergroten en het onderwerp breed onder de aandacht te brengen.

Kindermishandeling
De jeugdwerkers zijn getraind in vaardigheden rond kindermishandeling en voldoen aan het toetsingskader verantwoorde jeugdhulp van de inspectie.

Verbonden Partijen

Voor een specificatie van onderstaande verbonden partijen verwijzen wij naar de paragraaf 'Verbonden partijen'.

Gemeenschappelijke regeling
Sociale Werkvoorziening Fryslân (8K)

Stichting / Vereniging
MOA

Vennootschap / Coöperatie
Caparis NV (8K)

Beleidsnotities

Notities
- Contourennotitie Participatie-wet (16 april 2015).
- Armoedebeleidsplan "Iedereen van waarde" 2014 – 2018 (22 januari 2015).
- Beleidsplan schuldhulpverlening 2017-2020, (22 juni 2017).
- Notitie 'van waarde zijn' (inclusief bijlagen) (mei 2016).
- Eindrapportage werkgroep herstructurering sociale werkvoorziening (oktober 2015) Sociale Maatschappelijke Agenda 2012-2015, vastgesteld op 6 september 2012, looptijd 2012-2015.
- Startnotitie Zorg voor Jeugd Achtkarspelen, vastgesteld op 5 maart 2013.
- Startnotitie project transitie AWBZ → WMO Achtkarspelen+Tytsjerksteradiel, vastgesteld op 5 maart 2013.
- Beleidskader transities sociaal domein, vastgesteld op 13 februari 2014.
- Beleidsplan Zorg voor Jeugd Achtkarspelen, vastgesteld op 2 oktober 2014, looptijd 2015-2018.
- Beleidsplan Wmo 2015, vastgesteld op 27 november 2014.
- Welzijnsopdracht 2016-2017.

- Notitie mantelzorg 2016.

Verordeningen

- Afstemming- en fraudeverordening PW en IOAW (27-11-2015), ingaande 1-1-2015 (nieuwe verordening ter besluitvorming naar raad).
- Participatieverordening gemeente Achtkarspelen (15-6-2017), ingaande 1-7-2015.
- Verordening Tegenprestatie 2015 gemeente Achtkarspelen (11-12-2015), ingaand 1-1-2016.
- Verordening Cliëntenraad Werk en Inkomen (12-2-2015), ingaande 1-3-2015.
- Verordening Kansregeling (10-12-2015), ingaande 1-1-2016.
- Verordening Topregeling (10-12-2015), ingaande 1-1-2016.
- Verordening Individuele Studietoeslag (16-4-2015), ingaande 1-7-2015.
- Verordening Jeugdhulp Gemeente Achtkarspelen 2017.
- Verordening maatschappelijke ondersteuning Achtkarspelen 2015, vastgesteld op 27 november 2014.
- Deelverordening peuteropvang en voorschoolse educatie, vastgesteld op 11 februari 2016.
- Besluit maatschappelijke ondersteuning Gemeente Achtkarspelen 2015, versie 2, vastgesteld op 24 februari 2015.
- Beleidsregels Jeugdhulp Gemeente Achtkarspelen, vastgesteld op 25 november 2014.
- Beleidsregels maatschappelijke ondersteuning Gemeente Achtkarspelen 2015, versie 2, vastgesteld op 24 februari 2015.

Beleidsindicatoren BBV

Taakveld	06. Sociaal domein					
Indicator	Eenheid	Metingen en refertejaar				
Wmo-cliënten met een maatwerkarrangement	aantal	50,0	(2016)	540,0	(2015)	
% kinderen in armoede	%	5,5	(2015)	4,3	(2012)	
% Jeugdwerkloosheid	%	1,8	(2015)	3,0	(2012)	
Netto arbeidsparticipatie	%	64,9	(2016)	63,3	(2015)	
Bijstandsuitkeringen	aantal	42,9	(2016)	416,1	(2015)	
Jongeren met delict voor rechter	%	1,3	(2015)	1,8	(2012)	
Jongeren met jeugdhulp	%	13,3	(2016)	12,8	(2015)	
Jongeren met jeugdreclassering	%	0,3	(2016)	0,4	(2015)	
Jongeren met jeugdbescherming	%	1,3	(2016)	1,1	(2015)	
Aantal re-integratievoorzieningen	aantal	41,9	(2016)	473,7	(2015)	

Toelichting

Wmo-cliënten met een maatwerkarrangement	M.i.v. de begroting 2017 is de eenheid gewijzigd van 'per 10.000 inw' naar 'per 1.000 inw'.
Bijstandsuitkeringen	M.i.v. de begroting 2017 is de eenheid gewijzigd van 'per 10.000 inw 18jr eo' naar 'per 1.000 inw 18jr eo'.
Aantal re-integratievoorzieningen	M.i.v. de begroting 2017 is de eenheid gewijzigd van 'per 10.000 inw 15-65 jr' naar 'per 1.000 inw 15-65 jr'.

Wat gaat het kosten?

In het schema hieronder is aangegeven wat dit programma kost.

Lasten en baten programma 6. Sociaal domein voor resultaatbestemming						
(x € 1.000)	Rekening	Begroting				
Lasten en baten vóór stortingen/onttrekkingen aan de reserves						
	2016	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
Lasten	zie jaarrek.	39.441	39.657	39.250	39.290	39.300
Baten	zie jaarrek.	13.105	12.869	12.869	12.869	12.811
Saldo	**zie jaarrek.**	**-26.336**	**-26.788**	**-26.381**	**-26.421**	**-26.489**
Stortingen/onttrekkingen aan de reserves						
	zie jaarrek.	313				
Saldo na stortingen/onttrekkingen aan de reserves						
Saldo	**zie jaarr.**	**-26.023**	**-26.788**	**-26.381**	**-26.421**	**-26.489**

Per taakveld (incl. stortingen/onttrekkingen aan de reserves)

0.10 Mutaties reserves						
Lasten	zie jaarrek.					
Baten	zie jaarrek.	313				
Saldo	**zie jaarrek.**	**313**				
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie						
Lasten	zie jaarrek.	2.172	3.047	3.052	3.254	3.378
Baten	zie jaarrek.	55				
Saldo	**zie jaarrek.**	**-2.117**	**-3.047**	**-3.052**	**-3.254**	**-3.377**
6.2 Wijkteams						
Lasten	zie jaarrek.	2.746	1.935	1.870	1.870	1.870
Baten	zie jaarrek.					
Saldo	**zie jaarrek.**	**-2.746**	**-1.935**	**-1.870**	**-1.870**	**-1.870**
6.3 Inkomensregelingen						
Lasten	zie jaarrek.	15.910	15.919	15.782	15.782	15.782
Baten	zie jaarrek.	12.547	12.496	12.496	12.496	12.438
Saldo	**zie jaarrek.**	**-3.364**	**-3.423**	**-3.286**	**-3.286**	**-3.344**
6.4 Begeleide participatie						
Lasten	zie jaarrek.	6.001	5.418	5.300	5.171	5.058
Baten	zie jaarrek.					
Saldo	**zie jaarrek.**	**-6.001**	**-5.418**	**-5.300**	**-5.171**	**-5.058**
6.5 Arbeidsparticipatie						
Lasten	zie jaarrek.	935	1.187	1.094	1.061	1.061
Baten	zie jaarrek.					
Saldo	**zie jaarrek.**	**-935**	**-1.187**	**-1.094**	**-1.061**	**-1.061**
6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO)						
Lasten	zie jaarrek.	490	790	790	790	790
Baten	zie jaarrek.					
Saldo	**zie jaarrek.**	**-490**	**-790**	**-790**	**-790**	**-790**
6.71 Maatwerkdienstverlening 18+						
Lasten	zie jaarrek.	5.275	5.509	5.509	5.509	5.509
Baten	zie jaarrek.	28	13	13	13	13
Saldo	**zie jaarrek.**	**-5.246**	**-5.496**	**-5.496**	**-5.496**	**-5.496**
6.72 Maatwerkdienstverlening 18-						
Lasten	zie jaarrek.	5.103	5.043	5.043	5.043	5.043
Baten	zie jaarrek.					

Saldo	**zie jaarrek.**	**-5.103**	**-5.043**	**-5.043**	**-5.043**	**-5.043**
6.81 Geëscaleerde zorg 18+						
Lasten	zie jaarrek.					
Baten	zie jaarrek.	475	360	360	360	360
Saldo	**zie jaarrek.**	**475**	**360**	**360**	**360**	**360**
6.82 Geëscaleerde zorg 18-						
Lasten	zie jaarrek.	810	810	810	810	810
Baten	zie jaarrek.					
Saldo	**zie jaarrek.**	**-810**	**-810**	**-810**	**-810**	**-810**

Verklaring verschillen

Toelichting	(x € 1.000)	V/N
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie		
Conform het raadsbesluit genomen op 6 april 2017 is de bezuinigingsstelpost voor het accommodatiebeleid komen te vervallen. De stelpost wordt zoals besloten deels ingevuld door diverse bezuinigingsmaatregelen, de rest komt ten laste van het begrotingssaldo. Het gaat per saldo om € 145.000 in 2018 en € 105.000 voor 2019 en verder.	145	N
Nieuwe welzijnsopdracht (kadernota) **Deze zal nog worden voorgelegd aan de raad.**	175	N
Inspecties dorpshuizen (kadernota).	8	N
Beheerskosten SCW (kadernota).	40	N
Eenmalig bedrag afkoop ouderengroepen (kadernota).	15	N
Ouderenadviseur (autonome ontwikkelingen kadernota).	72	N
Aanbesteding hulpmiddelen (autonome ontwikkelingen kadernota).	70	N
Mobiliteitscentrale (autonome ontwikkelingen kadernota).	100	N
Overheveling budget kinderopvang inspecties.	32	N
Actualisering personeelsbegroting.	193	N
Overige ontwikkelingen.	80	N
Totaal 6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	**930**	**N**
6.2 Wijkteams		
Verschuiving van personeelslasten tussen taakvelden.	811	V
Totaal 6.2 Wijkteams	**811**	**V**
6.3 Inkomensregelingen		
Per saldo hogere personeelslasten door verschuivingen tussen de taakvelden.	19	N
Lagere doorbelasting aan Kollumerland in verband met de ontvlechting Schulddienstverlening. De reserve waarborgfonds (ad. €120.000) wordt in 2017 toegevoegd aan de Algemene reserve. Vervolgens worden de ontvlechtingskosten (die bestaat uit de lagere doorbelasting) conform onderstaand schema ten laste van de Algemene reserve gebracht: 2018 € 41.665, 2019 € 21.665 en 2020 € 16.670.	40	N
Totaal 6.3 Inkomensregelingen	**59**	**N**

6.4 Begeleide participatie		
Zoals reeds aangekondigd in de kadernota is de bekostiging van de WSW veranderd: De gemeente waar de WSW-er werkt ontvangt de rijksbijdrage en is daarmee ook verantwoordelijk voor de betaling van de loonkosten. Omdat er ongeveer 18 WSW- ers in Kollum werken, heeft dit grote invloed op de kosten. Daartegenover staat een lagere rijksbijdrage van bijna € 200.000(programma 0). De loonkosten per SE zijn lager o.a. door de LIV (Lagere Inkomens Voordeel)en het aantal SE is afgenomen. Er is € 80.000 opgenomen voor de verrekening van de indirecte kosten in verband met het onttrekken van Groen uit Caparis. De bijdrage in het exploitatietekort van NEF is opgehoogd met € 15.000.	583	V
Totaal 6.4 Begeleide participatie	**583**	**V**
6.5 Arbeidsparticipatie		
Het uitvoeren van het project Talentenkeet (dekking uit BUIG-middelen-Algemene reserve).	100	N
De bouw van een bezoekerscentrum bij de Spitkeet (dekking uit BUIG-middelen-Algemene reserve).	75	N
Door een hogere instroom en aanwas nieuwe doelgroep wordt 1,5 fte extra ingezet dit wordt gedekt uit het SD.	95	N
Divers overig.	18	V
Totaal 6.5 Arbeidsparticipatie	**252**	**N**
6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO)		
Voor de ramingen in het sociaal domein geldt het uitgangspunt van saldo neutraliteit. Dit houdt in dat de actualisering van de ramingen binnen het geheel van de beschikbare middelen voor het sociaal domein opgevangen moeten worden. Op het taakveld kan hierdoor de aanduiding van een nadelige ontwikkeling zijn weergegeven, maar dit geldt niet voor het totale sociaal domein.	300	N
Totaal Maatwerkvoorzieningen (WMO)	**300**	**N**
6.71 Maatwerkdienstverlening 18+		
Zie toelichting bij 6.6.	250	N
Totaal 6.71 Maatwerkdienstverlening 18+	**250**	**N**
6.72 Maatwerkdienstverlening 18-		
Zie toelichting bij 6.6.	60	V
Totaal 6.72 Maatwerkdienstverlening 18-	**60**	**V**
6.81 Geëscaleerde zorg 18+		
Zie toelichting bij 6.6. De raming is neerwaarts bijgesteld op grond van de rapportage van het CAK. Extrapolatie van de daarin genoemde cijfers maken deze bijstelling noodzakelijk.	115	N
Totaal 6.81 Geëscaleerde zorg 18+	**115**	**N**

6.81 Geëscaleerde zorg 18-	**-**	**-**
Mutaties reserves	**313**	**N**
Totaal programma 6	**765**	**N**

7. Volksgezondheid en milieu

Gezondheidsbevordering is een gemeentelijke taak. Het gaat om het stimuleren van gezond gedrag, waarbij de omgeving waarin inwoners wonen en werken van invloed is. In Achtkarspelen hebben relatief veel inwoners overgewicht, er wordt weinig groente en fruit geconsumeerd, er is sprake van weinig beweging en juist veel alcoholgebruik. De twee speerpunten zijn daarom: Gezond Gewicht en Minder Middelengebruik.

Het op orde hebben van de inzameling en verwerking van huishoudelijk afval en adequate riolering draagt ook bij aan een gezonde leefomgeving. De komende jaren ligt er een forse doelstelling om te komen tot zowel minder restafval als het halen van een hoger afvalscheidingspercentage. De landelijke doelstelling (programma Van Afval Naar Grondstof, VANG) is om in 2020 een scheidingspercentage van 75% (nu 72%) te halen én maximaal 100 kilo restafval per persoon te hebben. Het veranderende klimaat zal impact hebben op de wijze waarop we omgaan met de opvang en verwerking van hemelwater.

Bescherming van de leefomgeving op het gebied van milieu vallen ook onder dit programma. De kwaliteit van bodem, en lucht en de hoeveelheid geluid zijn allemaal van invloed op de gezondheid van de gemeente en haar inwoners.

De thema's in dit programma horen bij de taakvelden

7.1 Volksgezondheid
7.2 Riolering
7.3 Afval
7.4 Milieubeheer

Volksgezondheid

Wat willen we bereiken?

- Minder jongeren onder de 18 jaar gebruiken alcohol en drugs.
- Minder volwassenen vallen onder de categorie 'zware drinkers'.
- Meer kinderen en volwassenen voldoen aan de beweegnorm en minder kinderen en volwassenen hebben overgewicht.
- We willen dat op alle scholen aandacht is voor gezond gedrag.

Doel	Indicator(en) (inclusief bron)	Nulmeting	Streefwaarden			
			2018	2019	2020	2021
Gezondere inwoners	Het aantal scholen dat gezondheidsbeleid voert (GGD Fryslân)	14(2014)	20	22	22	22

Wat gaan we daar in 2018 voor doen?

Gezond in Achtkarspelen

Op basis van de Rijksstimuleringsregeling 'Gezond in' voeren we het programma 'Gezond in Achtkarspelen'. We richten ons met name op gezondheidsachterstanden van mensen met een laag inkomen.

Binnen Gezond in Achtkarspelen is voor het speerpunt Gezond Gewicht de keuze gemaakt voor de landelijk bewezen effectieve aanpak JOGGaanpak (jongeren op gezond gewicht). Hiermee werken we aan een gezond gewicht van onze inwoners, met name de jeugd. De Preventiecoach Gezond Gewicht is in 2016 aangesteld als 'een oliemannetje' en voert JOGG uit. Een voorbeeld is het initiatief 'Gezond Harkema'. Harkema heeft de ambitie uitgesproken het gezondste dorp van Friesland te willen worden. Hiervoor zijn in 2017 met de preventiecoach de eerste stappen gezet en in 2018 volgen er meer.

Minder Middelengebruik
Het tweede speerpunt Minder Middelengebruik Specifieke vraagt specifieke aandacht in 2018. Er wordt een verbeterslag doorgevoerd in de aanpak van alcohol en drugsgebruik onder jongeren. Het RKC-onderzoeksrapport 'Klare wijn schenken', dat op 19 oktober 2017 in de raad wordt besproken, wordt hiervoor gebruikt. Naar aanleiding van de verbeterpunten in het rapport komt het college met een actieplan. Zo blijkt een verbetering van de integrale aanpak nodig te zijn en is aanstelling van een coördinator voor de gemeenten 8K en TD nodig. Het gaat om gezamenlijk beleid en uitvoering met 8K en TD.

Zwangeren
Vanuit de gedachte 'hoe eerder, hoe beter' bestaat een specifieke doelgroep uit de zwangeren in onze gemeente. Jeugdgezondheidszorg, verloskundigen en jeugdteams werken er samen met de gemeente aan om ouders goed voor te bereiden op de komst van hun kind. In 2017 is de voorlichting aan zwangeren volgens de interactieve methode 'Centering Pregnancy' uitgevoerd, met extra aandacht voor gezond gedrag. Eind 2017 moet blijken of dit succesvol is geweest en in 2018 kan worden vervolgd.

Gezondheidsbeleid
De nota gemeentelijk gezondheidsbeleid 'Gezond en wel' (Achtkarspelen 2013-2017) loopt af. Gemeenten dienen vierjaarlijks een nieuwe nota vast te stellen. In 2018 willen we na de verkiezingen een nieuwe nota opleveren.

Riolering en Water

Wat willen we bereiken?

- We willen ons op een adequate manier ontdoen van afvalwater en wateroverlast beperken.

Wat gaan we daar in 2018 voor doen?

Veel werkzaamheden binnen dit programma hebben een regulier en cyclisch karakter en zijn gericht op het beheren van de openbare leefomgeving.

We geven uitvoering aan het GRP, onder andere door de aanleg van regenwaterstructuren.

We maken inwoners en leerlingen milieubewust door de inzet van NME.

Afkoppelen van hemelwaterafvoer.

FBWK2
Met de ondertekening van het FBWK2 op 17 november 2016 willen we ons blijven inzetten voor een mooi, veilig, schoon, gezond en duurzaam beheer van de Friese waterketen. Daarmee blijven we streven naar doelmatig beheer: kwaliteit vergroten tegen zo laag mogelijk maatschappelijke kosten. Naast kosteneffectiever beheer willen we de komende jaren ook inzetten op het verder verbeteren van de kwaliteit van het beheer en het verminderen van de personele kwetsbaarheid: de drie K's uit het landelijke Bestuursakkoord Waterketen (BAW, 2011). De ambities en bijbehorende maatregelen uit het GRP 2016-2021 sluiten aan op die omschreven in het FBWK2.

Afval

Wat willen we bereiken?

- Een duurzame en efficiënte inzameling en verwerking van afval.
- Verbeteren van de scheidingsrespons.
- Verminderen kilogrammen restafval.

Doel	Indicator(en) (inclusief bron)	Nulmeting	Streefwaarden			
			2018	2019	2020	2021
Verbetering afvalscheiding, hogere scheidingsrespons	Sorteeranalyses (rest) afval	2016 (72%)	73%	74%	75%	75%
	Hoeveelheden en aantal fracties afvalstromen op milieustraat	Aantal aparte fracties	≥2016	≥2017	≥2018	≥2019
Afname hoeveelheid restafval	Kilogrammen restafval per persoon (excl. kunststoffen)	Kg 2016	140	120	100	100

Wat gaan we daar in 2018 voor doen?

We starten met het opzetten van een scheidings- demontagestraat op milieuterrein Lutkepost met inzet van de MOA. Een extra sorteer- en scheidingsslag op de milieustraat draagt bij aan de VANG-doelen. Enerzijds door aangeleverde spullen te sorteren (en gereed te maken voor) hergebruik. Anderzijds door (met name) grof huishoudelijk afval te demonteren en als aparte fracties af te voeren. Hierdoor wordt een beter scheidingsresultaat gerealiseerd én bespaard op de afvoer- en verwerkingskosten.

De MOA kan het demonteren van het grof huishoudelijke afval uitstekend uitvoeren. Tijdens de kadernota is een motie aangenomen om middelen vanuit de BUIG-gelden vrij te maken voor inzet en begeleiding vanuit de MOA € 100.000, zie ook programma 6.

Voor de accommodatie, waarbinnen de werkzaamheden worden uitgevoerd, is een investering nodig van € 80.000. De kapitaallasten kunnen we toerekenen aan de afvalstoffenheffing. De verwachte besparing komt ten gunste van de heffing. De verwachting is dat we het geheel op die manier kostenneutraal kunnen realiseren.

Mogelijkheden om de afvalscheiding verder te optimaliseren onderzoeken en uitvoeren om de landelijke VANG-doelstellingen in 2020 te kunnen realiseren.

Veel werkzaamheden binnen dit programma hebben een regulier en cyclisch karakter en zijn gericht op het beheren van de openbare leefomgeving.

Milieubeheer

Wat willen we bereiken?

- Waarborgen milieuaspecten binnen WABO en Omgevingsvisie.
- Voldoen aan wettelijke taken, kaders en kwaliteitscriteria op gebied van milieu.

Wat gaan we daar in 2018 voor doen?

Omgevingswet
De milieuaspecten (geluid, bodem, lucht, licht, flora & fauna, externe veiligheid, etc.) vormen onderdeel van de Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (WABO) en de Omgevingswet. Er wordt gewerkt aan een WABO-breed beleids- en uitvoeringsplan. Milieu vormt hier een onderdeel van. Hierbij is biodiversiteit conform motie één van de uitgangspunten.

Er zal een uitvoeringsplan worden opgesteld waarin vastgelegd is welke criteria er moeten worden toegepast om een versterking van de biodiversiteit te realiseren. In het plan wordt een uitsplitsing gemaakt voor de categorieën; 'centrum', 'woonwijk' en 'bedrijventerrein'. Het uitvoeringsplan zal meegenomen worden in de op te stellen omgevingsvisie.

Binnen de nieuwe Omgevingswet en Omgevingsvisie komen alle aspecten van de fysieke leefomgeving bij elkaar. Bij het implementeren van de Omgevingswet worden de milieuaspecten meegenomen. Ook wordt momenteel gewerkt aan de ontwikkeling van geurbeleid. Bij deze processen zijn diverse in- en externe partijen betrokken: de Provinsje, FUMO, buurgemeenten, it Wetterskip etc.

Een onderdeel van de Omgevingswet is de overdracht van taken op het gebied van bodem van de Provinsje naar de gemeenten. In 2018 wordt gestart met een project om tot een warme overdracht te komen.

Bodemkwaliteitskaart
In september 2017 is gestart met het actualiseren van de Bodemkwaliteitskaart. Er is begonnen met de inventarisatie, de tijdsduur voor de uitwerking en vaststelling is geschat op een half jaar. De afronding hiervan vindt in 2018 plaats.

Duurzaamheid
Het gemeentelijk duurzaamheidsbeleid is gebaseerd op twee pijlers:

- De duurzaamheidsnota “Achtkarspelen Duorsum en Belutsen 2014-2018” met als ambitieprojecten: inzetten op dorpsinitiatieven uit de mienskip, Zon op maatschappelijk vastgoed, Initiatieven hernieuwbare energie, Duurzaam ondernemen

- Het uitvoeringsprogramma “ANNO-Energietransitie 2017-2020”. Er is overeengekomen om in te zetten op een doelstelling van 40% duurzaam opgewekte energie in 2025. Voor het uitvoeringsprogramma is € 400.000 beschikbaar tot 2020. Het aandeel hernieuwbare elektriciteit is op basis van de BBV als indicator begroot in programma 7, volksgezondheid en milieu.

De energietransitie en het eigen duurzaamheidsbeleid kennen een grote overlap. In de uitvoeringsagenda 2017/2018 zijn de projecten voor de gemeente Achtkarspelen geagendeerd. Voor duurzaamheid is vanaf 2018 structureel een werkbudget van € 20.000 beschikbaar gesteld.

Fairtrade gemeente
We onderzoeken voor juni 2018 wat voor het verkrijgen van de status van Fairtrade Gemeente moet gebeuren en wat de kosten/baten zijn. Daarvoor zal aan de gemeenteraad een voorstel worden gedaan om hier € 15.000 beschikbaar te stellen. Waar mogelijk maken we gebruik van streekproducten in de gemeentelijke organisatie en letten op duurzaam gebruik van goederen. In 2018 wordt aan de hand van de resultaten van het onderzoek besloten over het vervolg.

Verbonden Partijen

Voor een specificatie van onderstaande verbonden partijen verwijzen wij naar de paragraaf 'Verbonden partijen'.

Gemeenschappelijke regeling
FUMO (Fryske Utfieringsorganisaasje Miljeu en Omjouwing)

Vennootschap / Coöperatie
OMRIN NV (Fryslân Miljeu)
OMRIN NV (Afvalsturing Friesland)

Beleidsnotities

Notities
- Nota gemeentelijk gezondheidsbeleid Achtkarspelen 2013-2017.
- Startdocument Gezond in Achtkarspelen 2015-2017.
- Gemeentelijk Rioleringsplan.
- Gemeentelijk waterplan.

Gemeentelijke regelgeving
- Afvalstoffenverordening Gemeente Achtkarspelen 2009 (en uitvoeringsbesluit).

Beleidsindicatoren BBV

Taakveld	07. Volksgezondheid en Milieu				
Indicator	Eenheid	Metingen en refertejaar			
Fijn huishoudelijk restafval	kg	211,0	(2015)	216,0	(2014)
Hernieuwbare elektriciteit	%	4,7	(2015)	4,0	(2014)

Wat gaat het kosten?

In het schema hieronder is aangegeven wat dit programma kost.

Lasten en baten programma 7. Volksgezondheid en milieu voor resultaatbestemming						
(x € 1.000)	Rekening	Begroting				
Lasten en baten vóór stortingen/onttrekkingen aan de reserves						
	2016	**2017**	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
Lasten	zie jaarrek.	6.243	6.122	6.401	6.469	6.552
Baten	zie jaarrek.	5.891	5.678	6.035	6.106	6.188
Saldo	**zie jaarrek.**	**-352**	**-443**	**-366**	**-362**	**-363**
Stortingen/onttrekkingen aan de reserves						
	zie jaarrek.					
Saldo na stortingen/onttrekkingen aan de reserves						
Saldo	**zie jaarr.**	**-352**	**-443**	**-366**	**-362**	**-363**

Per taakveld (incl. stortingen/onttrekkingen aan de reserves)

7.1 Volksgezondheid						
Lasten	zie jaarrek.	1.233	1.286	1.293	1.302	1.314
Baten	zie jaarrek.					
Saldo	**zie jaarrek.**	**-1.233**	**-1.286**	**-1.293**	**-1.302**	**-1.314**
7.2 Riolering						
Lasten	zie jaarrek.	1.727	1.415	1.603	1.672	1.743
Baten	zie jaarrek.	2.370	2.157	2.315	2.398	2.480
Saldo	**zie jaarrek.**	**643**	**742**	**712**	**726**	**737**
7.3 Afval						
Lasten	zie jaarrek.	2.666	2.772	2.870	2.860	2.860
Baten	zie jaarrek.	3.521	3.521	3.719	3.708	3.708
Saldo	**zie jaarrek.**	**855**	**749**	**849**	**848**	**848**
7.4 Milieubeheer						
Lasten	zie jaarrek.	618	649	634	634	634
Baten	zie jaarrek.					
Saldo	**zie jaarrek.**	**-618**	**-649**	**-634**	**-634**	**-634**

Verklaring verschillen

Toelichting	(x € 1.000)	V/N
7.1 Volksgezondheid		
Verhoging van de bijdrage aan de veiligheidsregio.	77	N
Diverse kleine verschillen.	24	V
Totaal 7.1 volksgezondheid	**53**	**N**
7.2 Riolering		
Overhevelen personeelsbudget van taakveld 7.2 naar 2.4.	93	V
Actualisatie exploitatieposten naar aanleiding van het op 8 december 2016 vastgestelde GRP: Kosten voor onderzoek en actualisatie beleid en plannen.	63	N
Extra fte voor structurele taken (GRP).	61	N

Grotere uitname uit de voorzieningen.	52	V
Lagere toegerekende rente op investeringen rioleringen.	291	V
Lagere opbrengst rioolheffing door lagere toegerekende kosten (onder anderen rente) en grotere uitname uit voorziening.	213	N
Totaal 7.2 riolering	**99**	**V**
7.3 Afval		
Kleine stijging tonnages, prijzen en aansluitingen afvoer huisvuil.	21	N
Grof huishoudelijk afval: Stijging tonnage 1.660 (2018) t.o.v. 1.100 (2017). Stijging houtprijs € 80,88 (2018) t.o.v. € 39,60 (2017).	94	N
Motie M5-P1 Kadernota '18: Eenmalige extra middelen voor de splitsing van grofvuil milieustation.	100	N
In 2018 wordt gedurende 9 maanden een extra medewerker ingehuurd i.v.m. met de toename van bezoekers i.v.m. gratis brengen van afval.	45	N
Grotere uitname uit de voorzieningen.	161	V
Hogere winstuitkering c.q. dividend vanuit Omrin.	10	V
Hogere opbrengst inzameling oud papier door tonnageprijs: € 105 (2018) t.o.v. € 85 (2017).	24	V
Diverse kleine verschillen.	7	N
Totaal 7.3 afval	**106**	**N**
7.4 Milieubeheer		
Motie kadernota '18: incidenteel budget Fairtrade gemeente.	15	N
Kadernota '18: structureel werkbudget duurzaamheid.	20	N
Diverse kleine verschillen.	4	V
Totaal 7.4 milieubeheer	**31**	**N**
Totaal programma 7	**91**	**N**

8. Volkshuisvesting, Ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing

Het economische herstel en het toegenomen consumentenvertrouwen zorgen voor een merkbare toename van het aantal initiatieven en (bouw-)plannen. Daarnaast blijkt uit de meest recente provinciale onderzoeken dat er tot 2025 nog sprake van een groeiend aantal huishoudens. Maar daarna daalt de bevolking en de samenstelling van de huishoudens. Dat vertaalt zich nu in een vraag naar extra woningen. Voor de komende jaren is het zaak om deze vraag op een goede manier te bedienen. En te voorkomen dat we bouwen voor leegstand.

Uitdaging voor de langere termijn is om - ondanks een krimpende en sterk veranderende bevolking - het peil van wonen, werken en recreëren op het gewenste niveau te houden. De invoering van de Omgevingswet en dan vooral de gemeentelijke Omgevingsvisie biedt het kader om de gemeentelijk ambities vast te leggen en vormt de basis om toekomstgerichte keuzes te maken op het gebied van de fysieke leefomgeving.

De thema's in dit programma horen bij de taakvelden

8.1 Ruimtelijke ordening
8.2 Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)
8.3 Wonen en bouwen

Vergunningverlening

Wat willen we bereiken?

- Betrouwbare en korte vergunningprocedures. (c)
- Doelmatige handhaving vergunningsvoorschriften, waarbij in de eerste plaats wordt gekeken naar de bedoeling van de wetten in plaats van de formele toepassing. (c)
- Verpaupering actief tegengaan. (c)

Doel	Indicator(en) (inclusief bron)	Nulmeting	Streefwaarden			
			2018	2019	2020	2021
De bouwleges worden meer kostendekkend	Mate van kostendekkendheid	85%	90%	95%	95%	95%

Wat gaan we daar in 2018 voor doen?

Vergunningverlening
Door de gewijzigde wet- en regelgeving op landelijk niveau is voor steeds minder zaken een vergunning van de gemeente vereist en zijn procedures vereenvoudigd. Voor burgers is het moeilijk te bepalen waar wel of geen vergunning voor is vereist. Hierin heeft de gemeente een belangrijk adviesrol. Daar waar wel een vergunning is vereist is het zaak om de kansen en ontwikkelingsmogelijkheden voor burger en bedrijf via efficiënt georganiseerde vergunningprocedures mogelijk te maken.

In 2018 gaan we het werkproces verder verfijnen, waarbij een gezamenlijke ICT ondersteuning voor verdere efficiency zorgt. Daarbij houden we al rekening met de nieuwe wet- en regelgeving die de komende jaren in werking treden. Door de crisis van een aantal jaren geleden en veranderende wetgeving zijn de legesopbrengsten fors gedaald en in de begroting naar beneden bijgesteld. Hoewel er wel sprake is van enig economisch herstel heeft dit maar beperkt effect op de legesinkomsten. Ook zien we een op termijn dalende behoefte aan extra woningen.

Toezicht en handhaving
In 2018 verwerken we de uitkomsten van de nulmeting naar consequenties van nieuwe kwaliteitscriteria in wet- en regelgeving. De AMvB Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving (VTH) stelt voorwaarden aan de kwaliteit van uitvoering. Om aan de kwaliteitscriteria te kunnen voldoen moeten medewerkers een opleidingstraject volgen. De met de inwerkingtreding van deze wet gemoeide kosten worden voor 2018 geraamd op € 30.000, 50/50 te verdelen over Tytsjerksteradiel en Achtkarspelen.

De AMvB VTH is in 2016 in werking getreden. Deze AMvB regelt welke Wabo taken de gemeenten uitvoeren en welke moeten worden ondergebracht bij de Regionale Uitvoeringsdienst FUMO. Voor de kosten is voor Achtkarspelen een inschatting gemaakt van € 34.000 op basis van de in beeld gebrachte werkverdeling.

Welstandbeleid en milieubeleidsplan
Een discussie over nieuw welstandbeleid of een nieuw milieubeleidsplan kan niet los worden gezien van de nieuwe omgevingswet en de gemeentelijk omgevingsvisie. Hier komen alle aspecten van de fysieke leefomgeving samen. In het kader van dat proces wordt bekeken of en wanneer nieuw beleid noodzakelijk is.

Natuurbescherming
De nieuwe Wet natuurbescherming vervangt sinds 2017 drie wetten: de Natuurbeschermingswet 1998, de Boswet en de Flora- en faunawet. Met de komst van de Wet natuurbescherming houdt de gemeente de plicht om te toetsen op volledigheid van aanvragen en heeft ze een informatieplicht.

Bestrijding verpaupering
We pakken verpaupering in de verschillende kernen aan. We zetten in 2018 in op leegstaande en verpauperde bedrijfspanden in dorpskernen. Hierbij zoeken we naar mogelijkheden om eigenaren te stimuleren (verleiden of dwingen) om maatregelen te nemen variërend van slimme combinaties met duurzaamheidsmaatregelen of leegstandsbelasting. In 2018 volgt een uitgewerkte passende aanpak.

Ruimtelijk beleid

Wat willen we bereiken?

- Blijvend woongenot voor de inwoners. (c)
- Actuele bestemmingsplannen. (c)
- Faciliteren agrarische bedrijfsleven door het vernieuwen en verbeteren van het bestemmingsplan buitengebied. (c)
- Landelijke geurnormen als uitgangspunt hanteren voor de intensieve veehouderij. (c)

- In de regio Harkema – Drogeham bij (ver)nieuwbouw aantoonbaar milieuwinst boeken. (c)
- Het college spant zich in voor woningbouw aan De Singel in Harkema. (c)

Overige aandachtspunten
- Invoering Omgevingswet in 2019-2020.

Doel	Indicator(en) (inclusief bron)	Nulmeting	Streefwaarden			
			2018	2019	2020	2021
Beleid formuleren voor de intensieve veehouderij in onze gemeente	Beleidsnotitie	Geen beleid	Gereed			
Actuele ruimtelijke kaders	Voldoen aan wettelijke eisen	100 %	100%	100%	100%	100%

Wat gaan we daar in 2018 voor doen?

Omgevingswet
De uitvoering van de Implementatie Omgevingswet wordt in 2018 intensiever. De wet vergt andere werk- en denkwijze van overheden, burgers en bedrijven. Open, samenhangend, flexibel, uitnodigend en innovatief zijn daarbij de kernwoorden. Op basis van een VNG-model is met Tytsjerksteradiel een berekening van de invoeringskosten van de Omgevingswet gemaakt. Daarbij zijn overwegend de laagste mogelijke percentages aangehouden. We trekken voor de implementatie vanaf 2018 € 55.000 uit.

De gemeenteraad heeft op 16 maart 2017 besloten voor de implementatie van de Omgevingswet te kiezen voor de Onderscheidende strategie "Op onderdelen het verschil maken". De gemeente Achtkarspelen kiest voor maatwerk om lokaal en samen met de mienskip op onderdelen het verschil te maken. En de komende jaren een forse vernieuwingsslag door te voeren. In 2018 werken we verder aan het opstellen van een Omgevingsvisie.

Samenhang met andere veranderingen
De invoering Omgevingswet sluit aan bij de veranderende samenleving. In samenhang met al lopende trajecten (transformatie sociaal domein, burgerparticipatie en de raad van de toekomst) bouwen we mee aan de veranderingen in de maatschappij en de achterliggende gedachte van de Omgevingswet.

Landelijke geurnorm als uitgangspunt
Met het vaststellen van de geurnorm in de raad van september 2017 is deze doelstelling uit het coalitieakkoord volbracht.

Woningbouw Harkema – De Singel
Het college spant zich in om de woningen aan De Singel te kunnen realiseren en onderzoekt, met inachtneming van de huidige geurnorm, wat de mogelijkheden zijn.

Lichtuitstoot
In 2015 is op provinciaal niveau een richtlijn ontwikkeld en met LTO Noord, Natuur en Milieufederatie Groningen en de Friese Milieu Federatie is een convenant gesloten met heldere uitgangspunten voor beleid. LTO Noord en de FMF hebben de gemeenten in Fryslân hierover geïnformeerd en klachten geïnventariseerd. De verwachting is dat al voor 2018 een formeel vervolg van de resultaten aan de gemeenten gepresenteerd is.

Leges bestemmingsplannen
Jaarlijks wordt een aantal bestemmingsplannen opgesteld, de huidige legesverordening maakt geen onderscheid tussen eenvoudige en meer complexe bestemmingsplannen. Door op basis van bouwkosten een onderscheid te maken tussen kleinere en grotere plannen kunnen deze werkzaamheden meer kostendekkend worden uitgevoerd.

Duurzame ontwikkeling

Wat willen we bereiken?

- Een toename van energieneutrale en -zuinige woningen realiseren. (c)
- In de top 10 van meest duurzame gemeenten van Fryslân. (c)

Overige aandachtspunten

- Inzetten op dorpsinitiatieven uit de mienskip.
- Zon op maatschappelijk vastgoed.
- Initiatieven hernieuwbare energie.
- Duurzaam ondernemen.

Doel	Indicator(en) (inclusief bron)	Nulmeting	Streefwaarden			
			2018	2019	2020	2021
Duurzame Dorpsinitiatieven	Aantal dorpen dat een initiatief ontwikkeld heeft (Nota duurzaamheid 2014-2018)	In 2014 geen initiatieven bekend	3	3	4	4

Wat gaan we daar in 2018 voor doen?

Duurzaam ondernemen
Het college zet in op uitvoering ANNO-programma ondersteuning verduurzaming MKB en deelname aan activiteiten lidmaatschap "Freonen fan Fossylfrij Fryslân" (LF2018).

Een toename van energieneutrale en -zuinige woningen realiseren
In 2018 start een traject waarbij bewoners worden geadviseerd bij het maken van bewuste keuzes. Er wordt rekening gehouden met de krimpopgaaf en de rol van dorpsinitiatieven, duurzame prestatieafspraken met woningcorporaties gemaakt. En er vindt een verkenning plaats naar gasloos aanleggen van nieuwbouw. Ook de 'transitie naar gasloos' in de bestaande bouw wordt een aandachtspunt.

In de top 10 van meest duurzame gemeenten van Fryslân
In 2018 start de uitvoering Sinnegreide Achtkarspelen, uitvoering vindt plaats door Solarfields.

Inzetten op dorpsinitiatieven uit de mienskip
De dorpen Harkema en Buitenpost kennen een energiecoöperatie. We ondersteunen nieuwe initiatieven waar mogelijk. Aan de ondersteuning bij de opstart en uitrol van het Energiebespaarabonnement in Harkema wordt in 2018 een vervolg gegeven. In 2018 wordt subsidie 3e fase aangevraagd. Vanuit ANNO wordt gestart met het project "Energiestrijd".

Zon op maatschappelijk vastgoed
In 2018 wordt onderzoek gedaan naar het plaatsen van zonnepanelen op alle gemeentelijke gebouwen. Daarbij worden de volgende mogelijkheden beoordeeld:

- Inwoners van Achtkarspelen kunnen participeren c.q. investeren in zonnepanelen op daken van gemeentelijke gebouwen.
- Het oprichten van energiecoöperaties wordt actief gefaciliteerd.
- Coöperaties krijgen de mogelijkheid om te participeren in de aanleg van zonnepanelen op daken van maatschappelijk vastgoed.
- Inwoners kunnen op termijn participeren in zonnedaken in particulier bezit.
- Er worden prestatieafspraken gemaakt met de woningbouwcoöperaties om ervoor te zorgen dat energiecoöperaties mee kunnen investeren in zonnepanelen.

Grondexploitatie

Het onderdeel grondexploitatie wordt behandeld in de paragraaf Grondbeleid.

Wonen

Wat willen we bereiken?

- Voldoende aanbod starters-, senioren- en zorgwoningen in ieder dorp. (c)
- Minimale wachtlijst reële woningzoekenden. (c)
- Het opknappen van verouderde woningen en buurten. (c)
- Bevorderen duurzame bouw. (c)
- Inbreidingsplannen per dorp realiseren. (c)
- Visie op Wonen en zorg. (c)
- Invoering nieuwe Woningwet. (c)

Overige aandachtpunten

- Opstapwenningen.

Doel	Indicator(en) (inclusief bron)	Nulmeting	Streefwaarden			
			2018	2019	2020	2021
Minimale wachtlijst urgente woningzoekenden	Aantal (urgente) woningzoekenden	Analyse in 2015/2016	Daling 5%	Daling 5%	Daling 5%	Daling 5%

Wat gaan we daar in 2018 voor doen?

Wonen en zorg
De demografische trends en de ontwikkelingen in het zorgdomein stellen andere eisen aan de woningvoorraad. In 2018 vervolgen we de uitvoering van de visie Wonen en Zorg en de rol van de gemeente hierbij.

Prestatieafspraken
In 2017 maken we prestatieafspraken met woningcorporaties voor 2018. De afspraken gaan over betaalbaarheid, beschikbaarheid, kwaliteit en duurzaamheid van de sociale woningvoorraad. In 2018 voeren we deze afspraken uit. Deze afspraken monitoren we gedurende het jaar en op basis daarvan maken we afspraken voor 2019.

Regionale opgave
In juni 2017 is het regionale woningmarktonderzoek, dat in regionaal verband (ANNO II) is uitgevoerd, opgeleverd. Hierin zijn de opgaven in de particuliere en corporatievoorraad geanalyseerd. Uitkomst is dat we overgaan tot een aanpak om ook deze voorraad toekomstbestendig te maken. We zijn gestart met de uitvoering van deze aanpak en dit continueren we in 2018.

Wachtlijst (urgente) woningzoekenden
We zien dat het aantal reguliere woningzoekenden sinds 2012 licht afneemt. Woningcorporaties slagen er in toenemende mate in urgente woningzoekenden te huisvesten. De achterstand in de taakstelling huisvesting vergunninghouders is weggewerkt en is de huisvesting momenteel in lijn met de taakstelling. Bij de te maken prestatieafspraken wordt dit aspect betrokken.

Herijking Woonvisie
De gemeentelijke Woonvisie is niet op alle aspecten voldoende afgestemd op de mogelijkheden die de Woningwet 2015 biedt. Aanscherping van het uitvoeringsprogramma leidt tot een betere basis voor het bereiken van o.a. de gemeentelijke ambities op het gebied van onder andere (energetische) kwaliteit en wonen (en zorg) voor bijzondere doelgroepen. Daarnaast wordt beter ingespeeld op actuele ontwikkelingen en wordt een betere basis geboden voor de prestatieafspraken met woningcorporaties en huurdersorganisaties. Voor de uitvoering van het geactualiseerde uitvoeringsprogramma is eenmalig budget vereist van € 10.000.

Herijking woningbouwprogramma
De voorspelde kwalitatieve en kwantitatieve verandering van de bevolking dient zijn weerslag te krijgen in het woningaanbod. Tegelijkertijd merken we dat de woningmarkt aantrekt. Ondanks dat het huidige woningbouwprogramma ruim voorziet in de woningbehoefte voor de komende jaren willen we nieuwe woningbouwprojecten die inspelen op een kwalitatieve behoefte een kans blijven geven. We werken daarom aan een geactualiseerd, meer dynamisch, programma. Met proces om te komen tot nieuwe regionale woningbouwafspraken actualiseren we het uitvoeringsprogramma van de woonvisie actualiseren en het gemeentelijke woningbouwprogramma.

Opstapwenningen
De gemeenteraad wil onderzoeken of het mogelijk is om opstapwoningen (een variant op Tiny Houses) in de gemeente te realiseren, en daarvoor op termijn een evenement organiseren. Dit onderzoek wordt in 2018 uitgevoerd. Hiervoor is eenmalig €25.000 opgevoerd.

Stedelijke Vernieuwing
De gemeenteraad wil onderzoeken of het mogelijk is om een recreatiepark in Surhuisterveen te realiseren. Dit onderzoek wordt in 2018 uitgevoerd. Hiervoor voeren wij eenmalig budget van € 8.000 op.

Verbonden Partijen

Voor een specificatie van onderstaande verbonden partijen verwijzen wij naar de paragraaf 'Verbonden partijen'.

Gemeenschappelijke regeling
Welstandscommissie Hûs en Hiem.

Beleidsnotities

Notities
- Welstandsnota (januari 2010).
- Beleidsplan Toezicht en Handhaving Achtkarspelen en Tytsjerksteradiel (2013).
- Nota bodembeheer (september 2012).
- Achtkarspelen 'Duorsum en Belutsen' 2014 – 2018 (januari 2015).
- Woonvisie gemeente Achtkarspelen – Wonen voor jong en oud (december 2014).
- Structuurvisie – Samen leven in Achtkarspelen (januari 2013).
- Visie ruimtelijke kwaliteit Buitengebied Achtkarspelen (maart 2014).
- Wonen en mantelzorg in Achtkarspelen (januari 2014) – door gewijzigde landelijke regelgeving niet langer actueel.
- Welstandskader Surhuisterveen-centrum (2010).
- Ontwikkelingsvisie en welstandskader Buitenpost centrum (2011).
- Reclamebeleid (2012).

Op regionale schaal
- Regionale Woningmarktanalyse 2017.
- De Agenda voor Noordoost Fryslân 2016-2020.
- Kampeerbeleid NOFA+ (maart 2009).
- 'Land en water verbonden' Toekomstbeeld en Strategische visie Waterrecreatie Noordoost Fryslân 2025 (september 2013).
- Sociaal-economisch Masterplan Noordoost Fryslân (mei 2010).
- Regionale duurzaamheidsvisie.

Beleidsindicatoren BBV

Taakveld	08. Volksgezondheid, Ruimtelijke Ordening en Stedelijke Vernieuwing (Vhrosv)				
Indicator	Eenheid	Metingen en refertejaar			
Demografische druk	%	76,8	(2017)	58,4	(2016)
Woonlasten éénpersoonshuishouden	euro	676,0	(2017)	704,0	(2016)
Woonlasten meerpersoonshuishouden	euro	761,0	(2017)	789,0	(2016)
WOZ-waarde woningen	euro	159,0	(2016)	159,0	(2016)
Nieuwbouw woningen	aantal	2,6	(2014)	1,9	(2013)

Wat gaat het kosten?

In het schema hieronder is aangegeven wat dit programma kost.

Lasten en baten programma 8. Volkshuisvesting, Ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing voor resultaatbestemming						
(x € 1.000)	Rekening	Begroting				
Lasten en baten vóór stortingen/onttrekkingen aan de reserves						
	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Lasten	zie jaarrek.	2.977	2.973	2.694	2.374	2.258
Baten	zie jaarrek.	2.183	2.300	1.708	1.772	1.233
Saldo	**zie jaarrek.**	**-793**	**-673**	**-986**	**-602**	**-1.025**
Stortingen/onttrekkingen aan de reserves						
	zie jaarrek.					
Saldo na stortingen/onttrekkingen aan de reserves						
Saldo	**zie jaarr.**	**-793**	**-673**	**-986**	**-602**	**-1.025**

Per taakveld (incl. stortingen/onttrekkingen aan de reserves)

8.1 Ruimtelijke ordening						
Lasten	zie jaarrek.	479	593	575	575	542
Baten	zie jaarrek.	21	21	21	21	21
Saldo	**zie jaarrek.**	**-458**	**-572**	**-554**	**-554**	**-521**
8.2 Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)						
Lasten	zie jaarrek.	1.259	1.256	1.025	719	680
Baten	zie jaarrek.	1.625	1.746	1.159	1.235	697
Saldo	**zie jaarrek.**	**366**	**490**	**133**	**516**	**16**
8.3 Wonen en bouwen						
Lasten	zie jaarrek.	1.239	1.124	1.094	1.080	1.036
Baten	zie jaarrek.	537	533	528	516	516
Saldo	**zie jaarrek.**	**-702**	**-591**	**-566**	**-565**	**-520**

Verklaring verschillen

Toelichting	(x € 1.000)	V/N
8.1 Ruimtelijke Ordening		
Onderzoek recreatiepark n.a.v. motie P6 M13a bij de behandeling van de kadernota 2018.	8	N
Voor structuur- en bestemmingsplannen wordt een budget voor planschade geraamd.	8	N
Voorbereiden omgevingswet.	55	N
Uitvoeren woonvisie.	10	N
Actualiseren personeelsbegroting Ruimtelijke Ordening.	33	N
Totaal 8.1 Ruimtelijke Ordening	**114**	**N**
8.2 Grondexploitatie (niet-bedrijven terreinen)		
Mutaties bouwgrondexploitaties budgetneutraal met programma 3.	48	V
Mutaties bouwgrondexploitaties. Het voordeel op de grondexploitaties uit winstnemingen wordt gestort in de reserve.	80	V
Extra inkomsten uit Pachten.	50	V
Actualiseren salarisbudgetten.	74	N
De toegerekende rente is verlaagd van 2% naar 0,5%.	20	V
Totaal 8.2 Grondexploitatie (niet-bedrijven terreinen)	**124**	**V**
8.3 Wonen en Bouwen		
De toegerekende reële rente is gedaald van 2% naar 0,5%.	18	V
N.a.v. de herverdeling op basis van taakvelden is er op dit budget een voordeel ontstaan. Dit hangt samen met nadelen binnen andere taakvelden.	102	V
Voor onderzoek naar het realiseren van opstapwoningen is budget begroot n.a.v. Motie P6 M4 Kadernota 2017. "Tiny Houses".	25	N
Voor toezicht en handhaving was in 2017 € 15.000 incidenteel budget geraamd.	15	V
Totaal 8.3 Wonen en Bouwen	**110**	**V**
Totaal programma 8	**120**	**V**

Algemene dekkingsmiddelen

Dit hoofdstuk behandelt de algemene dekkingsmiddelen. De algemene dekkingsmiddelen van de gemeenten zijn die inkomsten waartegenover geen directe dienstverlening en/of bestedingsverplichtingen staan. Het zijn de vrij besteedbare middelen die jaarlijks worden ingezet ter dekking van de uitgaven op de diverse programma's.

De algemene dekkingsmiddelen bestaan uit:

- De opbrengsten van de lokale heffingen;
- De algemene uitkering uit het gemeentefonds;
- De opbrengsten uit deelnemingen (dividend);
- De rente-inkomsten van de (bestemmings)reserves.

Lokale heffingen, waarvan de besteding niet gebonden is

In onze gemeente zijn vier soorten belastingen die niet gebonden zijn aan producten. Het betreft de onroerende zaakbelasting, de forensenbelasting en de reclamebelasting. In 2016 is de precariobelasting hier aan toegevoegd.

taakveld		Rekening	Begroting			
(x € 1.000)		2016	2017	2018	2019	2020	2021
0.61	OZB woningen	zie jaarrek.		3.391	3.391	3.391	3.391
0.62	OZB niet-woningen	zie jaarrek.	5.249	1.825	1.825	1.825	1.825
0.64	Belastingen Overig	zie jaarrek.	51	522	522	522	522
	Saldo	**zie jaarrek.**	5.300	5.737	5.737	**5.737**	5.737

Algemene dekkingsmiddelen

De algemene uitkering heeft betrekking op de algemene middelen die de gemeente ontvangt van het ministerie van Binnenlandse Zaken.

De hierna genoemde inkomsten zijn gebaseerd op de meicirculaire 2017.

taakveld		Rekening	Begroting			
(x € 1.000)		2016	2017	2018	2019	2020	2021
0.7	Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds	zie jaarrek.	43.688	45.486	45.465	45.487	45.151
	Saldo	**zie jaarrek.**	43.688	45.486	45.465	**45.487**	45.151

Dividend

Doordat wij aandelen bezitten van een aantal financiële instellingen, en dus mede-eigenaar zijn, ontvangen wij hier bij winst ook dividend over.

Het betreft voor de algemene dekkingsmiddelen het dividend op aandelen in BNG, Eneco en Stedin.

taakveld		Rekening	Begroting			
(x € 1.000)		2016	2017	2018	2019	2020	2021
0.5	Treasury	zie jaarrek.	300	300	200	200	200
	Saldo	**zie jaarrek.**	300	300	200	**200**	200

Saldo financieringsfunctie/rente eigen reserves

Over het saldo van de reserves werd altijd bespaarde rente berekend. In de nieuwe voorschriften van het Besluit Begroting Verantwoording (BBV) wordt nadrukkelijk aanbevolen geen bespaarde rente meer te berekenen over het eigen vermogen. Hiermee wordt er ook geen rentebate meer toegerekend aan de exploitatie. De werkelijke te betalen rente die met ingang van 2017 wordt toegerekend over de investeringen moet voortaan jaarlijks worden berekend op basis van een omslagpercentage. De toegerekende rente is hierbij gelijk aan de werkelijk betaalde rente. Hiermee is er geen verschil meer tussen de rente die wordt toegerekend aan de investeringen en het werkelijk rentepercentage. Het saldo van de financieringsfunctie wordt hiermee nihil.

In verband met oversluiten van leningen tegen een lagere rente is er een voordeel ontstaan op de langlopende rente verplichtingen. Dit voordeel is onderstaand in het rentesaldo opgenomen.

taakveld		Rekening	Begroting				
(x € 1.000)		2016	2017	2018	2019	2020	2021
0.5	Treasury	zie jaarrek.	430	–236	–230	-234	–267
	Saldo	**zie jaarrek.**	430	**–236**	–230	**-234**	**–267**

Overige algemene dekkingsmiddelen

Naast eerder genoemde algemene dekkingsmiddelen zijn er nog een aantal posten, die als dekkingsmiddelen zijn ingezet. Zo bevat de begroting een post voor structureel onvoorziene uitgaven.

taakveld		Rekening	Begroting				
(x € 1.000)		2016	2017	2018	2019	2020	2021
0.8	Overige baten en lasten	zie jaarrek.	41	222	273	324	324

Overhead

Conform de BBV worden kosten zoveel mogelijk direct toegerekend aan de betreffende taken/activiteiten. Het overzicht van de overhead heeft betrekking op alle kosten die samenhangen met de sturing, ondersteuning en facilitering van de medewerkers in het primaire proces.

Bedrijfsvoering en interne dienstverlening zijn gericht op een zo efficiënt en effectief mogelijke bedrijfsvoering die past bij de tegenwoordige ontwikkelingen gericht op een zo optimaal mogelijke dienstverlening en een zo efficiënt mogelijke ondersteuning van het bestuur en de collega's.

Hieronder staan per onderwerp de speerpunten en actuele ontwikkelingen van het taakveld Overhead vermeld.

Financiën, toezicht en controle gericht op de eigen organisatie

- In 2018 werken we verder aan de nieuwe financiële werkwijzen, maar ook aan optimalisering van de financiële advies en informatievoorzieningen.
- Het aantal facturen en onderlinge verrekeningen neemt toe. Er is sprake van een structurele toename van werkzaamheden. Dit is vertaald in een bijgestelde, adequate, toegestane formatie. De kosten zijn €30.000 structureel.
- Een inhoudelijke ontwikkeling die verder vorm krijgt in 2017, en geïmplementeerd wordt eind 2018, is die van elektronische facturatie. Dit betekent de verwerking van digitale facturen. Hier wordt software voor aangeschaft van +/- € 1.500 op jaarbasis.
- Verder optimaliseren wij werkprocessen op de financiële administratie, mede door de samenwerking met Tytsjerksteradiel.

HRM

Voor 2018 staan onder andere de volgende onderwerpen op de agenda:

- Binden en boeien van medewerkers.
- Duurzame inzetbaarheid en opleidingsplan.
- Strategische personeelsplanning.
- Arbo.
- Doorontwikkeling van de organisatie.
- Gevolgen invoering Wet Normalisering Rechtspositie Ambtenaren.

We gaan ervoor om ieders talenten te herkennen en te erkennen en medewerkers de mogelijkheid te geven om zich te ontwikkelen. Hiervoor is Slagwerk in het leven geroepen. Ervaringen en effecten van Slagwerk op onze medewerkers zijn positief gebleken en noodzakelijk voor nu en de toekomst. Het project Slagwerk wordt daarom structureel. Bijbehorende kosten zijn € 67.000.

Wij investeren in de ontwikkeling van E-HRM. Diverse (digitale) modules worden in 2017 en 2018 ingericht om de HR-werkprocessen slimmer en sneller te laten verlopen, met minder controlemomenten of handmatige acties tussendoor.

Interne en externe communicatie

Speerpunt blijft het kunnen inspelen op veranderingen in onze omgeving. We gaan verder inzetten op het verbeteren van de continuïteit van de communicatie. Ook zal er veel aandacht worden besteed aan de Pr van onze gemeente.

Juridische zaken

Voor 2018 staan onder andere de volgende onderwerpen op de agenda:

- Doorontwikkeling juridisch advies op uiteenlopende terreinen.
- Hoogwaardige afhandeling van bezwaarschriften en klachten.
- Verder uitwerken contractenbeheer en -management.
- Structurele aandacht voor en inzet op juridische kwaliteitszorg.

Informatievoorziening en automatisering (ICT)

Belangrijke speerpunten voor 2018 zijn:

- Doorontwikkeling van informatiebeleid en informatiebeveiligingsbeleid; het veilig beheren, distribueren en gebruiken van gegevens en het voldoen aan alle daarvoor geldende regelgeving als bijv. de Baseline Informatiebeveiliging Gemeenten (BIG). Op basis van Europese regelgeving met betrekking tot gegevensbescherming zijn we per 1 mei 2018 wettelijk verplicht een functionaris voor de gegevensbescherming aan te stellen. De taak is structureel. De kosten worden verdeeld over Achtkarspelen en Tytsjerksteradiel, waardoor de uitzetting voor Achtkarspelen uitkomt op € 42.500 per jaar voor de jaren 2018 en 2019. Tijdens deze periode wordt uitgezocht hoe hier een verdere invulling aan gegeven kan worden.
- IBewustzijn traject voor alle medewerkers. Met dit traject leren de medewerkers hoe ze veilig met informatie moeten omgaan en de gevaren kunnen herkennen. Uit verschillende onderzoeken blijkt steeds weer dat iBewustzijn een van de belangrijkste maatregelen is om incidenten en met name datalekken te voorkomen.
- Om de auditlasten te verminderen is het landelijk project ENSIA gestart. ENSIA (Eenduidige Normatiek Single Information Audit) heeft tot doel het verantwoordingsproces over informatieveiligheid bij gemeenten verder te professionaliseren door het toezicht te bundelen en aan te sluiten op de gemeentelijke Planning & Control-cyclus. Hierdoor krijgt uw raad meer overzicht over de stand van zaken van de informatieveiligheid en kan uw raad hier beter op sturen.
- Uitvoeren ICT-faciliteringsbeleid (beschikbaar stellen voorzieningen voor vaste en/of mobiele werkplekken en telefonie) zodat plaats- en tijd onafhankelijk gewerkt kan worden

DIV (digitale informatie voorziening)

- Invoeren en begeleiden Zaakgericht Werken. Zaakgericht werken is een belangrijk instrument voor de realisatie van de digitalisering van de bedrijfsvoering en dienstverlening. Eind 2017 is het streven over te gaan tot de aanschaf van een nieuw zaaksysteem. In 2018 zal dit nieuwe zaaksysteem worden ingevoerd in zowel 8k en TD. Het betreft zowel de dragende organisaties als werkmaatschappij. Naast de technische implementatie zal ook het herontwerpen en opnieuw inregelen van de bedrijfsprocessen aan de orde komen. Doel is dat dit een positief

effect krijgt op de efficiëntie en harmonisatie van de bedrijfsvoering. Wettelijke eisen op de archiefwet verplichten de beide gemeenten en de werkmaatschappij de digitaliseringsagenda op een hoger niveau te brengen.
- SharePoint is het intranet van onze drie organisaties; het is de centrale plek waar alle medewerkers hun informatie halen en brengen, en voor teams en projectgroepen de plek om informatie te delen en samen aan documenten te werken. Inmiddels wordt SharePoint veel breder gebruikt, en is de beheers- en coachingsfunctie toegenomen. Daarnaast is versterking van het applicatiebeheer van ons huidige zaaksysteem COSA nodig; de huidige bezetting is te krap en te kwetsbaar. Voor deze beide taken tezamen is een extra formatieplaats nodig. De kosten worden gedeeld door Tytsjerksteradiel en Achtkarspelen, waardoor de uitzetting voor Achtkarspelen 0,50 fte (€ 30.000) bedraagt.

Basisregistraties
- Uitbouw stelsel basisregistraties: Voor 2018 geplande activiteiten betreffen de afronding van de aansluiting van de WOZ op de landelijke voorziening, de overgang naar BAG 2.0, de modernisering van de Basisregistratie Personen (BRP), het voorbereiden van de overgang van taxeren op inhoud naar oppervlakte en het optimaliseren en ontsluiten van de diverse koppelingen tussen registraties en systemen.

Facilitaire zaken

Speerpunten voor 2018 zijn:
- Het werken in de keuken volgens de Hygiënecode HACCP.
- Het verminderen van vervoersbewegingen tussen de gemeentehuizen in Buitenpost en Burgum faciliteren.
- Optimaliseren van de selfservicedesk ten behoeve van de zelfredzaamheid van medewerkers.

De volgende onderdelen worden gerangschikt onder taakveld 04 Overhead:
Activiteiten / personeelsuitjes
Arboactiviteiten DO
Cafetariamodel DO
Communicatie
Computerapparatuur en voorzieningen
Concern - algemeen directeur
Concern - management
Concern - vm. personeel gempo
Contributies
Gemeentehuis
ICT Documentaire informatie voorziening
ICT financiele systemen
ICT personeelssystemen
ICT-middelen
Kosten interne representatie DO
Organisatieopleidingen DO
Overhead bestuursondersteuning
Overhead DIV
Overhead facilitaire zaken
Overhead financien
Overhead HRM
Overhead ICT informatievoorziening
Overhead inkoop
Overhead juridische zaken
Overhead leidinggevenden
Personeelskosten
Reiskosten en personele vergoedingen DO
Reserveringen overhead
Team administratie en belastingen
Team informatiebeheer

Telefoonkosten
Verzekering Wga DO
Werving, selectie en functiewaardering DO

Beleidsindicatoren BBV

Taakveld	00. Bestuur en ondersteuning		
Indicator		Eenheid	Metingen en refertejaar
Overhead		euro	7,4 (2018)

Overzicht van de kosten van overhead

In het schema hieronder is aangegeven wat de overhead kost.

taakveld	Rekening	Begroting				
(x € 1.000)	2016	2017	2018	2019	2020	2021
0.4 Overhead	zie jaarrek.	-5.456	-5.444	-5.422	-5.405	-5.389

Verklaring verschillen

Toelichting	(x €1.000)	V/N
0.4 Overhead		
Het overzicht van de overhead heeft betrekking op alle kosten die samenhangen met de sturing en ondersteuning van de medewerkers in het primaire proces. De gemeentelijke bijdrage aan de Werkmaatschappij 8KTD maakt onderdeel deel uit van de overheadkosten. Tegenover de in 2017 gerealiseerde taakstellingen op personeel staan investeringen uit de Kadernota 2018 in personeel, software en het project Slagwerk. Per saldo zijn de overheadkosten met € 12.000 afgenomen ten opzichte van 2017.	12	V
Totaal 0.4 Overhead	12	V

Vennootschapsbelasting

Per 1 januari 2016 is de vennootschapsbelasting (hierna VPB) uitgebreid voor ondernemingen van publiekrechtelijke lichamen en daarmee ook voor gemeenten.

De wijziging in de VPB beoogt niet alle activiteiten van een gemeente in de belastingheffing te betrekken maar slechts die activiteiten waarmee de gemeente via een (materiële) onderneming deelneemt aan het economisch verkeer en in concurrentie treedt met de private sector.

De gemeente heeft in samenwerking met EFK Belastingadviseurs getoetst welke activiteiten op basis van de huidige stand van de wetgeving en de huidige vorm van de organisatie (waarschijnlijk) als een belaste activiteit moet worden aangemerkt.

Behoudens het grondbedrijf oefent de gemeente op dit moment geen activiteiten uit die leiden tot een belastingplicht. De fiscale boekwaarde van de gronden die op korte termijn worden verkocht en waarbij weinig kosten meer worden gemaakt, zal de opbrengstwaarde benaderen waardoor de fiscale winst beperkt dan wel nihil is. De gemeente heeft uitstel tot het doen van aangifte vennootschapsbelasting 2016 tot 1 mei 2018.

Ook ten aanzien van de komende jaren zal de fiscale winst waarschijnlijk beperkt dan wel nihil zijn.

Paragrafen

Lokale heffingen

De paragraaf lokale heffingen bevat een overzicht van de lokale heffingen en belastingen en geeft inzicht in de lokale lastendruk van onze burgers. Door middel van lokale belastingen en heffingen dragen onze inwoners bij aan het welzijn, de leefbaarheid en de voorzieningen in onze gemeente.

Er is een verschil tussen belastingen en heffingen. Belastingen zijn verplichte bijdragen aan de gemeente waar geen directe tegenprestatie tegenover staat. Deze behoren tot de algemene dekkingsmiddelen. Heffingen zijn een vergoeding voor door de gemeente verleende diensten of voor door de gemeente beschikbaar gestelde bezittingen. Hiervoor geldt dat er geen winst gemaakt mag worden.

Leeswijzer

De paragraaf lokale heffingen begint met het beleid voor de lokale heffingen. Hierna wordt er inzicht gegeven in de totale opbrengsten van de gemeentelijke belastingen en heffingen. Vervolgens wordt er voor de diverse belastingen en heffingen aangegeven wat onder andere de kosten en baten zijn. De laatste onderdelen van deze paragraaf gaan over de tarieven, lokale lastendruk, vergelijking met andere gemeenten en het kwijtscheldingsbeleid.

Door de vernieuwde paragrafen en het gewijzigde BBV is deze paragraaf uitgebreider dan voorheen, een los tarievenboek is hierdoor overbodig.

Beleid voor de lokale heffingen

Per 1 januari 1994 zijn de (huidige) gewijzigde Gemeentewet en de wet Materiële belastingbepalingen van kracht geworden. De huidige legesverordening is hierop gebaseerd.

Beleidsuitgangspunten voor de begroting 2018

Bij het samenstellen van de begroting 2018 en de meerjarenramingen hebben we rekening gehouden met de volgende uitgangspunten:

- Verlaging van de totale OZB-opbrengst met 2,1% (exclusief inflatie) voor 2018 ten opzichte van 2017.
- Bij de berekening van de tarieven is er rekening gehouden met een inflatiecorrectie van 0,9%.
- De berekeningen zijn gebaseerd op de handreiking van de VNG.
- Het streven is om de diverse heffingen kostendekkend te maken.

Overhead

De overhead moet extracomptabel worden toegerekend en wordt berekend aan de hand twee methodes. Voor de afvalstoffenheffing en de rioolheffing wordt er gebruik gemaakt van de systematiek van toerekenen op basis van personeelslasten en omvang van de lasten op een taakveld. Taken die in de werkmaatschappij 8KTD worden uitgevoerd, ten behoeve van heffingen in de dragende organisatie, staan niet als personeelslasten in de begroting van de gemeente Achtkarspelen. Daarom wordt voor de andere heffingen de overhead berekend op basis van omvang van de lasten op het taakveld.
De getoonde totale lasten bij de leges burgerzaken en de WABO-leges zijn inclusief de toegerekende lasten voor overhead. Deze zijn ook apart inzichtelijk gemaakt.

Opbrengsten van de gemeentelijke belastingen en heffingen

In het hiernavolgende overzicht worden de opbrengsten van de gemeentelijke belastingen en leges voor 2018 weergegeven. Ook is er een vergelijking met de begroting van 2017 gemaakt.

Belasting (x € 1.000)	Begroting 2018	Begroting 2017	Verschil
Onroerendezaakbelasting (OZB):	5.215	5.248	-33
Eigenaren woningen	3.391	3.441	-50
Eigenaren niet-woningen	1.102	1.115	-13
Gebruiker niet-woningen	722	692	30
Afvalstoffenheffing	2.987	2.982	5
Rioolheffing	2.025	2.143	-118
Precariobelasting	466	6	460
Leges omgevingsvergunningen	368	368	0
Reclamebelasting	45	45	0
Leges burgerzaken	418	418	0

De genoemde belastingen worden hierna verder behandeld.

Belastingen

Onroerendezaakbelastingen (OZB)

De onroerendezaakbelastingen zijn belastingen die worden geheven over binnen de gemeentegrenzen gelegen onroerende zaken. De WOZ-waarde vormt de heffingsmaatstaf voor de OZB. De tarieven worden jaarlijks gecorrigeerd voor de waardeontwikkeling van de onroerende zaken.

De minister van Financiën heeft voor 2017 een macronorm van 2,70% (meicirculaire 2017) vastgesteld. Omdat de macronorm in 2016 is overschreden met € 28,7 miljoen is de maximale stijging voor 2017 vastgesteld op 1,97%. Dit betekent dat de toename van de opbrengsten van alle gemeenten samen in 2017 niet meer mogen bedragen dan 1,97% ten opzichte van de opbrengsten van alle gemeenten in 2017. Een overschrijding zou kunnen leiden tot een correctie op de algemene uitkering. Per saldo is voor onze gemeente sprake van een verlaging van de OZB met 2,1%. Zolang er per saldo bij alle gemeenten geen sprake is van een overschrijding van de macronorm, zal er geen correctie plaatsvinden op de algemene uitkering.

Baten onroerendezaakbelastingen (x € 1.000)	2018	2017	Verschil
Baten OZB eigenaren	4.493	4.556	-63
Baten OZB gebruikers	722	692	30
Totaal	**5.215**	**5.248**	**-33**

Overige belastingen
In onze gemeente is er naast forensenbelasting en precariobelasting ook sprake van reclamebelasting.

De reclamebelasting belast bedrijven die een reclame-uiting hebben die zichtbaar is vanaf de openbare weg. In onze gemeente is deze belasting alleen van toepassing voor de ondernemers in het centrum van Surhuisterveen. De belasting is bestemd voor het ondernemersfonds ten bate van het centrum van Surhuisterveen.

Op grond van de Verordening precariobelasting op kabels en leidingen legt de gemeente met ingang van 2014 aanslagen op. Inmiddels is duidelijk geworden dat de Precariobelasting uiterlijk tot en met 2021 mag worden geheven.

Overige belastingen (x € 1.000)	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021
Precariobelasting	6	466	466	466	466
Reclamebelasting	45	45	45	45	45

Lasten- en batenoverzicht van de kostendekkende tarieven

Onder de kostendekkende tarieven vallen de afvalstoffenheffing en de rioolheffing. De kostenopbouw heeft te maken met directe- en indirecte kosten. Onder de directe kosten vallen de kosten op de taakvelden welke betrekking hebben op de heffing. Onder indirecte kosten vallen overhead, minimabeleid en btw.

Om te voorkomen dat er zich grote fluctuaties voordoen in de tarieven van de riool- en afvalstoffenheffing, maken wij gebruik van een egalisatievoorziening. Met deze voorziening geven wij een korting op de riool- en afvalstoffenheffing.

Afvalstoffenheffing
De gemeente Achtkarspelen heft afvalstoffenheffing. Met de opbrengsten hiervan kunnen wij het inzamelen en verwerken van het huishoudelijk afval betalen.

Taakveld 7.3 Afval

(x € 1.000)	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021
Lasten	3.023	3.187	3.183	3.173	3.172
Baten	2.982	2.987	3.183	3.173	3.172
Saldo	**-41**	**-200**			
Kostendekkendheid	*98,64%*	*93,72%*	*100,00%*	*100,00%*	*100,00%*

Toelichting tabel
Onder lasten worden alle kosten voor de afvalstoffenheffing verwerkt. Het taakveld afval is het centrale taakveld. Hiervan wordt 94% in de heffing betrokken. Taakveld Belastingen overig behoort ook tot deze heffing. Van dit taakveld worden 33% van de kosten toegerekend aan de heffing. Het taakveld Riolering wordt voor 1% in de heffing betrokken.
De kwijtscheldingskosten voor de afvalstoffenheffing staan op het taakveld inkomstenregelingen. Van de kosten op dat taakveld wordt 1% in de afvalstoffenheffing meegenomen.
Naast de opbrengsten uit de afvalstoffenheffing zijn er opbrengsten uit de inzameling van oud papier, metaal, textiel en glas. De baten van de inzameling vormen 15% van de totale baten op het taakveld.

Aan overhead is er voor de afvalstoffenheffing € 201.000 meegenomen.

Uitgangspunten voor de afvalstoffenheffing:
- Bij de totstandkoming van de afvalstoffenheffing geldt het uitgangspunt dat het 100% kostendekkend plaatsvindt. Er kan een korting worden gegeven door middel van een onttrekking uit de voorziening om fluctuaties in tarieven te egaliseren.
- Voor gebruikers een differentiatie in tarief tussen eenpersoons- en meerpersoonshuishoudens in de verhouding 70:100.
- Uit de egalisatievoorziening wordt er een korting gegeven op de afvalstoffenheffing.
- Verhoging van de afvalstoffenheffing voor meerpersoonshuishoudens met € 0,98 en voor eenpersoonshuishoudens met € 0,69.

Rioolheffing
De gemeente Achtkarspelen is verantwoordelijk voor het rioleringsbeleid en –beheer. Op 8 december 2016 nam de raad een besluit over een geactualiseerde vaststelling van de kosten voor rioleringszorg (GRP) en de toepassing van het principe van 100% kostendekking over een periode van 30 jaar met een jaarlijkse indexatie.

Taakveld 7.2 Riolering

(x € 1.000)	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021
Lasten	2.237	2.135	2.272	2.355	2.435
Baten	2.143	2.025	2.272	2.355	2.435
Saldo	**-94**	**-110**			
Kostendekkendheid	*95,80%*	*94,85%*	*100,00%*	*100,00%*	*100,00%*

Toelichting tabel

Onder lasten worden alle kosten voor de afvalstoffenheffing verwerkt. Het taakveld riolering is het centrale taakveld. Hiervan wordt 96% in de heffing betrokken. Het taakveld belastingen overig wordt voor 33% in de heffing betrokken. Het taakveld verkeer en vervoer wordt voor 2% in de heffing betrokken. Het taakveld afval wordt voor 1% in de heffing betrokken.

De kwijtscheldingskosten voor de rioolheffing staan op het taakveld inkomstenregelingen. Van de kosten op dat taakveld wordt 1% in de rioolheffing meegenomen.

Aan overhead is er voor de afvalstoffenheffing € 189.000 meegenomen.

Uitgangspunten rioolheffing:
- Bij de totstandkoming van de rioolheffing geldt het uitgangspunt dat het 100% kostendekkend plaatsvindt. Er kan een korting worden gegeven door middel van een onttrekking uit de voorziening om fluctuaties in tarieven te egaliseren.
- Heffing op basis van vaste tarieven bij gebruiker en eigenaar.
- Uit de egalisatievoorziening wordt er een korting gegeven op de rioolheffing.
- Verlaging van de rioolheffing met respectievelijk € 9,86 voor zowel IBA's als rioolaansluitingen.

Leges
De leges bestaan uit drie titels: Algemene dienstverlening, dienstverlening vallend onder de fysieke leefomgeving en dienstverlening vallend onder de Europese dienstenrichtlijn. Binnen deze drie titels zijn leges onderverdeeld in hoofdstukken waarbinnen samenhangende tarieven zijn geclusterd. De opbrengsten van deze activiteiten zijn in de begroting niet op hoofdstukniveau opgenomen, maar zijn functioneel gegroepeerd. Van bepaalde diensten wordt namelijk zo weinig gebruik gemaakt dat het apart opnemen van een raming geen meerwaarde heeft.

De gemeente Achtkarspelen verhoogt jaarlijks de leges en gaat daarbij uit van het dan geldende inflatiepercentage. Hierbij gaan wij uit van de bestaande verdeling in de tarieven. Voor tarieven waarbij er sprake is van een maximumbedrag, gaan wij uit van het maximaal toegestane bedrag.

Kostendekkendheid en kruissubsidiëring
Het streven is om de kosten van de verleende diensten binnen deze titels zoveel mogelijk te dekken door de opbrengsten binnen de titels. Daarbij moet rekening gehouden worden met het feit dat de opbrengsten binnen een titel niet hoger mogen zijn dan de kosten. Wanneer voor een activiteit een overschot wordt verwacht, kan deze gebruikt worden voor de dekking van een verwacht tekort bij een andere activiteit. Het wordt niet wenselijk geacht kruissubsidiëring tussen de titels toe te passen.

Titel 1 - Leges algemene dienstverlening

Producten	Tarief	Totale lasten	Totale baten	Overhead	Kostendekking
Huwelijken	€ 317,84	€ 33.454	€ 17.481	€ 3.944	52%
Reisdocumenten		€ 269.885	€ 221.992	€ 31.820	82%
- NIK	*€ 50,85*	*€ 181.889*	*€ 142.746*	*€ 21.445*	*78%*
- NIK <14	*€ 28,74*	*€ 14.256*	*€ 6.322*	*€ 1.681*	*44%*
- Paspoort	*€ 65,02*	*€ 68.557*	*€ 68.791*	*€ 8.083*	*100%*
- Paspoort <14	*€ 51,66*	*€ 5.184*	*€ 4.133*	*€ 611*	*80%*
Rijbewijzen	€ 39,65	€ 126.250	€ 130.765	€ 14.885	104%
VOG	€ 41,72	€ 45.960	€ 25.534	€ 5.419	56%
	Totaal	**€ 475.549**	**€ 395.772**	**€ 56.068**	**83%**

Toelichting op leges Algemene dienstverlening

De tabel van titel 1 laat zien in welke mate de kosten die gemaakt worden om de verschillende diensten te verlenen, gedekt worden door het tarief. Het centraal bepaalde maximumtarief voor het gemeentelijke kostendeel van rijbewijzen zorgt voor een hoge mate van kostendekking. De kosten voor de gepresenteerd producten worden, met inachtneming van kruissubsidiëring voor ruim 84% gedekt. In totaal wordt 30% van de lasten op het taakveld burgerzaken meegenomen in bovenstaande producten.

Titel 2 - Leges dienstverlening vallend onder fysieke leefomgeving

Producten	Tarief	Totale lasten	Totale baten	Overhead	Kosten dekking
Algemeen	€ 142,41	€ 29.583	€ 26.722	€ 3.488	90%
Aanleggen	€ 311,64	€ 3.922	€ 2.182	€ 462	56%
Brandveilig gebruik	€ 1.547,72	€ 6.374	€ 4.643	€ 752	73%
Kappen	€ 217,73	€ 12.375	€ 10.669	€ 1.459	86%
Monument	€ 178,50	€ 1.469	€ 893	€ 174	61%
Bouwen	*Variabel*	€ 202.871	€ 181.787	€ 23.919	90%
Planologisch					
Projectbesluit	€ 5.717,34	€ 54.167	€ 51.456	€ 6.386	95%
Kruimelgeval /binnenplans	€ 315,74	€ 19.182	€ 19.260	€ 2.262	100%
Overig*	€ 200,22	€ 1.795	€ 1.802	€ 212	100%
Civiel- en energietechnisch			€ 10.000		
Totaal		**€ 331.737**	**€ 309.463**	**€ 39.112**	**93%**

*Vergunningen betreft: Flora- en Faunawet, Natuurbescherming, Andere activiteiten, verklaring van geen bedenkingen, overschrijving omgevingsvergunning, niet benoemde beschikkingen, het buiten behandeling laten en beoordeling bodemrapport.

Toelichting op leges Dienstverlening vallend onder fysieke leefomgeving

De tarieven voor de leges, uitgezonderd die voor het onderdeel 'bouwen' zijn geïndexeerd met de inflatiecorrectie. De leges voor het onderdeel 'bouwen' worden beïnvloed door de mate waarin er vergunningen worden verleend voor kleine bouwwerken of grote bouwwerken. De kleine bouwwerken leveren minder opbrengsten en relatief meer lasten met zich mee, wat de kostendekkendheid doet dalen. Andersom, doet een groei van verleende bouwvergunningen van relatief grote bouwwerken de kostendekkendheid stijgen.

Van de lasten van het taakveld wonen en bouwen wordt 25% toegerekend aan bovenstaande producten. Van de lasten van het taakveld milieubeheer wordt 2% toegerekend.

Tarieven

In onderstaand overzicht zijn de belangrijkste tarieven voor 2018 getoond. Ook laten we het tarief van 2017 zien.

Belasting of heffing	Tarief 2018	Tarief 2017	Wijziging
Afvalstoffenheffing:			
Eenpersoonshuishouden	€ 197,73	€ 197,04	€ 0,69
Meerpersoonshuishouden	€ 282,47	€ 281,49	€ 0,98
Extra container	€ 141,24	€ 140,74	€ 0,50
Rioolheffing:			
Meerpersoonshuishouden/IBA	€ 171,36	€ 181,22	- € 9,86

Lastendruk huishoudens

Voor de veranderingen in de onroerendezaakbelasting, afvalstoffenheffing en rioolheffing hebben wij een overzicht gemaakt waarin de ontwikkeling van de lokale lastendruk wordt weergegeven. Voor de onroerendezaakbelasting zijn wij uitgegaan van de gemiddelde waardes die de door het instituut Coelo gepresenteerd zijn in de 'atlas van de lokale lasten'.

Lokale belastingdruk	Nettotarief 2018	Nettotarief 2017	Wijziging	%
Afvalstoffenheffing (meerpersoons)	€ 282,47	€ 281,49	€ 0,99	0,4%
Rioolheffing	€ 171,36	€ 181,22	- € 9,87	-5,4%
OZB-eigenaren	€ 294,71	€ 298,29	- € 3,58	-1,2%
Totaal	**€ 748,54**	**€ 761,00**	**- € 12,46**	**-1,6%**

Vergelijking met andere gemeenten

Voor 2017 is op basis van monitoring van het instituut Coelo, de lokale lastendruk van de gemeente Achtkarspelen ten opzichte van andere gemeenten wederom in beeld gebracht. In 2016 werd nog gekeken naar totaalclassificering. Voor 2017 is deze classificering aangepast naar meerpersoonshuishouden eigenaar en meerpersoonshuishouden huurder. Om een vergelijking te maken met voorgaande jaren is gekeken naar de meerpersoonshuishouden eigenaar. Uit de monitoring blijkt dat gemeente Achtkarspelen van plek 276 in 2016 gestegen is naar plek 227 in 2017.

Gemeente naar rangschikking*	2012	2013	2014	2015	2016	2017
AA en Hunze	154	121	111	94	82	77
Achtkarspelen	**253**	**223**	**199**	**283**	**276**	**227**
Dantumadeel	94	65	67	79	76	81
De Marne	357	383	384	365	359	347
Dongeradeel	198	186	202	218	197	167
Ferwerderadiel	236	258	269	298	265	245
Grootegast	199	198	181	288	321	326
Kollumerland	122	148	294	235	172	155
Ooststellingwerf	138	146	103	93	70	69
Opsterland	78	145	148	NB	85	92
Tytsjerksteradiel	170	202	233	197	192	228
Zuidhorn	178	254	193	175	178	178

*****_Plaats 1 heeft de laagste lasten_

Kwijtscheldingsbeleid

Niet iedere bewoner van onze gemeente heeft de mogelijkheid om de gemeentelijke belastingen te betalen. Inwoners met een inkomen lager dan of gelijk aan het bijstandsniveau komen in aanmerking voor kwijtschelding van de OZB, de afvalstoffenheffing en de rioolheffing.

In de begroting 2018 is rekening gehouden met een bedrag van € 285.000 aan kwijtschelding. De raming is gebaseerd op de aantallen uit de rekening 2016 en de voorlopige werkelijke aantallen van 2017 tegen de tarieven, zoals deze in de begroting 2018 zijn meegenomen.

Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Risico's

In de gemeentebegroting worden de baten en lasten opgenomen waarvan bekend is dat hier inkomsten en uitgaven tegenover staan. Met eventuele onzekere uitgaven wordt daarin geen rekening gehouden. Zo ontstaat er een reëel beeld van de verplichtingen die de gemeente met haar (beleids)keuzes is aangegaan.

Omdat de kans reëel is dat een aantal onzekerheden wel kan leiden tot uitgaven, wordt een schatting gemaakt van eventuele onvoorziene zaken. In de risicoanalyse is vrij nauwkeurig in beeld gebracht op welke onderdelen de gemeente mogelijk risico's kan verwachten. Kleinere bedragen onder de € 50.000 worden niet in de risicoparagraaf opgenomen. Verder worden alleen risico's in beeld gebracht die kunnen ontstaan door externe factoren die niet al zijn afgedekt via verzekeringen, interne beheersmaatregelen, reserves of voorzieningen of de reguliere planning en control cyclus. Op interne beleidsterreinen kan de gemeente door prioritering in het uitvoeringsprogramma eventuele risico's uitsluiten.

Zo ontstaat er een totaalbeeld van de risico’s die worden gelopen. Voor deze risico's wordt een deel van onze algemene reserve afgezonderd. Dit deel wordt aangemerkt als weerstandsvermogen om risico's op te kunnen vangen.

In de tabel hieronder worden de risico's benoemd die volgens bovenstaande omschrijving in aanmerking komen om in het weerstandsvermogen te worden ondergebracht. Daarnaast wordt per risico de strategie van de gemeenten in beeld gebracht. Er wordt per risico aangegeven wat de mogelijke ontwikkelingen en scenario's zijn die zich kunnen voordoen, met daarbij de maatregelen die worden en zijn genomen om financiële consequenties te beheersen.

Vervolgens wordt van de financiële consequenties een inschatting gemaakt van de kans dat het zich zal voordoen uitgedrukt in een percentage. Op het bedrag wat met het risico gemoeid is (het financiële gevolg) wordt dit percentage losgelaten, waardoor de omvang van het benodigde weerstandsvermogen wordt bepaald.

Status	Incidenteel /structureel	Risico en strategie	Financieel gevolg	Kans van optreden	Benodigd weerstand-vermogen
Status: O = ongewijzigd, G = Gewijzigd, V = Vervallen, N = Nieuw					
O	I	**Gesubsidieerde instellingen** ***Risico:*** De gemeente heeft te maken met een variatie aan gesubsidieerde instellingen, zoals: zwembaden, cultuurcentrum, bibliotheek, maatschappelijk werk, etc. De afgelopen jaren zijn deze instellingen, door de noodzakelijke gemeentelijke bezuinigingsoperaties, geconfronteerd met lagere inkomsten. Daardoor is er een risico dat claims van deze instellingen financieel nadeel voor de gemeente kan betekenen. Organisaties kunnen failliet gaan, dat brengt mogelijk (frictie)kosten met zich mee. ***Strategie:*** De gemeente sluit overeenkomsten met instellingen die subsidies c.a. van de gemeente ontvangen, waarin productafspraken zijn opgenomen. Tijdens het lopende jaar is regelmatig overleg over de (financiële) voortgang. Het risico dat daardoor financieel gezien iets misgaat wordt daarmee geminimaliseerd.	500.000	20%	100.000
O		**Krimp** ***Risico's:*** De dalende leerlingaantallen confronteren ons met name in het onderwijsveld, al een aantal jaren met het sluiten van scholen en met concentratie in één vestiging. Dit brengt leegstand met zich mee en daarmee de noodzaak om gebouwen te verkopen. Uit opbrengsten daarvan dienen minimaal de kosten van afstoten (o.a. afboeken resterende boekwaarden) te worden bekostigd. De kans dat vrij vlot verkocht kan worden loopt in een krimpende markt terug. We moeten echter wel afboeken en dat betekent simpelweg een dekkingsrisico, zoals hier verwoord. ***Strategie:*** Ontwikkelen van een actief en breed accommodatiebeleid waarin met de dorpen en betrokken instellingen leegstand en het wegvloeien van menskracht en middelen zo veel mogelijk wordt voorkomen.	2.500.000	15%	375.000

O		**Gemeenschappelijke regelingen (excl. SW Fryslân)** ***Risico:*** De gemeente participeert in een aantal gemeenschappelijke regelingen. Deze regelingen worden beschreven in de paragraaf Verbonden Partijen. De grotere regelingen betreffen de Veiligheidsregio, SW Fryslân en de FUMO. De uitvoering van gezamenlijke beleidsterreinen binnen dergelijke regelingen brengt risico's met zich mee, waarvoor gezamenlijk voor dekking moet worden gezorgd. ***Strategie:*** Om er voor te zorgen dat de gemeente zelf de regie blijft voeren wordt er strak toezicht gehouden. Het standpunt van de gemeente wordt zowel ambtelijk (in overlegorganen) als bestuurlijk (in AB-vergaderingen) uitgedragen.	300.000	50%	150.000
G		**Sociale werkvoorziening (SW)** ***Risico:*** Doordat de subsidiebijdrage per Sociale Eenheid (SE) vanuit het Rijk de komende jaren wordt verlaagd stijgt het tekort op de SW structureel.Om dit beheersbaar te maken wordt de SW de komende jaren afgebouwd. Het gevolg daarvan is o.a. het verplicht afwaarderen door Caparis NV van de huidige boekwaarde van hun gebouwen wegens leegstand en het treffen van regelingen voor het personeel. Door de grote onzekerheden is het verstandig om rekening te houden met een bijdrage van Achtkarspelen in de afbouwkosten van Caparis. De hoogte daarvan is afhankelijk van meerdere factoren. Omdat Achtkarspelen onderdeel is van een GR (samen met 7 andere gemeenten) is de mate en de snelheid van afbouw moeilijk in te schatten. Voor de begroting 2018 wordt het risico lager ingeschat dan voor de begroting 2017; dit komt door het in eigen beheer uitvoeren van het Groen, de hoogte van de reserve binnen Caparis NV en de verrekening van de indirecte kosten in verband met de onttrekking van Groen uit Caparis. ***Strategie:*** De komende tijd wordt een herstructureringsplan opgesteld, waarmee duidelijker wordt hoe en wanneer de volgende	1.000.000	80%	800.000

		stappen gezet gaan worden in het kader van de afbouw van Caparis.			
G		**Sociaal Domein – Jeugdzorg** ***Risico's*** Per 2015 zijn taken op o.a. het terrein van de Jeugdzorg overgeheveld naar de gemeenten. Er is in deze sprake van leveringsplicht (een zgn. open einde-regeling). Dit, alsmede het eigenlijk vrijwel geheel nieuwe pakket aan taken en de door het rijk doorgevoerde efficiencykorting op het beschikbare budget brengen het risico met zich mee dat het ons niet (direct) lukt het te doen met de beschikbare middelen. Zoals afgesproken is vooreerst besloten budgetneutraal te begroten. Deze methode wordt gehanteerd tot het moment dat redelijkerwijs helder is wat wij gemiddeld structureel aan uitgaven mogen verwachten. Dit brengt het risico van tekorten met zich mee, die in deze eerste jaren het grootst zijn omdat de samenwerking en de afstemming tussen gemeenten en instellingen nog zijn vorm moet krijgen. Ook voor het jaar 2018 is als uitgangspunt gekozen om de raming op budgettair neutrale wijze te verwerken in de begroting. Er wordt nog steeds druk overleg gevoerd op welke manier voor de toekomst een stabiele uitvoeringsomgeving gerealiseerd kan worden. De bedoeling hiervan is om de zaak 'in control' te krijgen. Zolang dit niet het geval is blijven de genoemde risico's en de inschatting van de omvang van het risico bestaan. ***Strategie:*** In overleg met onze diverse partners en bij de inkoop van de provinciaal georganiseerde jeugdzorg door SDF (sociaal domein Fryslân - wordt de komende maanden intensief overlegd. Ons doel: • Heldere budget- en inkoopafspraken maken met financiële plafonds, waardoor de gemeente financieel geen (grote) risico's loopt; • de individuele rechthebbende (de burger) krijgt die hulp/ verstrekkingen, die bij de persoonlijke situatie past, en;	1.500.000	60%	900.000

		• het continueren van werkgelegenheid bij de subsidiepartners. Voetnoot: SDF is verantwoordelijk voor de provinciale inkoop van jeugdzorg, beleidscoördinatie en administratieve afhandeling facturering voor 15 gemeenten. Met ingang van het jaar 2017 hebben negen gemeenten (waaronder gemeente Achtkarspelen) ervoor gekozen de administratieve afhandeling van de facturen voortaan zelf ter hand te nemen.			
G		**Gegarandeerde geldleningen** **<u>Risico's</u>** Gemeenten in Nederland hebben de hoogste rating voor kredietwaardigheid. Zij kunnen daardoor goedkoper geld lenen bij de banken dan private ondernemingen. Omdat woningbouwcorporaties een bijdrage leveren aan de publieke taak hebben wij in het verleden een aantal leningen aangetrokken en deze direct doorgeleend aan de woningbouwcorporatie. Daarmee konden zij meeprofiteren van deze gunstige leencondities. Later hebben we een andere constructie gehanteerd, waarbij we niet leningen doorlenen, maar waarbij we direct garant staan. Gevolg is wel dat wij hierdoor het risico lopen dat als de derde partij failliet gaat, de gemeente de betalingsverplichting op zich moet nemen. De risico's zijn klein, aangezien garanties alleen verstrekt worden wanneer zij niet bij derden kunnen worden ondergebracht en als ingeval van garantieverlening aan verenigingen c.a. aangetoond is dat zij de betalings-verplichtingen kunnen nakomen. Echter wanneer het risico zich voordoet, kunnen de gevolgen aanzienlijk zijn. Wanneer dit risico zich voordoet, kunnen we met de gereserveerde gelden de gevolgen in het eerste jaar afdekken. De structurele gevolgen zullen vervolgens via de eerstvolgende kadernota of door een begrotingswijziging worden meegenomen. ***<u>Strategie</u>*** De leningen die door de gemeente in het verleden zijn verstrekt worden volgens schema afgelost. Het risico op deze post neemt	25.000.000	1%	250.000

		daardoor jaarlijks af. Via toetsing van het jaarverslag beoordelen we of de risico's stabiel blijven. Ook het risico op in het verleden verstrekte garanties neemt elk jaar af, omdat ook op deze leningen de geldgever volgens schema aflost. Bij garanties in het kader van de woningbouw heeft de gemeente zekerheidsrechten, waardoor dit risico zeer klein is. Via het jaarverslag heeft de gemeente inzicht in de financiële positie van de geldnemer. Bij garanties t.b.v. verenigingen vindt overleg plaats als de bank een achterstandsmelding doet. In die gevallen passen we maatwerk toe om escalatie te voorkomen. Op basis van de ervaringen in het verleden is het risico op deze post relatief gering.			
G		**Woonrijp maken Vierstromenland Surhuisterveen** ***Risico's*** De ontwikkelaar is eigenaar van het toekomstig openbaar gebied en de wijk moet nog woonrijp gemaakt worden. In juli 2016 is de ontwikkelaar failliet gegaan. De gemeente heeft een vordering ingediend bij de curator met betrekking tot de kosten van het woonrijp maken (aanleg wegen, groen en speelvoorzieningen). Gezien de omvang van de vorderingen van preferente schuldeisers is de kans dat deze vordering geheel of gedeeltelijk zal worden voldaan gering. De gemeente is op het moment van schrijven (september 2017) nog met de curator in overleg. ***Strategie*** De raad wil bewoners, die al jarenlang in een 'bouwput' wonen, perspectief bieden op een afgeronde woonwijk. De totale kosten van woonrijp maken bedragen € 375.000. In 2015 heeft de gemeente 13 kavels gekocht via een veiling. Verwacht wordt dat met verkoop van deze kavels € 200.000 van de kosten van het woonrijp maken kunnen worden gedekt. Voor het restant van € 175.000 is een reservering opgenomen, verhoogd met € 75.000 voor schade aan infrastructuur	250.000	90%	225.000
O		**Overige onvoorziene risico's** ***Risico's***	2.000.000	50%	1.000.000

		Een risicoanalyse blijft een verwachting van wat we denken dat zou kunnen gaan gebeuren op basis van de huidige beschikbare informatie. De kans is dan ook reëel dat zich in 2018 bepaalde gebeurtenissen voordoen, die vooraf niet waren in te schatten. ***Strategie*** We stellen voor om dergelijke risico's ten laste te brengen van het weerstandsvermogen. Het betreft dan risico's die beperkt door ons beïnvloedbaar zijn en waarvan het financiële gevolg groter is dan € 50.000. Dit algemene risico blijft onveranderd bestaan.			
G		**Precario** ***Risico:*** De gemeente heft precario bij leveranciers van energie. Deze leveranciers hebben daartegen bezwaar aangetekend, maar de aanslagen wel betaald. Wanneer ze in het gelijk worden gesteld, dan zal de gemeente de bedragen, inclusief rente, terug moeten betalen. ***Strategie:*** Inmiddels zijn er in andere gemeenten al processen van leveranciers tegen de door de gemeenten opgelegde aanslagen afgerond. De rechter heeft de gemeenten in die gevallen in het gelijk gesteld. Om het risico voor onze gemeente toch te bespreken zijn de geraamde ontvangsten in de algemene reserve gestort en maken ze geen onderdeel uit van het exploitatieresultaat.	170.000	20%	34.000

Weerstandsvermogen

In vergelijking met de ingeschatte risico's moeten we nagaan wat er werkelijk aan weerstandsvermogen beschikbaar is. Bij het weerstandsvermogen gaan we uit van incidentele dekking. Mocht een risico zich voordoen en een structureel karakter hebben, vangen we de gevolgen eerst eenmalig op via het incidentele weerstandsvermogen. Vervolgens zoeken we via de kadernota een structurele oplossing.

Het weerstandsvermogen bestaat uit de algemene reserve en de reserve weerstandsvermogen. Deze reserve is in het leven geroepen om financiële tegenvallers die voortvloeien uit de risico's die genoemd zijn in de paragraaf weerstandsvermogen op te kunnen vangen.

In tabelvorm ziet dat er als volgt uit:

Incidenteel weerstandsvermogen	Financieel gevolg (x € 1.000)			
	2018	2019	2020	2021
Algemene reserve	12.400	12.593	13.116	13.978
Reserve weerstandsvermogen	4.869	4.869	4.869	4.869
Totaal weerstandsvermogen	**17.269**	**17.462**	**17.985**	**18.847**

Er moet een nauwkeurige schatting worden gemaakt van de omvang van het weerstandsvermogen. Met een omvangrijk weerstandsvermogen is het mogelijk de risico's die een gemeente loopt op te vangen. Dit is echter alleen mogelijk wanneer de gemeente beschikt over een reservepositie waar vrij over kan worden beschikt. Uit het risico-overzicht is op te maken dat als alle risico’s zich voordoen we minimaal € 33,5 miljoen aan weerstandsvermogen zouden moeten hebben. De kans is echter nihil dat alle risico’s zich in hetzelfde jaar voor doen. Daarom geven we met een percentage de kans aan dat een bepaald risico zich voordoet. Door dit percentage te vermenigvuldigen met het uiteindelijke financiële gevolg ontstaat het benodigde weerstandsvermogen. Voor 2018 komen we daarmee uit op een totaal benodigd weerstandsvermogen van € 3,8 miljoen.

Hoe hoger het weerstandsvermogen is ten opzichte van de verwachte risico's, des te meer zekerheid kan er worden geboden. Hierbij delen we het beschikbare weerstandsvermogen voor 2018 door het totaal verwachte benodigde bedrag aan weerstandsvermogen. Wanneer de uitkomst van deze som meer dan 1,0 bedraagt, is het weerstandsvermogen vermoedelijk voldoende om de gevolgen van risico’s op te kunnen vangen. Wanneer de uitkomst meer dan 2,0 bedraagt, is de risicodekking ruimschoots aanwezig.

In 2018 is de ratio 4,5 en stijgt naar 5,0 voor de jaren 2019-2021. Het weerstandsvermogen lijkt hiermee ruim voldoende bestand om eventueel optredende risico's op te kunnen vangen.

Kengetallen

De paragraaf betreffende het weerstandsvermogen en risicobeheersing bevat een overzicht van zes verplichte kengetallen die op een voorgeschreven wijze worden berekend. Dit betreft een kengetal voor de:

1a. Netto schuldquote;
1b. netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen;
2. solvabiliteitsratio;
3. grondexploitatie;
4. structurele exploitatieruimte; en
5. belastingcapaciteit.

Deze kengetallen illustreren de positie van de gemeente, waar het gaat om risico's en weerstandsvermogen. In de tabel hieronder wordt de waarde per kengetal weergegeven.

Kengetallen	Verslag 2016	Begroting 2017	Begroting 2018
Netto schuldquote	56%	77%	67%
Netto schuldquote zonder verstrekte leningen	47%	68%	59%
Solvabiliteitsratio	22%	18%	21%
Grondexploitatie	1%	2%	1%
Structurele exploitatieruimte	1,5%	0,7%	0,6%
Belastingcapaciteit	110%	105%	104%

Toelichting

Netto schuldquote en netto schuldquote gecorrigeerd voor verstrekte leningen
De netto schuldquote geeft het niveau weer van de schuldenlast van de gemeente, bestaande uit zowel langlopende als kortlopende schulden, ten opzichte van de totale baten, exclusief reservemutaties, in het begrotingsjaar. Bij de gecorrigeerde schuldquote worden verstrekte langlopende geldleningen ook van de schulden afgetrokken, hetgeen leidt tot een lagere schuldquote.

Solvabiliteit
Dit kengetal geeft de verhouding weer tussen het eigen vermogen van de gemeente (= de reserves en het gerealiseerde resultaat) en het balanstotaal.

Grondexploitatie
Dit kengetal geeft aan hoe de waarde van de grond in exploitatie zich verhoudt ten opzichte van de totale baten, exclusief reservemutaties, in het begrotingsjaar.

Structurele exploitatieruimte
Voor de beoordeling of de begroting structureel en reëel in evenwicht is, wordt een onderscheid gemaakt tussen structurele en incidentele baten en lasten. Van incidenteel is sprake als een bate of last zich maximaal drie achtereenvolgende jaren voordoet; is deze periode langer, dan spreken we van een structurele bate of last. De structurele exploitatieruimte wordt bepaald door de som van het saldo van de structurele baten en lasten en het saldo van de structurele onttrekkingen en toevoegingen aan reserves. Deze som wordt uitgedrukt in een percentage van de totale baten.

Belastingcapaciteit
De ruimte die een gemeente heeft om zijn belastingen te verhogen wordt vaak gerelateerd aan de totale woonlasten. Onder woonlasten wordt verstaan de OZB, de rioolheffing en de afvalstoffenheffing voor een woning met een gemiddelde WOZ-waarde in die gemeente. De belastingcapaciteit wordt daarom berekend door de totale woonlasten meerpersoonshuishouden te vergelijken met het landelijk gemiddelde in het voorgaande jaar en dat uit te drukken in een percentage.

Onderhoud kapitaalgoederen

Beleidskader en hieruit voortvloeiende financiële consequenties

Met de kosten van onderhoud van kapitaalgoederen is vaak een substantieel deel van de begroting gemoeid. Deze onderhoudskosten zijn terug te vinden in meerdere programma's. Om een volledig beeld van alle onderhoudskosten aan kapitaalgoederen te verkrijgen is in de paragraaf onderhoud kapitaalgoederen een dwarsdoorsnede van de gehele begroting gemaakt. Hiermee ontstaat een helder en compleet beeld, wat van belang is voor een goed inzicht in de financiële positie. De kapitaalgoederen zijn opgesplitst in wegen (waaronder ook bruggen), riolering, water, groen en gebouwen.

De gemeente wil op duurzame wijze de aanwezige infrastructurele voorzieningen in stand houden. Het gaat hierbij zowel om bovengrondse voorzieningen als om ondergrondse. Het onderhoud moet ertoe leiden dat de gebouwen en infrastructurele voorzieningen voldoen aan de functionaliteitseisen die hieraan gesteld zijn en worden. Sleutelwoorden zijn: veilig, schoon en heel, tegen zo laag mogelijke kosten.

De gemeente is verantwoordelijk voor het onderhoud van de openbare ruimte. Dit betekent ook dat zij, wanneer hierin iets gebeurt, moet kunnen aantonen dat zij alles heeft gedaan wat in haar vermogen lag om het gevaar te voorkomen. Dit geldt voor alle aspecten van de openbare ruimte en speelt vooral wanneer het vermoeden bestaat dat de gemeente in haar onderhoudstaak is tekort geschoten.

Wegen

De gemeente Achtkarspelen beschikt over een wegbeheersysteem. Beheerpakketten geven ons inzicht in de soort, de hoeveelheid en de kwaliteit van het wegennet zoals de onderhoudsbehoefte op korte en lange termijn en integrale managementinformatie die nodig zijn voor besluitvorming. Het beleid van de gemeente Achtkarspelen is er op gericht om in ieder geval te voldoen aan de wettelijke veiligheidsnormen die zijn vastgesteld door het CROW. Op 25 november 2010 heeft de gemeenteraad zich uitgesproken over het gewenste kwaliteitsniveau van de gemeentelijke wegen. Opnieuw is gekozen om voor alle wegen binnen de gemeente het kwaliteitsniveau basis aan te houden. Er is dus duidelijk niet gekozen voor een gedifferentieerd kwaliteitsniveau. De hiervoor benodigde financiële middelen zijn middels het genoemde raadsbesluit beschikbaar gesteld. Hierbij is sprake van een jaarlijks structureel bedrag om het basisniveau te behouden en een jaarlijks bedrag voor het wegwerken van de aanwezige achterstand in wegenonderhoud.

De kwaliteit van de wegen wordt elk jaar beoordeeld en geïnspecteerd. Hierbij worden eventuele schadebeelden beschreven. Deze inspectiecijfers worden in het beheerpakket ingevoerd en leiden al dan niet tot een te plegen onderhoudsmaatregel in een bepaald planjaar. De combinatie van een eenheidsprijs per m2 voor de onderhoudsmaatregel met de oppervlakte van het betreffende wegvak leidt tot een benodigd budget.
Wat betreft het onderhoudsniveau voor de korte en middellange termijn, gaan wij uit van een continuering van het basisniveau zoals dat door de raad in het najaar van 2010 is

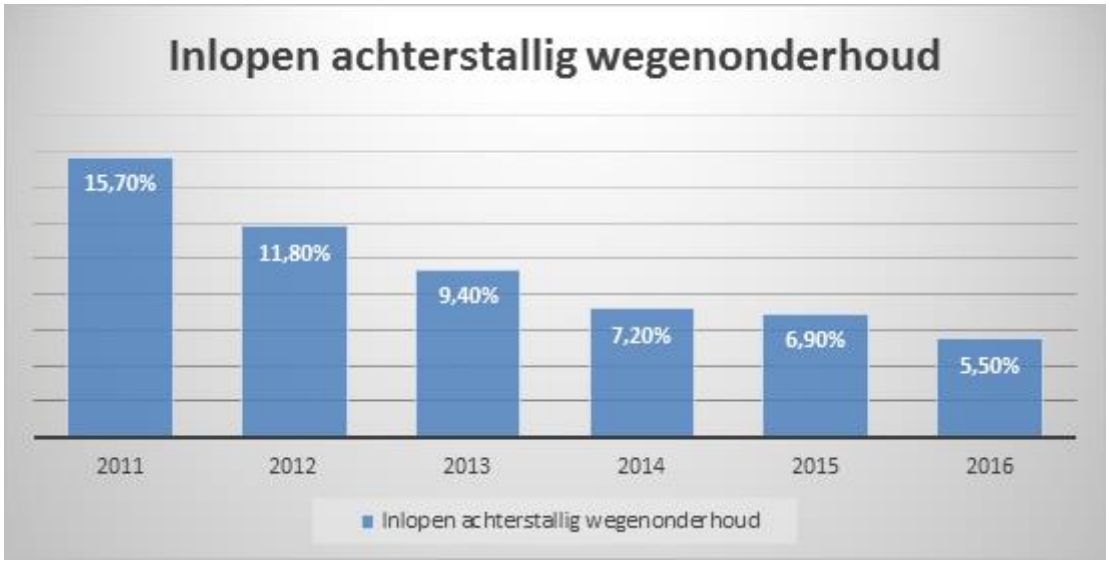
vastgesteld. In feite is dit de minimumvariant voor de instandhouding van het bestaande wegenareaal en ook niet meer dan dat.

De uitvoering van het wegenonderhoud is gebaseerd op de notitie "Review en vooruitblik 2016 – 2020 (kapitaalgoed: wegen)". Hierin is een meerjarenplanning opgenomen voor zowel het groot wegenonderhoud als de rioolvervangingen en is deze vertaald op een geografische ondergrond.

Inlopen achterstand groot wegenonderhoud

We hebben in 2013 besloten om een temporisering aan te brengen in het inlopen van het achterstallig onderhoud. De termijn voor het inlopen van het achterstallig wegenonderhoud is verlengd naar vijftien jaar gerekend vanaf peildatum 1-1-2011. Concreet betekent dit dat we per jaar 6,67% per jaar moeten inlopen op het achterstallig wegenonderhoud ten opzichte van het peiljaar.

Het achterstallig wegenonderhoud bedraagt eind 2016 € 2.130.000, dat komt neer op een verlaging van 56,5% ten opzichte van peildatum. Dit is meer dan de ten doel gestelde 40% en hiermee lopen we voor op de doelstelling. Deze 'voorsprong' is al grotendeels gerealiseerd in de jaren 2011 en 2012. Verder is sprake van een na-ijleffect van onderhoudswerken die zijn 'bekostigd' uit budgetten van eerdere boekjaren.
De verlaging van het achterstallig wegenonderhoud van eind 2015 naar eind 2016 bedraagt 5,5%. De verwachting is dat, nu er minder geld beschikbaar is gesteld als gevolg van de temporisering, het inlopen van het achterstallige wegenonderhoud minder snel zal gaan. Echter, we hebben al een behoorlijke buffer opgebouwd waardoor de termijn van vijftien jaar niet in gevaar lijkt te komen.

Op dit moment lopen we nog voor op het inlopen van het achterstallig wegenonderhoud. Door elk jaar goed de kwaliteit en het achterstallig wegenonderhoud te blijven monitoren houden we grip op het wegenonderhoud en kunnen we volgen of we de doelstellingen om het achterstallig wegenonderhoud in 15 jaar in te lopen gaan halen en of alle wegen dan minimaal op basisniveau zijn.

Waterbouwkundige werken

De gemeente heeft geen beheerplan voor waterbouwkundige werken. De reden hiervoor is dat er in de gemeente weinig waterbouwkundige werken zijn en het benodigde onderhoud hiervoor relatief laag is. De benodigde inspanning om een goed beeld te krijgen van de onderhoudstoestand staat in onze beleving niet in verhouding tot de te maken kosten voor onderhoud. Het is veel efficiënter om een bepaald percentage van de investeringswaarde van de waterbouwkundige werken per jaar te reserveren voor onderhoud. Eventuele gebreken en noodzakelijk onderhoud wordt door de medewerkers van de afdeling Beheer gesignaleerd. Bovendien is het niet eens altijd mogelijk om de onderhoudstoestand goed te bepalen; denk hierbij aan duikers die grotendeels of volledig onder water liggen.

Het Wetterskip Fryslân heeft het beheer en onderhoud van een aantal duikers en bruggen overgedragen aan de aanliggende eigenaren. Het Wetterskip heeft hun beleid geüniformeerd in de Provincie en heeft in dat verband een nieuwe legger kunstwerken vastgesteld. Als gemeente Achtkarspelen hebben wij, tezamen met Tytsjerksteradiel, hiertegen een zienswijze en bezwaar ingediend aangezien er geen financiële compensatie tegenover staat. Dit heeft uiteindelijk geresulteerd in de afspraak dat de betreffende duikers (88 voor gemeente Achtkarspelen) pas per 1-1-2025 over gaan naar de gemeente Achtkarspelen zodat de gemeente tijd genoeg heeft om hier middelen voor vrij te maken in de meerjarenbegroting. Tot die tijd blijven deze duikers in beheer en onderhoud bij het Wetterskip.

Riolering

Gemeenten moeten op grond van de Wet milieubeheer beschikken over een actueel gemeentelijk rioleringsplan (GRP). De gemeenteraad stelt daartoe telkens voor een daarbij te bepalen periode een dergelijk plan vast. Op 8 december 2016 heeft de gemeenteraad het Gemeentelijk Riolerings Plan (GRP) 2016-2021 vastgesteld. In het plan hebben we aangegeven hoe we invulling geven aan de van oudsher geldende zorgplicht voor de inzameling en het transport van afvalwater. Daarbij hebben we ook een tijdstip aangeduid waarop/waarbinnen onderhoud/vervanging van voorzieningen plaatsvindt. De bijbehorende beheercyclus vullen we in middels een kostendekkingsplan en het beschikbaar stellen van deze gelden via de begrotingen.

Een speerpunt in het GRP is het voorkomen van wateroverlast en het inspelen op toekomstige klimaatontwikkelingen. Hiervoor hebben we een regenwaterstructuurplan opgesteld. De gemeenteraad heeft bij de vaststelling van het GRP 2016-2021 gekozen om de variant wenselijk door te zetten.

Voor de onderbouwing van de maatregelen die we noemen in het GRP maken we gebruik van een rioolbeheersysteem. Hierin houden we de areaalgegevens van de riolering bij. Daarnaast geeft het beheersysteem inzicht in de kwaliteit van de riolering en de daarbij behorende onderhoudsbehoefte op korte en langere termijn.

Waterketen

Het gemeentelijk waterplan is in 2009 vastgesteld en geeft inzicht in verantwoordelijkheden en bevordert de regionale samenwerking en integrale benadering van de waterketen. We hebben een watervisie opgenomen die richtinggevend is voor de beleidsontwikkeling van de komende jaren tot 2030 voor de thema’s veiligheid,

voldoende water, schoon water, afvalwater en zuivering, beheer en onderhoud, gebruik en beleving en samenwerking en organisatie. Het waterplan is daarna niet meer geactualiseerd. De knelpunten hebben we reeds opgelost door uitvoering van maatregelen of verwerkt in watergebiedsplannen van het Wetterskip.

VNG, UvW, IPO, VeWin en het Rijk hebben met de ondertekening van het Nationaal Bestuursakkoord Water de ambitie uitgesproken om in gezamenlijkheid de kosten in de waterketen voor de inwoners van Nederland te beperken. Ook de Friese gemeenten, Wetterskip Fryslân, Vitens en provincie Fryslân hebben deze gezamenlijke ambitie onderschreven. Hiervoor hebben de portefeuillehouders Water in 2010 een handtekening onder het Fries Bestuursakkoord Waterketen (FBWK) gezet. Wetterskip Fryslân, de Friese gemeenten, Vitens en provincie Fryslân hebben besloten een vervolg te geven aan het Fries Bestuursakkoord Water Keten 2010-2015. Op 17 november 2016 is het Fries Bestuursakkoord Waterketen 2016-2020 ondertekend door alle deelnemende partijen. Hieronder zijn de hoofdlijnen van het akkoord opgenomen.

In het nieuwe akkoord is de lijn uit het vorige FBWK verder uitgewerkt.
De komende jaren zetten we in op kosteneffectief beheer, het verbeteren van de kwaliteit van beheer en het verminderen van de personele kwetsbaarheid (de drie K's uit het landelijke Bestuursakkoord Waterketen). Hiervoor hebben we de volgende doelen vastgesteld:

- Kosten: Aandacht voor kostenbesparing door samenwerking. Er wordt gestreefd naar het maximaal besparingspotentieel in de Friese waterketen (€ 18 miljoen) op basis van het Fries Feitenonderzoek 2011;
- Kwaliteit: Professionaliteit van het beheer verder verbeteren door het inzicht in het functioneren van het systeem te vergroten, het afwegen van risico's bij beheer- en investeringsbeslissingen en het beheersen van de financiële aspecten van het beheer;
- Kwetsbaarheid: Door meer en intensiever samen te werken wordt de kwetsbaarheid minder. Het gaat om samenwerking tussen organisaties op vergelijkbare processen;
- Toekomst: Uiterlijk 2020 is klimaatbestendig en waterrobuust inrichten onderdeel van het beleid en handelen.

Het beheer van stedelijk water is overgedragen aan Wetterskip Fryslân. De condities waaronder zijn provinciaal afgestemd. Voor sommige onderdelen blijft de gemeente het onderhoud en beheer uitvoeren en krijgt daarvoor dan een financiële vergoeding van het Wetterskip.

Groen

Voor het groenonderhoud werken we met een groenbeheerplan (GBI). Hierdoor heeft de gemeente, zowel in de plan- als beheerfase, inzicht in de kosten van het beheer en onderhoud van het openbare groen. Op basis van deze informatie stellen we de jaarlijkse onderhoudsbudgetten vast.

Voor het onderhoud van plantsoenen en siergazon hebben we MOAi Grien ingehuurd. De afgelopen jaren zijn er forse bezuinigingsdoelstellingen neergelegd. Naast het resultaat van deze werkzaamheden telt ook het sociaal maatschappelijk belang van een werkvoorzieningsschap. Het gaat hier om de zorg van een kwetsbare doelgroep. Op een unieke wijze kunnen deze medewerkers, die wegens bijzondere omstandigheden minder goed functioneren in het reguliere arbeidsproces, participeren in de samenleving en vinden hier een zinvolle en betaalde dagbesteding.

Eind 2016 heeft de raad het beleid gewijzigd en zijn we per direct gestopt met omvormen naar goedkopere varianten als besparing. We hebben het snoeien en kantsteken weer opgepakt. Hierdoor moet de kwaliteit van het onderhoudsniveau weer op niveau komen.

In het rekenkameronderzoek met betrekking tot de kapitaalgoederen wordt de aanbeveling gedaan om een evaluatie over de algemene kwaliteit van het groenbeheer in relatie tot de daarmee verbonden kosten te houden.

Speelruimte

De gemeente heeft een speelruimteplan vastgesteld. Dit plan bevat het beleid voor planning, aanleg en behoud van buitenspeelruimte voor kinderen. Om aan de wettelijke onderhoudstaak te kunnen voldoen, beoordelen inspecteurs de speelplaatsen ter plaatse aan de hand van de eisen die in het Attractiebesluit zijn gesteld en redigeren logboeken en inspectiegegevens.

De gemeente neemt geen initiatief tot het aanleggen van nieuwe speelplaatsen. Wel reserveren we middelen om bestaande speelterreinen in stand te houden en te kunnen vervangen als ze afgeschreven zijn. Wanneer buurten zélf voor de financiering van de aanleg van een speeltuin zorgen, die voldoet aan de gemeentelijke eisen, kan deze aangelegd worden. Deze speeltuinen onderhoudt de gemeente. We reserveren echter geen middelen voor vervanging van deze toestellen; als deze aan vervanging toe zijn, ruimen we de toestellen op.

Gebouwen

Er is een actuele onderhoudsplanning voor gemeentelijke (openbare) gebouwen. Hierdoor hebben we een goed beeld van de staat van onderhoud van deze gebouwen. Voor een gedeelte van de gemeentelijke gebouwen gebeurt dit via een door de raad vastgesteld IHP voor bijvoorbeeld binnensportaccommodaties en welzijnsaccommodaties. Voor de overige gemeentelijke gebouwen, waar de gemeente verantwoordelijk voor is, zijn inventarisaties en inspecties uitgevoerd. Op basis van de ingevoerde inspectiegegevens zijn meerjaren onderhoudsplanningen opgesteld (MOP's). Deze overzichten bieden een inzicht in de te verwachten onderhoudswerkzaamheden met bijbehorende benodigde budgetten voor de komende jaren. De beschikbaar gestelde budgetten zijn voldoende om het noodzakelijke onderhoud te kunnen uitvoeren.

Totale onderhoudskosten per soort kapitaalgoed

Onderstaande tabel toont per soort kapitaalgoed het saldo van de bedragen voor onderhoud in het begrotingsjaar 2018, alsmede ter vergelijking die van de twee jaren daarvoor.

Soort kapitaalgoed	Rekening 2016	Begroting 2017	Begroting 2018
Wegen	6.187	4.079	4.671
Riolering	1.958	1.571	1.282
Water	18	16	10
Groen	1.624	1.441	1.518
Speelruimte	49	56	57
Gebouwen	593	619	559
Totaal	**10.429**	**7.782**	**8.097**

Financiering

Bij financiering gaat het om het beheren van het geld binnen de gemeente. Dit houdt in dat steeds tijdig de financiële middelen aanwezig zijn om de rekeningen te kunnen betalen. Bij tekorten moet de gemeente bijlenen, overschotten worden tijdelijk bij de staat belegd. De spelregels die hiervoor gelden zijn vastgelegd in met name de Wet financiering decentrale overheden (wet Fido). In deze paragraaf zijn de belangrijkste aspecten die samenhangen met financiering nader toegelicht.

Treasurybeleid

De gemeente heeft het gemeentelijk financieringsbeleid, oftewel het treasurybeleid vastgelegd in het treasurystatuut. In dit statuut, dat verplicht is op grond van de wet Fido, zijn onder andere de verantwoordelijkheden ten aanzien van de treasuryfunctie, de uitvoering hiervan en het risicobeheer opgenomen. De regels in dit statuut bepalen daarmee de manier waarop de treasuryfunctie vorm krijgt.

Schatkistbankieren

Decentrale overheden zijn inmiddels al weer enkele jaren gebonden aan de regels voor het schatkistbankieren. Dit houdt in dat zij eventuele overtollige tegoeden moeten aanhouden in de Nederlandse schatkist. In de praktijk blijkt dat schatkistbankieren slechts een geringe invloed heeft op het dagelijks beheer van de liquiditeiten.

Renterisico

De wet Fido schrijft gemeenten twee instrumenten voor, voor de beheersing van renterisico's. Grote schommelingen in de stand van de rente voor financieringen kunnen namelijk een negatieve invloed hebben op de totale rente die de gemeente betaalt voor opgenomen krediet. De instrumenten kasgeldlimiet en renterisiconorm beperken dit risico.

Kasgeldlimiet

Om tijdelijke tekorten op de lopende rekening aan te vullen kan de gemeente kortlopende geldleningen aantrekken. Dit mag tot aan een bepaald maximumbedrag, de kasgeldlimiet. Deze limiet beperkt dus het renterisico op financieringen voor de korte termijn.

Berekening kasgeldlimiet (x € 1 miljoen)	2017	2018
Begrotingstotaal per 1 januari	73,6	75,9
Het bij ministeriële regeling vastgestelde percentage	8,5%	8,5%
Kasgeldlimiet	6,3	6,5

Uit de tabel blijkt dat de gemeente in 2018 maximaal € 6,5 miljoen aan kortlopende geldleningen aan mag trekken. Omdat de rente op kortlopende financieringen lager is dan de rente op langlopende zullen eventuele tekorten op de lopende rekening zoveel mogelijk met kortlopende leningen worden aangevuld. Dit kan betekenen dat op een gegeven

moment de kasgeldlimiet wordt overschreden. Dat mag wettelijk niet langer dan twee kwartalen achtereen. Daarna moet de kortlopende financiering worden omgezet in een langlopende geldlening.

Renterisiconorm

De renterisiconorm beperkt het renterisico op financieringen voor de lange termijn. Dit zijn leningen waarvan de rente langer dan één jaar vaststaat. De norm bepaalt dat het totaal van de aflossingen en het bedrag waarop een renteherziening van toepassing is in ieder jaar niet meer mag zijn dan 20% van de begrote lasten per 1 januari van het betreffende jaar. In de onderstaande tabel is voor 2018 en de jaren daarna het renterisico op de vaste schuld getoetst aan de renterisiconorm.

Berekening renterisiconorm (x € 1 miljoen)	2018	2019	2020	2021
Begrotingstotaal per 1 januari	75,9	75,0	74,9	74,1
Het bij ministeriële regeling vastgestelde percentage	20%	20%	20%	20%
Renterisiconorm	15,2	15,0	15,0	14,8
Renterisico op de vaste schuld per 1 januari	2,2	2,2	2,2	2,2
Ruimte onder renterisiconorm	13,0	12,8	12,8	12,6

Uit de tabel blijkt dat de gemeente de komende jaren ruim aan de norm voldoet. Voortzetting van het huidige beleid bij het aantrekken van langlopende leningen (gespreide aflossingsverplichtingen in de tijd) zorgt ervoor dat ook in de toekomst aan deze norm wordt voldaan.

Ontwikkeling rente en financieringsbehoefte

De tarieven voor kortlopende geldleningen bevinden zich al een aantal jaren lang op een zeer laag niveau. De daling is gestart in 2011 en momenteel kennen we voor korte financieringen zelfs een negatieve rente. Dit maakt dat het aantrekken van kortlopende geldleningen om te voorzien in de financieringsbehoefte bijzonder gunstig is.

Ook de tarieven voor vaste geldleningen met een looptijd van 10 jaar en een lineaire aflossing tonen vanaf 2011 een dalende lijn. Dat maakt het mogelijk om dit soort geldleningen aan te trekken tegen een tarief van momenteel lager dan 0,5%.

De verwachting is dat de Europese Centrale Bank vanwege de gematigde inflatieverwachtingen een ruim monetair beleid zal blijven voeren. De officiële tarieven zullen het komende jaar ongewijzigd blijven. De lange rentetarieven zullen mede onder invloed van een aantrekkende inflatie naar verwachting wel wat gaan oplopen. We zullen dus naar verwachting nog een tijd van deze lage tarieven kunnen profiteren.

In de afgelopen jaren heeft de gemeente steeds te maken gehad met tekorten op de lopende rekening. Dit heeft ertoe geleid dat de vaste schuld van de gemeente is toegenomen. Alhoewel elk jaar de nodige aflossingen op de vaste schuld plaatsvinden

compenseerde dit al een aantal jaren niet de toename wegens nieuwe leningen. Vanaf 2008 tot en met 2016 is de vaste schuld van de gemeente daardoor verder toegenomen. Omdat de tarieven voor geldleningen laag zijn drukt dit niet onevenredig zwaar op de exploitatie, maar bij rentestijgingen zullen nieuwe leningen uiteraard wel meer beslag op middelen leggen.

Het college streeft daarom naar een meer evenwichtige uitgaven- en inkomstenstroom, om de stijging van de schuld te beperken of zelfs om te keren. Voor zover er financieringstekorten ontstaan door investeringen, aflossingen of de exploitatie zullen deze tekorten zoveel mogelijk met kortlopende leningen worden aangezuiverd vanwege de al genoemde lage tarieven voor deze financieringsvormen. Indien dit ertoe leidt dat de kasgeldlimiet langer dan twee kwartalen achtereen wordt overschreden of in geval van ontwikkelingen op het gebied van de tarieven voor langlopende geldleningen zullen we deze kortlopende schulden omzetten naar een vaste schuld.

Commissie BBV

De notitie rente van de commissie BBV bevat aanbevelingen en stellige uitspraken over de manier waarop gemeenten met rente dienen om te gaan.

De belangrijkste punten hieruit zijn:

- Het wordt aanbevolen geen rente meer te berekenen over het eigen vermogen; kiest de gemeente daar toch voor dan is het rentepercentage daarvoor gebaseerd op het gewogen samenstel van de externe rentelasten;
- het toerekenen van rente aan taakvelden vindt plaats via het taakveld treasury;
- de paragraaf financiering bij de begroting dient een renteschema te bevatten waarin inzicht wordt gegeven in de rentelasten van externe financiering, het renteresultaat en de wijze van rentetoerekening.

In de begroting zijn de aanbevelingen en stellige uitspraken van de commissie toegepast.

Renteschema

De paragraaf financiering bevat een renteschema conform de notitie rente van de commissie BBV. Dit schema biedt een cijfermatig inzicht in de rentelasten en de manier van toerekening.

Renteschema begrotingsjaar 2018 (x € 1.000)	Bedrag
Externe rentelasten lange financiering.	411
Externe rentelasten korte financiering.	100
Externe rentebaten (WoonFriesland).	153
Externe rentebaten (MOA).	10
Externe rentebaten korte financiering.	0
Saldo externe rentelasten.	348
Rente toe te rekenen aan de bouwgrondexploitatie.	10
Rente toe te rekenen wegens projectfinanciering.	153
Rentebaten van doorverstrekte leningen projectfinanciering.	153
Saldo door te berekenen externe rente.	338
Rente eigen vermogen.	0
Rente over voorzieningen (gewaardeerd tegen contante waarde).	0
Aan taakvelden (incl. taakveld overhead) toe te rekenen rente.	338
Boekwaarde vaste activa per 1-1-2018.	76.532
Boekwaarde leningen woningbouw per 1-1-2018.	5.250
Boekwaarde voor berekening omslagrentepercentage per 1-1-2017.	71.282
Omslagrentepercentage.	0,47%
Omslagpercentage afgerond.	0,50%
Werkelijk aan taakvelden (incl. taakveld overhead) toegerekende rente.	356
Renteresultaat op taakveld treasury.	18

Toelichting:

- De externe rentebaten hebben betrekking op de leningen die aan woningbouwcorporatie WoonFriesland en Stichting MOA zijn verstrekt;
- Het renteresultaat van € 18.000 is het verschil tussen het saldo externe rentelasten en de aan programma's toegerekende rentelasten.

Overzicht totale leningenportefeuille

Onderstaande tabel toont het verloop van de vaste schuld over het begrotingsjaar. Een deel heeft de gemeente doorgeleend aan woningcorporatie WoonFriesland, waarvan de gemeente de rente- en aflossingsbetalingen terugontvangt. Volgens het huidige beleid verstrekt de gemeente geen geldleningen meer aan woningbouwinstellingen, maar wordt hun eigen invulling van de financieringsbehoefte ondersteund via het verstrekken van directe of indirecte garanties. De leningenportefeuille ten behoeve WoonFriesland zal daardoor in 2030 wegens algehele aflossing zijn vervallen.

Opgenomen leningen (x € 1.000)	Stand 1-1 2018	Nieuwe leningen	Aflossingen	Stand 31-12- 2018
Gemeente Achtkarspelen	39.257	p.m.	2.3656	36.891
– waarvan doorgeleend aan WoonFriesland	5.250		184	5.065
Netto gemeente Achtkarspelen	**34.007**		**2.182**	**31.826**

Bedrijfsvoering

Hiervoor verwijzen we u naar programmaplan, onderdeel Overhead.

Verbonden partijen

Bij de realisatie van beleidsvoornemens is het vaak noodzakelijk bepaalde relaties met derden aan te gaan. In een aantal gevallen zijn dergelijke relaties uitgegroeid tot een zodanige vorm dat de gemeente zeggenschap en financiële belangen in die derde partij heeft gekregen. In dat geval is er sprake van een zogenaamde verbonden partij.

Verbindingen met derde partijen zijn een manier om een bepaalde publieke taak uit te voeren. Het doel van deze paragraaf is om de gemeenteraad en burgers inzicht te geven in beleidsmatige en financiële betrokkenheid van de gemeente Achtkarspelen inzake door derden uit te voeren processen waarvoor de gemeente verantwoordelijk is.

Wat is een verbonden partij?

Een verbonden partij is een privaatrechtelijke of publiekrechtelijke organisatie waarin de gemeente een bestuurlijk en een financieel belang heeft.
Van een bestuurlijk belang is sprake als de gemeente zeggenschap kan uitoefenen via een bestuurszetel, dan wel via stemrecht.

Van een financieel belang is sprake wanneer aan de verbonden partij een bedrag ter beschikking is gesteld, dat niet verhaalbaar is als de verbonden partij failliet gaat. Ook is sprake van een financieel belang wanneer een zekerheid is gegeven, waarvoor aansprakelijkheid bestaat indien de verbonden partij haar verplichtingen niet nakomt.
In deze paragraaf worden ook instellingen meegenomen die van onze gemeente een subsidie ontvangen, en waar een bestuurder of ambtenaar namens de gemeente zitting heeft in het bestuur van die instelling.

In deze begroting wordt waar mogelijk een beeld gegeven van de door de betrokken instellingen in hun begrotingen geschetste financiële situaties, en de eventuele gevolgen daarvan voor onze gemeente.
Mocht het feit zich voordoen dat een gemeenschappelijke regeling:

- een negatief eigen vermogen heeft, of;
- niet heeft voldaan aan een vooraf afgesproken minimum eigen vermogen (bijstort verplichting);

dan wordt een voorstel gedaan – bij toelichting - over de door de gemeente Achtkarspelen te treffen voorziening voor haar bijdrage hierin.

Gemeenschappelijke regeling

Naam	Sociale Werkvoorziening Fryslân (8K)		
Vestigingsplaats	Drachten		
Openbaar belang	De gemeente is verantwoordelijk voor de uitvoering van het werkgeversschap van de WSWers, de gemeente voert de WSW onder andere uit via de GR SW Fryslan		
Visie op de verbonden partij	De governance structuur van de GR kan herzien worden in het licht van de herstructurering van Caparis		
Beleidsvoornemens	Voorstellen ontwikkelen voor aanpassing van de governance		
Financieel belang gemeente	**2016**	**2017**	**2018**
	onbekend	onbekend	onbekend
Bestuurlijk belang	1 lid in het Algemeen Bestuur		
Risicoprofiel	[Hoog]		

Kerncijfers verbonden partij	2016	2017	2018
alle bedragen x € 1.000	*(hoort bij programma 6. Sociaal domein)*		
Eigen vermogen			
begin	€ 0	€ 0	€ 0
einde	€ 0	€ 0	€ 0
Vreemd vermogen			
begin	€ 8	€ 13	onbekend
einde	€ 13	onbekend	onbekend
Verwacht financieel resultaat			
begroot	€ 0	€ 0	€ 0
werkelijk	€ 0	€ 0	€ 0

Bron	*Begrotingen en jaarrekeningen*		
Toelichting		Cijfers 2017 zijn nog niet bekend	Cijfers 2018 zijn nog niet bekend

Naam	Veiligheidsregio Fryslân		
Vestigingsplaats	Leeuwarden		
Openbaar belang	-		
Visie op de verbonden partij	-		
Beleidsvoornemens	-		
Financieel belang gemeente	**2016**	**2017**	**2018**
	1.802	2.082	2.300
Bestuurlijk belang	onbekend		
Risicoprofiel	[Hoog]		

Kerncijfers verbonden partij	2016	2017	2018
alle bedragen x € 1.000	*(hoort bij programma 1. Veiligheid)*		
Eigen vermogen			
begin	€ 2.116	€ 2.070	€ 1.750
einde	€ 2.343	€ 1.645	€ 1.744
Vreemd vermogen			
begin	€ 52.702	€ 54.400	€ 55.750

einde	€ 53.790	€ 58.956	€ 57.786
Verwacht financieel resultaat			
begroot	€ 0	€ 0	€ 0
werkelijk	€ -166	onbekend	onbekend

Bron

Toelichting

Naam	**Welstandscommissie Hûs en Hiem**		
Vestigingsplaats	Leeuwarden		
Openbaar belang	Het in stand houden van een onafhankelijk orgaan voor welstandstoezicht.		
Visie op de verbonden partij	De VP behartigt het gemeentelijk belang op het gebied van (steden)bouwkundige en landschappelijke schoonheid in onze gemeente. De bekostiging wordt opgebracht door de aanvragers van het onderdeel bouwen en is t.a.v. de begroting kostenneutraal.		
Beleidsvoornemens	Doelstelling van de GR is het behartigen van de gemeenschappelijke belangen van de deelnemende gemeenten op het gebied van bouwkundige en landschappelijke schoonheid in de provincie Fryslân en daarnaast de advisering inzake monumentenzorg.		
Financieel belang gemeente	**2016**	**2017**	**2018**
	onbekend	onbekend	onbekend
Bestuurlijk belang	1 vertegenwoordiger in het Algemeen Bestuur		
Risicoprofiel	[Laag]		

Kerncijfers verbonden partij	**2016**	**2017**	**2018**
alle bedragen x € 1.000	*(hoort bij programma 8. Volkshuisvesting, Ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing)*		
Eigen vermogen			
begin	€ 137.658	€ 137.658	€ 165.742
einde	€ 200.000	€ 200.000	€ 200.000
Vreemd vermogen			
begin	€ 0	€ 0	€ 0
einde	€ 0	€ 0	€ 0
Verwacht financieel resultaat			
begroot	€ 0	€ 0	€ 0
werkelijk	€ 0	€ 0	€ 0

Bron *Begroting Hus en Hiem 2018, versie 18 maart 2017*

Toelichting	Dit is een vestzak-broekzak verhaal. De kosten voor Hûs & Hiem worden via de leges verhaald op de aanvrager van de	iem worden via de leges verhaald op de aanvrager van de OmgevingsvergunningDit is een vestzak-broekzak verhaal. De kosten voor Hûs	

Naam	**FUMO (Fryske Utfieringsorganisaasje Miljeu en Omjouwing)**		
Vestigingsplaats	Grou		
Openbaar belang	-		
Visie op de verbonden partij	Inzet van de FUMO is de komende jaren uit te groeien tot een robuuste dienstverlener met voldoende kritische massa, kennis en kwaliteit en met een hoge klanttevredenheid onder de deelnemers. De FUMO wil in haar taakuitvoering en dienstverlening innovatief en inspirerend zijn en zich als volgt ontwikkelen en profileren: De FUMO ontwikkelt zich tot een robuust, professioneel en efficiënt werkend bedrijf dat de klanten ontzorgt en ondersteunt. De FUMO profileert zich als kennisintensieve dienstverlener, die ervaringen en expertise deelt met de deelnemers. De slogan die daarbij past is: “KENNIS DICHTBIJ” De FUMO pakt nieuwe ontwikkelingen in de werkwijze en producten en diensten innovatief op en draagt zo bij aan een betere werk- en leefomgeving in Fryslân. De FUMO werkt intensief samen met haar deelnemers en partners.		
Beleidsvoornemens	-		
Financieel belang gemeente	**2016**	**2017**	**2018**
	185	181	198
Bestuurlijk belang	onbekend		
Risicoprofiel	[Middel]		

Kerncijfers verbonden partij *alle bedragen x € 1.000*	**2016** *(hoort bij programma 7. Volksgezondheid en milieu)*	**2017**	**2018**
Eigen vermogen			
begin	€ 1.160	€ 1.571	€ 2.800
einde	€ 432	€ 2.800	€ 1.900
Vreemd vermogen			
begin	€ 1.273	€ 1.652	€ 600
einde	€ 1.652	€ 600	€ 575
Verwacht financieel resultaat			
begroot	€ 0	€ 0	€ 0
werkelijk	€ 411	onbekend	onbekend

Bron

Toelichting

Naam	Werkmaatschappij Achtkarspelen-Tytsjerksteradiel		
Vestigingsplaats	Buitenpost / Burgum		
Openbaar belang	-		
Visie op de verbonden partij	-		
Beleidsvoornemens	-		
Financieel belang gemeente	2016	2017	2018
	onbekend	onbekend	onbekend
Bestuurlijk belang	onbekend		
Risicoprofiel	[Hoog]		

Kerncijfers verbonden partij	2016	2017	2018
alle bedragen x € 1.000	*(hoort bij programma 0. Bestuur en ondersteuning)*		
Eigen vermogen			
begin	onbekend	€ 0	onbekend
einde	onbekend	€ 0	onbekend
Vreemd vermogen			
begin	onbekend	€ 0	onbekend
einde	onbekend	€ 0	onbekend
Verwacht financieel resultaat			
begroot	onbekend	€ 0	onbekend
werkelijk	onbekend	onbekend	onbekend

Bron	*Begroting Werkmaatschappij*
Toelichting	Zie programma 0.

Stichting / Vereniging

Naam	Stichting Simke Kloostermanlien		
Vestigingsplaats	Twijzel		
Openbaar belang	De uitreiking van de Simke Kloostermanpriis (prijs voor Friestalige jeugdliteratuur) levert een bijdrage aan de doelstelling van het gemeentelijk Fries taalbeleid: het behoud en versterken van de Friese taal.		
Visie op de verbonden partij	De uitreiking van de Simke Kloostermanpriis levert een bijdrage aan de doelstelling "meer actieve en passieve culturrparticipatie".		
Beleidsvoornemens	Vertstrekking van subsidie.		
Financieel belang gemeente	2016	2017	2018
	onbekend	onbekend	1
Bestuurlijk belang	1 lid in het bestuur.		
Risicoprofiel	[Laag]		

Kerncijfers verbonden partij	2016	2017	2018
alle bedragen x € 1.000	*(hoort bij programma 5. Sport, cultuur en recreatie)*		
Eigen vermogen			
begin	onbekend	onbekend	onbekend
einde	onbekend	onbekend	onbekend
Vreemd vermogen			
begin	onbekend	onbekend	onbekend
einde	onbekend	onbekend	onbekend
Verwacht financieel resultaat			

begroot	onbekend	onbekend	onbekend
werkelijk	onbekend	onbekend	onbekend

Bron

Toelichting

De Simke Kloostermanpriis is een driejaarlijkse prijs; subsidiebedrag is € 1.000.

Naam	**Stichting Markant Friesland**		
Vestigingsplaats	Buitenpost		
Openbaar belang	Met het aanstellen van een coördinator wordt de kwaliteit van en de samenwerking tussen de musea in Noordoost Fryslân vergroot, met als beoogd effect toename van recreatie en toerisme		
Visie op de verbonden partij	De activiteiten van Markant Friesland leveren een bijdrage aan de doelstelling "meer actieve en passieve cultuurparticipatie".		
Beleidsvoornemens	Subsidieverstrekking aan de stichting ad € 4.500.		
Financieel belang gemeente	2016	2017	2018
	onbekend	onbekend	5
Bestuurlijk belang	1 lid in het bestuur		
Risicoprofiel	[Laag]		

Kerncijfers verbonden partij	2016	2017	2018
alle bedragen x € 1.000	*(hoort bij programma 5. Sport, cultuur en recreatie)*		
Eigen vermogen			
begin	onbekend	onbekend	onbekend
einde	onbekend	onbekend	onbekend
Vreemd vermogen			
begin	onbekend	onbekend	onbekend
einde	onbekend	onbekend	onbekend
Verwacht financieel resultaat			
begroot	onbekend	onbekend	onbekend
werkelijk	onbekend	onbekend	onbekend

Bron

Toelichting

Er wordt gedurende de jaren 2017 t/m 2020 een subsidiebedrag verstrekt van € 4.500 (hierboven afgerond op € 5.000)

Naam	MOA		
Vestigingsplaats	Surhuisterveen		
Openbaar belang	Het verbeteren van de leefomgeving en de leefbaarheid in Achtkarspelen door de inzet van arbeidspotentieel. Het behouden van laaggeschoold werk voor de regio. Mensen die niet in een bedrijf kunnen werken krijgen een maatwerkoplossing		
Visie op de verbonden partij	Meer samenspel creëren tussen inwoners, ondernemers, het maatschappelijk veld en de overheid.		
Beleidsvoornemens	**Lokaal werkbedrijf** De MOA ontwikkelt zich in 2018 verder als lokaal werkbedrijf van de gemeente Achtkarspelen. En de MOA zal als gemeentelijk uitvoerder van de SW zorg dragen voor SW'ers uit Achtkarspelen. **MOAi Grien** MOAi Grien zal de structurele verbetering van het groenonderhoud in de gemeente doorzetten en uitbreiden. In samenwerking met de verschillende sportverenigingen worden de sportvelden optimaal geprepareerd voor een goed sportklimaat en veel spelplezier. **Werkprojecten** De MOA ontwikkelt samen met de werkmaatschappij diverse werkprojecten die in 2018 van start gaan zoals: de Talentenkeet, Milieustraat, Zwerfafval. Dit zijn projecten waarin de kans dat het leidt naar regulier werk groot is. Gelijktijdig streven de projecten maatschappelijke- en milieudoelen na. **Dagbesteding en participatie** De MOA gaat zich in 2018 ook richten op zinvolle dagbesteding en participatie van burgers met een grotere afstand tot de arbeidsmarkt. De MOA ontwikkelt zich in 2018 verder als lokaal werkbedrijf van de gemeente Achtkarspelen. En de MOA zal als gemeentelijk uitvoerder van de SW zorg dragen voor SW'ers uit Achtkarspelen.		
Financieel belang gemeente	**2016**	**2017**	**2018**
	onbekend	584	477
Bestuurlijk belang	onbekend		
Risicoprofiel			

Kerncijfers verbonden partij	2016	2017	2018
alle bedragen x € 1.000	*(hoort bij programma 6. Sociaal domein)*		
Eigen vermogen			
begin	onbekend	€ 0	onbekend
einde	onbekend	onbekend	onbekend
Vreemd vermogen			
begin	onbekend	€ 0	onbekend
einde	onbekend	onbekend	onbekend
Verwacht financieel resultaat			
begroot	onbekend	onbekend	onbekend
werkelijk	onbekend	onbekend	onbekend

Bron

Toelichting		Financieel belang o.b.v. lening aan de MOA. Door opstart in 2017 nog geen balans en resultaat.	Financieel belang o.b.v. lening aan de MOA. Begroting 2018 nog niet bekend.

Vennootschap / Coöperatie

Naam	OMRIN NV (Fryslân Miljeu)		
Vestigingsplaats	Leeuwarden		
Openbaar belang	Inzameling en verwerking van afval		
Visie op de verbonden partij	OMRIN is een toonaangevende publieke partij actief in de gehele afvalketen van inzameling tot en met verwerking, inclusief advisering en afzet van deelstromen en het beheer van de openbare ruimte. Hierbij zijn duurzaamheid en zo laag mogelijke maatschappelijke kosten leidende principes. OMRIN is van en voor de overheid; commerciële activiteiten dienen ter ondersteuning van publieke taken"		
Beleidsvoornemens			
Financieel belang gemeente	2016	2017	2018
	onbekend	onbekend	onbekend
Bestuurlijk belang	onbekend		
Risicoprofiel	[Middel]		

Kerncijfers verbonden partij	2016	2017	2018
alle bedragen x € 1.000	*(hoort bij programma 7. Volksgezondheid en milieu)*		
Eigen vermogen			
begin	onbekend	€ 6.841	€ 7.722
einde	onbekend	€ 7.061	€ 7.972
Vreemd vermogen			
begin	onbekend	€ 7.894	€ 9.300
einde	onbekend	€ 9.244	€ 9.250
Verwacht financieel resultaat			
begroot	onbekend	€ 856	€ 981
werkelijk	onbekend	onbekend	onbekend

Bron

Toelichting

Naam	NV Bank Nederlandse Gemeenten
Vestigingsplaats	Den Haag
Openbaar belang	De BNG draagt duurzaam bij aan het laag houden van de kosten van maatschappelijke voorzieningen voor de burger. Het eigenaarschap van gemeenten, provincies en de Staat, alsmede het door de statuten beperkte werkterrein van de bank, bieden financiers het vertrouwen dat het risico van kredietverlening aan dit instituut zeer beperkt is. De BNG bundelt de uiteenlopende vraag van klanten tot een beroep op de financiële markten dat aansluit op de behoefte van beleggers wat betreft volume, liquiditeit en looptijd. Door de combinatie van beide elementen heeft de bank een uitstekende toegang tot financieringsmiddelen tegen zeer scherpe prijzen, die weer worden doorgegeven aan decentrale overheden en aan instellingen voor het maatschappelijk belang. Dat leidt voor de burger uiteindelijk tot lagere kosten van voorzieningen.
Visie op de verbonden partij	De BNG is een bank van en voor overheden en instellingen voor het maatschappelijk belang en is een betrouwbare en solide dienstverlener. De deelname in het aandelenkaptitaal zien wij als een duurzame belegging.

Beleidsvoornemens	De gemeente neemt deel in het aandelenkapitaal en is bij de bank aangesloten voor het betalingsverkeer. Er zijn geen voornemens dit te veranderen.		
Financieel belang gemeente	**2016**	**2017**	**2018**
	219	219	219
Bestuurlijk belang	Deelname in het aandelenkapitaal		
Risicoprofiel	[Laag]		

Kerncijfers verbonden partij	**2016**	**2017**	**2018**
alle bedragen x € 1.000	*(hoort bij programma 0. Bestuur en ondersteuning)*		
Eigen vermogen			
begin	€ 4.163.000	€ 4.486.000	€ 4.486.000
einde	€ 4.486.000	€ 4.486.000	€ 4.486.000
Vreemd vermogen			
begin	€ 145.317.000	€ 149.483.000	€ 149.483.000
einde	€ 149.483.000	€ 149.483.000	€ 149.483.000
Verwacht financieel resultaat			
begroot	€ 0	€ 187.000	€ 0
werkelijk	€ 369.000	onbekend	onbekend

Bron *Jaarstukken 2016*

Toelichting

Naam	**Eneco**		
Vestigingsplaats	Rotterdam		
Openbaar belang	Energieleverancier.		
Visie op de verbonden partij	Eneco heeft het gasleidingnetwerk in Noordoost Fryslân afgestoten. De verplichte splitsing van Eneco in een netwerkgroep (Stedin) en een energiebedrijf (Eneco) is voor de gemeente een belangrijk moment omtrent het aandelenpakket. Het college van de gemeente Achtkarspelen heeft een principebesluit genomen om de aandelen Eneco af te bouwen.		
Beleidsvoornemens	Eind oktober 2017 is bekend of de 53 gemeenten die nu aandeleelhouder van Eneco zijn hun aandelenpakket af willen bouwen. Als gemeenten voornemens zijn meer dan 50% van de aandelen Eneco af te bouwen zal verkoop waarschijnlijk in 2018 plaatsvinden.		
Financieel belang gemeente	**2016**	**2017**	**2018**
	947	947	947
Bestuurlijk belang	onbekend		
Risicoprofiel	[Middel]		

Kerncijfers verbonden partij	**2016**	**2017**	**2018**
alle bedragen x € 1.000	*(hoort bij programma 0. Bestuur en ondersteuning)*		
Eigen vermogen			
begin	€ 5.350.000	€ 5.310.000	€ 5.346.000
einde	€ 5.310.000	€ 5.310.000	€ 5.307.000
Vreemd vermogen			
begin	€ 4.551.000	€ 4.502.000	€ 3.475.000
einde	€ 4.502.000	€ 4.502.000	€ 2.609.000
Verwacht financieel resultaat			

begroot	onbekend	onbekend	onbekend
werkelijk	€ 199.000	onbekend	onbekend
Bron	*Jaarstukken 2015 en 2016*		
Toelichting	Interimdividend in 2016 bedraagt € 188.680,–.	De gemeente ontvangt ca. € 200.000 dividend per jaar.	Vanaf het moment van verkoop van de aandelen zullen wij geen dividend Eneco meer ontvangen. De bedragen EV en VV zijn ontleend aan het jaarverslag 2016.

Naam	**Caparis NV (8K)**		
Vestigingsplaats	Drachten		
Openbaar belang	De NV is verantwoordelijk voor het bieden van werk aan WSWers.		
Visie op de verbonden partij	Beschut werken in het kader van de WSW voert Caparis NV uit voor de gemeente achtkarspelen, begeleid werken, detacheringen en beschut buiten voert de MOA uit. In de herstructeringsfase is inkoop mogelijk.		
Beleidsvoornemens	Beleidsvoornemen: in 2018 voorstellen ontwikkelen voor governance en uitvoering van taken door Caparis NV.		
Financieel belang gemeente	**2016**	**2017**	**2018**
	141	onbekend	onbekend
Bestuurlijk belang	onbekend		
Risicoprofiel	[Hoog]		

Kerncijfers verbonden partij	**2016**	**2017**	**2018**
alle bedragen x € 1.000	*(hoort bij programma 6. Sociaal domein)*		
Eigen vermogen			
begin	€ 10.131	€ 13.920	onbekend
einde	€ 13.920	onbekend	onbekend
Vreemd vermogen			
begin	€ 13.210	€ 9.966	onbekend
einde	€ 9.966	onbekend	onbekend
Verwacht financieel resultaat			
begroot	€ 2.914	€ 2.813	onbekend
werkelijk	€ 3.789	onbekend	onbekend
Bron			
Toelichting	Financieel belang berekend obv deelneming in % * eigen vermogen.	Resultaat en balansposities nog niet bekend op het moment van schrijven van de begroting.	De begroting 2018 is op het moment van schrijven van deze begroting nog niet opgeleverd door Caparis NV.

Naam	OMRIN NV (Afvalsturing Friesland)		
Vestigingsplaats	Leeuwarden		
Openbaar belang	Inzameling en verwerking van afval.		
Visie op de verbonden partij	OMRIN is een toonaangevende publieke partij actief in de gehele afvalketen van inzameling tot en met verwerking, inclusief advisering en afzet van deelstromen en het beheer van de openbare ruimte. Hierbij zijn duurzaamheid en zo laag mogelijke maatschappelijke kosten leidende principes. OMRIN is van en voor de overheid; commerciële activiteiten dienen ter ondersteuning van publieke taken"		
Beleidsvoornemens			
Financieel belang gemeente	2016	2017	2018
	onbekend	onbekend	onbekend
Bestuurlijk belang	onbekend		
Risicoprofiel	[Middel]		

Kerncijfers verbonden partij	2016	2017	2018
alle bedragen x € 1.000	*(hoort bij programma 7. Volksgezondheid en milieu)*		
Eigen vermogen			
begin	€ 43.108	€ 44.721	€ 47.011
einde	€ 44.438	€ 46.692	€ 49.422
Vreemd vermogen			
begin	€ 56.134	€ 130.933	€ 117.944
einde	€ 58.548	€ 127.406	€ 110.804
Verwacht financieel resultaat			
begroot	onbekend	€ 1.971	€ 2.537
werkelijk	€ 1.330	onbekend	onbekend

Bron

Toelichting

Naam	Stedin		
Vestigingsplaats	Rotterdam		
Openbaar belang	Energielevering		
Visie op de verbonden partij	De aandelen Stedin komen uit de verplichte splitsing van Eneco per 1 februari 2017 in een netwerkgroep (Stedin) en een energiebedrijf (Eneco). Naar aanleiding van de splitsing maakt de gemeente een keuze omtrent het aandelenpakket Eneco. De aandelen Stedin zullen daarbij in eigendom van de gemeente blijven.		
Beleidsvoornemens	Het college van de gemeente Achtkarspelen heeft een principebesluit genomen om de aandelen Eneco af te bouwen. De aandelen Stedin zullen eigendom blijven van de gemeente.		
Financieel belang gemeente	2016	2017	2018
	onbekend	onbekend	onbekend
Bestuurlijk belang	onbekend		
Risicoprofiel	[Middel]		

Kerncijfers verbonden partij	2016	2017	2018
alle bedragen x € 1.000	*(hoort bij programma 0. Bestuur en ondersteuning)*		
Eigen vermogen			

begin	onbekend	onbekend	onbekend
einde	onbekend	onbekend	onbekend
Vreemd vermogen			
begin	onbekend	onbekend	onbekend
einde	onbekend	onbekend	onbekend
Verwacht financieel resultaat			
begroot	onbekend	onbekend	onbekend
werkelijk	onbekend	onbekend	onbekend

Bron

Toelichting Gegevens nog niet bekend

Grondbeleid

Op grond van wettelijke voorschriften moet in de beleidsbegroting het grondbeleid in een aparte paragraaf worden opgenomen, dit met als doel het grondbeleid transparant te maken zodat de raad zijn kaderstellende en controlerende rol kan vervullen.

Visie op grondbeleid en de uitvoeringswijze

In het gemeentelijk grondbedrijf worden gronden beheerd, die door bestemmingsplanprocedures en besluitvorming zijn aangewezen voor woningbouwdoeleinden en/of bedrijfsmatige/industriële doeleinden (gronden in exploitatie). Daarnaast zijn er door marktwerking (projectontwikkeling) ook gronden in het grondbedrijf opgenomen waarvoor nog een ruimtelijke (bestemmingsplan)procedure doorlopen moet worden (ruwe gronden), maar die wel door besluitvorming zijn aangewezen voor de hiervoor genoemde doeleinden.

Conform de besluiten van de gemeenteraad zijn op diverse locaties binnen de gemeente gronden in exploitatie genomen. Op basis van het woonplan en de beschikbare woningbouwcontingenten vindt uitgifte van bouwrijpe kavels plaats. De afgelopen jaren is bij herhaling aandacht gevraagd voor demografische ontwikkelingen, welke tot aanpassingen kunnen leiden. Voor het gemeentelijk grondbedrijf geldt dat de te behalen "winst" het verhogen van kwaliteit van leefomgeving en leefbaarheid is.
Op 11 december 2008 heeft de gemeenteraad een nota grondbeleid vastgesteld. Deze nota is, ondanks de gewijzigde marktomstandigheden, nog steeds toepasbaar. Door het college wordt invulling gegeven aan het in deze nota vastgestelde beleid. De belangrijkste consequenties uit de nota grondbeleid zijn:

- De keuze voor het voeren van een actief grondbeleid
- Het college van burgemeester en wethouders heeft een budget tot € 1.000.000 (ex btw) gegeven voor het doen van strategische (vastgoed) aankopen dit onder de voorwaarde van verantwoording achteraf aan de gemeenteraad
- Winstuitname op basis van de voorschriften van de BBV.

Besluit Begroting en Verantwoording (BBV)

Het BBV heeft invloed op de administratie van het grondbedrijf. De administratie van het grondbedrijf wordt conform deze voorschriften gevoerd.
Voor bouwgrondexploitaties in exploitatie (BIE) geldt een maximale looptijd van 10 jaar. De kostentoerekening aan complexen moet voortaan overeenkomen met mogelijkheden voor kostenverhaal zoals benoemd in de Wro/Bro. De gemeente rekent rente toe die is gebaseerd op de werkelijke rente over het vreemd vermogen.
De post strategische gronden of NIEGG (niet in exploitatie genomen gronden) is in 2016 afgeschaft. Zolang gronden nog niet als bouwgrond in exploitatie zijn genomen, staan deze op de balans onder de materiële vaste activa (MVA) als 'strategische gronden'.

Marktomstandigheden en Krimp

Sinds 2015 heeft onze regio een krimpstatus, de demografische ramingen die daaraan ten grondslag liggen zijn mede basis geweest voor de structuurvisie, de woonvisie en de woningbouwprogrammering. Een en ander leidt tot een beperkt ontwikkelperspectief. Desondanks lijkt de markt de eerste voorzichtige tekenen van herstel te tonen. Er ontstaat meer vraag naar kavels en er vinden meer verkopen plaats. Toch is het ook in 2018 nodig de winstuitname, of het afsluiten van enkele complexen iets uit te stellen. Bij enkele complexen geldt dat verdere vertraging van de uitgifte tot verliezen zal leiden. Wij doen er veel aan om dit te voorkomen.

Geprognosticeerd resultaat en risico's totale grondexploitatie

De jongste bijstelling van het geprognosticeerde resultaat (september 2017), levert het onderstaande beeld van winstneming in de jaren tot en met 2022:

Complexen in exploitatie		**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
002	Twijzel de Boppelanden		€ 78.000		
003	Surhuisterveen Vierhuisterweg		€ 84.000		

Industrieterreinen in exploitatie		**2018**	**2019**	**2020**	**2021**
369	Kootstertille Oastkern	€ 500.000		€ 500.000	

NB cijfers met afnemende zekerheid naar de toekomst.

FINANCIELE BEGROTING

Overzicht van baten en lasten en de toelichting Raming per programma

Programma	Prim. begroting 2017			Incl. begr.wijz. 2017		
	lasten	baten	saldo	lasten	baten	saldo
0. Bestuur en ondersteuning	3.969	50.001	**46.032**	4.341	50.170	**45.828**
1. Veiligheid	1.514	44	**-1.470**	1.514	44	**-1.470**
2. Verkeer, vervoer en waterstaat	4.939	201	**-4.738**	5.286	201	**-5.085**
3. Economie	364	412	**47**	630	412	**-219**
4. Onderwijs	3.209	184	**-3.025**	3.382	242	**-3.140**
5. Sport, cultuur en recreatie	4.896	541	**-4.355**	5.188	595	**-4.593**
6. Sociaal domein	39.441	13.105	**-26.336**	40.501	13.050	**-27.451**
7. Volksgezondheid en milieu	6.243	5.891	**-352**	6.399	5.891	**-509**
8. Volkshuisvesting, Ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing	2.977	2.183	**-793**	3.090	2.183	**-907**
totaal vóór stortingen/onttrekkingen reserves	67.552	72.561	**5.009**	70.333	72.787	**2.454**
Overhead	5.493	37	**-5.456**	5.353	27	**-5.326**
totaal stortingen/onttrekkingen reserves	515	1.062	**547**	8.495	10.604	**2.109**
totaal na stortingen/onttrekkingen reserves	73.560	73.660	**100**	84.181	83.418	**-762**

Programma	Begroting 2018		
	lasten	baten	saldo
0. Bestuur en ondersteuning	4.952	52.169	**47.218**
1. Veiligheid	1.648	44	**-1.604**
2. Verkeer, vervoer en waterstaat	4.722	197	**-4.525**
3. Economie	659	452	**-207**
4. Onderwijs	3.018	184	**-2.834**
5. Sport, cultuur en recreatie	4.997	845	**-4.152**
6. Sociaal domein	39.657	12.869	**-26.788**
7. Volksgezondheid en milieu	6.122	5.678	**-443**
8. Volkshuisvesting, Ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing	2.973	2.300	**-673**
totaal vóór stortingen/onttrekkingen reserves	68.747	74.739	**5.992**
Overhead	5.472	27	**-5.444**
totaal stortingen/onttrekkingen reserves	1.033	841	**-193**
totaal na stortingen/onttrekkingen reserves	75.252	75.607	**355**

Geraamde dekkingsmiddelen, overhead, vennootschapsbelasting en onvoorzien

Met de komst van de nieuwe BBV-voorschriften zijn de overige algemene dekkingsmiddelen verplicht ondergebracht in voorgeschreven taakvelden. Omdat het een algemeen dekkingsmiddel betreft, zijn alleen de inkomsten opgenomen. De uitgaven die ermee gepaard gaan, zijn opgenomen onder de raming van baten en lasten in het desbetreffende programma.

Deze post betreft een financieel-technisch verplicht item in het kader van de nieuwe BBV-voorschriften.

Algemene dekkingsmiddelen

bedragen x € 1.000		Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021
taakveld					
0.5	Treasury	462	357	343	299
0.61	OZB woningen	3.391	3.391	3.391	3.391
0.62	OZB niet–woningen	1.825	1.825	1.825	1.825
0.64	Belastingen Overig	522	522	522	522
0.7	Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds	45.486	45.465	45.487	45.151
0.8	Overige baten en lasten				
	Saldo	**51.686**	**51.559**	**51.568**	**51.187**

In de tabellen hieronder zijn de geraamde kosten van de Overhead, Vennootschapsbelasting en Onvoorzien opgenomen.

Deze post betreft een financieel-technisch verplicht item in het kader van de nieuwe BBV-voorschriften.

Overhead

bedragen x € 1.000		Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021
taakveld					
0.4	Overhead	5.472	5.449	5.432	5.416
	Saldo	**5.472**	**5.449**	**5.432**	**5.416**

Overige alg. dekkingsmiddelen

bedragen x € 1.000		Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021
taakveld					
0.8	Overige baten en lasten	222	273	324	324
	Saldo	**222**	**273**	**324**	**324**

Saldo baten en lasten

Hieronder is het saldo van de baten en lasten vóór stortingen in en/of onttrekkingen aan de reserves weergegeven.

Begrotingsjaar	2018	2019	2020	2021
Saldo vóór stortingen en onttrekkingen reserves	548	1.053	1.646	791

Mutaties in reserves

Volgens het BBV behoren de reserves te worden onderverdeeld in algemene reserve(s) en bestemmingsreserves. Jaarlijks vindt een beoordeling van de (bestemmings)reserves plaats. Hierbij wordt ondermeer beoordeeld in hoeverre de (bestemmings)reserves toereikend en benodigd zijn. De stortingen en onttrekkingen uit de reserves staan per programma toegelicht in het overzicht 'Wat mag het kosten'. De stand van de reserves is in de onderstaande tabel opgenomen.

bedragen x € 1.000	Begroting 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021
storting				
Algemene reserve	1.033	680	988	505
onttrekkingen				
Algemene reserve	841	158	126	86
Stortingen en onttrekkingen per saldo	**-193**	**-523**	**-863**	**-419**

Geraamd resultaat

Hieronder is het saldo van de baten en lasten ná stortingen in en/of onttrekkingen aan de reserves weergegeven.

Begrotingsjaar	2018	2019	2020	2021
Saldo na stortingen en onttrekkingen reserves	355	530	783	371

De begroting bestaat uit structurele en incidentele posten. Het uitgangspunt is dat niet alleen de totale begroting (structureel en incidenteel) sluitend is, maar ook de structurele posten sluitend zijn. Kortom, dat het college structureel niet meer uitgeeft dan er binnenkomt. Het structurele begrotingssaldo van de programmabegroting 2018 is € 399.000 positief.

Begrotingsjaar	2018	2019	2020	2021
Structureel begrotingssaldo	514	735	838	393

Het structurele begrotingssaldo komt tot stand door het reguliere begrotingssaldo te muteren met de incidentele lasten en baten en de incidentele reservemutaties. Deze berekening is weergegeven in onderstaande tabel.

	2018	2019	2020	2021
Regulier begrotingssaldo	355	530	783	371
Totaal incidentele lasten	882	299	95	22
Totaal incidentele baten	1.010	622	960	460
Saldo van incidentele baten en lasten	-128	-323	-865	-438
Incidentele toevoeging aan reserves	1.010	622	960	460
Incidentele onttrekking aan reserves	-723	-94	-40	0
Saldo van incidentele reservemutaties	287	528	920	460
Structureel begrotingssaldo (inclusief reservemutaties)	**514**	**735**	**838**	**393**

Uiteenzetting van de financiële positie en de toelichting

Geprognosticeerde beginbalans

Balans per 1 januari 2018 (x € 1.000)

ACTIVA	01-01-2018	
VASTE ACTIVA		
Immateriële vaste activa		
Kosten verbonden aan het sluiten van geldleningen en het saldo van agio en disagio	3.150	
Kosten van onderzoek en ontwikkeling van een bepaald actief	-	
Bijdragen aan activa in eigendom van derden	-	
Totaal immateriële vaste activa		**3.150**
Materiële vaste activa		
Investeringen met een economisch nut	34.629	
Investeringen met een economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven	20.326	
Investeringen in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut	11.122	
In erfpacht	-	
Totaal materiële vaste activa		**66.077**
Financiële vaste activa		
Kapitaalverstrekkingen aan:		
- deelnemingen	336	
- gemeenschappelijke regelingen	5.249	
- overige verbonden partijen	-	
Leningen aan:		
- openbare lichamen	-	
- woningcorporaties	-	
- deelnemingen	-	
- overige verbonden partijen	-	
Overige langlopende leningen	897	
Uitzettingen in Rijks schatkist met een rentetypische looptijd >= 1 jaar	-	
Uitzettingen in de vorm van Nederlands schuldpapier met een rentetypische looptijd >= 1 jaar	-	
	-	
Overige uitzettingen met een rentetypische looptijd >= 1 jaar	680	
Totaal financiële vaste activa		**7.162**
TOTAAL VASTE ACTIVA		**76.389**
VLOTTENDE ACTIVA		

Voorraden		
Grond- en hulpstoffen	-	
Onderhanden werk, waaronder bouwgronden in exploitatie	467	
Gereed product en handelsgoederen	-	
Vooruitbetalingen	-	
Totaal voorraden		**467**
Uitzettingen met een rentetypische looptijd < 1 jaar		
Vorderingen op openbare lichamen	5.344	
Verstrekte kasgeldleningen aan openbare lichamen	-	
Overige verstrekte kasgeldleningen	-	
Uitzettingen in 's Rijks schatkist met een rentetypische looptijd < 1 jaar	5.172	
Rekening-courantverhouding met het Rijk	-	
Rekening-courantverhouding met niet-financiële instellingen	-	
Uitzettingen in de vorm van Nederlands schuldpapier met een rentetypische looptijd < 1 jaar	-	
Overige vorderingen	2.481	
Overige uitzettingen	-	
Totaal uitzettingen met een rentetypische looptijd >= 1 jaar		**12.997**
Liquide middelen		
Kas-, bank- en girosaldo	706	
Totaal liquide middelen		**706**
Overlopende activa		
De van Europese en Nederlandse overheidslichamen nog te ontvangen voorschotbedragen, ontstaan door voorfinanciering op uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel	-	
- Europese overheidslichamen	-	
- Het Rijk	-	
- Overige Nederlandse overheidslichamen	-	
Overige nog te ontvangen bedragen en vooruitbetaalde bedragen die ten laste van volgende begrotingsjaren komen	1.319	
Totaal overlopende activa		**1.319**
TOTAAL VLOTTENDE ACTIVA		**15.489**
TOTAAL		**91.878**

PASSIVA	01-01-2018	
VASTE PASSIVA		
Eigen vermogen		
Algemene reserve	17.269	
Bestemmingsreserve	-	
Resultaat na bestemming	522-	
Totaal eigen vermogen		**16.747**
Voorzieningen		
Voorzieningen	7.515	
Financiële vaste passiva		**7.515**
Vaste schulden met een rentetypische looptijd >= 1 jaar		
Obligatieleningen	-	
Onderhandse leningen van:		
- binnenlandse pensioenfondsen en verzekeringsinstellingen	-	
- binnenlandse banken en overige financiële instellingen	39.257	
- binnenlandse bedrijven	-	
- openbare lichamen	680	
- overige binnenlandse sectoren	-	
- buitenlandse instellingen, fondsen, banken, bedrijven en overige sectoren	-	
- door derden belegde gelden	-	
- waarborgsommen	1	
Totaal vaste schulden met een rentetypische looptijd >= 1 jaar		**39.938**
TOTAAL VASTE PASSIVA		**64.200**
VLOTTENDE PASSIVA		
Netto vlottende schulden met een rentetypische looptijd >= 1 jaar	-	
Kasgeldleningen aangegaan bij openbare lichamen	14.225	
Overige kasgeldleningen	-	
Banksaldi	-	
Overige schulden	4.303	
Totaal netto vlottende schulden met een renteypische looptijd >= 1 jaar		**18.528**
Overlopende passiva		
Verplichtingen die in het begrotingsjaar zijn opgebouwd en die in een volgend begrotingsjaar tot betaling komen, m.u.v. jaarlijks terugkerende	8.238	

arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijjkbaar volume		
De van Europese en Nederlandse overheidslichamen ontvangen voorschot-		
bedragen voor uitkeringen met een specifiek bestedingsdoel die dienen		
dekking van lasten van volgende begrotingsjaren		
- Europese overheidslichamen	-	
- Het Rijk	-	
- Overige Nederlandse overheidslichamen	-	
Overige vooruit ontvangen bedragen die ten bate komen van volgende	-	
begrotingsjaren		
Totaal overlopende passiva		**9.150**
TOTAAL VLOTTENDE PASSIVA		**27.678**
TOTAAL		**91.878**
Gewaarborgde leningen		**24.928**
(specificatie borg- en garantstellingen: zie		
toelichting op de balans)		

EMU-saldo

In het bestuurlijk akkoord "Beheersen EMU-saldo lokale overheid" is vastgelegd dat met ingang van de begroting 2006 het EMU-saldo van jaar t-1, t en t+1 in de begrotingsstukken van de lokale overheid moet worden opgenomen. Gemeenten worden medeverantwoordelijk voor het halen van de nationale taakstelling met betrekking tot het EMU-saldo.

Volgens het Verdrag van Maastricht mogen lidstaten geen tekort hebben van meer dan 3% van het Bruto Binnenlands Product. Het tekort of overschot van de decentrale overheden maakt daar onderdeel vanuit. Om die reden heeft de minister van Financiën op basis van de wet Fido de mogelijkheid in te grijpen bij een dreigende overschrijding van de EMU-norm.

Om het EMU-saldo te bepalen, moeten we op een andere manier kijken naar de gemeentelijke uitgaven (uitgaven/ontvangsten in plaats van lasten/baten). Het EMU-saldo wordt bepaald door twee factoren:

- Het overschot of het tekort op de gemeenterekening
- Het saldo van investeringen minus afschrijvingen

Gezien deze definitie is het mogelijk dat gemeenten een sluitende begroting hebben, maar dat er in EMU-termen toch sprake is van een tekort. Daarvan kan sprake zijn als er relatief veel wordt geïnvesteerd (gemeenten sturen op de kapitaallasten en niet op het investeringsbedrag als zodanig) of als er veel bestedingen ten laste van de reserves zijn.

Het berekende EMU-tekort moet worden afgezet tegen de referentiewaarde. Deze individuele referentiewaarden is een doorvertaling van de norm voor het totaal der gemeenten naar een afzonderlijke gemeente, op basis van de begrotingstotalen. De individuele referentiewaarde is geen strikte norm, maar geeft de afzonderlijke gemeenten wel een indicatie van hun maximale aandeel in het toegestane EMU-tekort. Het ministerie van Binnenlandse Zaken publiceert jaarlijks de individuele referentiewaarden. Voor 2016 is echter afgesproken om de EMU-tekortruimte niet nader te verdelen over gemeenten, provincies en waterschappen, met het gevolg dat er voor 2016 geen individuele referentiewaarden zijn. Dat geldt ook voor 2017 en latere jaren, gegeven dat er voor deze jaren nog geen EMU-tekortnorm voor de decentrale overheden als totaal is bepaald.

Maatregelen die een gemeente kan nemen om het EMU-tekort terug te brengen, zijn:

- Uitstel van EMU-relevante grondaankopen
- Temporiseren van investeringen
- Activiteiten grondbedrijf onderbrengen in private contracten
- Huren/leasen in plaats van kopen

In onderstaande tabel is het verwachte EMU-saldo over de jaren 2017 t/m 2019 van onze gemeente weergegeven.

	Omschrijving	2017 x € 1.000 Volgens realisatie t/m sept. 2017, incl. raming rest. periode	2018 x € 1.000 Volgens begroting 2018	2019 x € 1.000 Volgens meerjaren-raming in begroting 2018
1	Exploitatiesaldo vóór toevoeging aan c.q. onttrekking uit reserves (zie BBV, artikel 17c)	-2.631	548	1.072
2	Afschrijvingen ten laste van de exploitatie	3.510	3.823	3.811
3	Bruto dotaties aan de post voorzieningen ten laste van de exploitatie minus de vrijval van de voorzieningen ten bate van de exploitatie	112	-69	232
4	Investeringen in (im)materiële vaste activa die op de balans worden geactiveerd	3.174	3.717	3.865
5	Baten uit bijdragen van andere overheden, de Europese Unie en overigen, die niet op de exploitatie zijn verantwoord en niet al in mindering zijn gebracht bij post 4	0	0	0
6	Desinvesteringen in (im)materiële vaste activa: Baten uit desinvesteringen in (im(materiële vaste activa (tegen verkoopprijs), **voor zover niet op exploitatie verantwoord**	0	6	0
7	Aankoop van grond en de uitgaven aan bouw-, woonrijp maken e.d. (alleen transacties met derden die niet op de exploitatie staan)	0	0	0
8	Baten bouwgrondexploitatie: **Baten voorzover transacties niet op exploitatie verantwoord**	0	0	0
9	Lasten op balanspost Voorzieningen voorzover deze transacties met derden betreffen	240	240	240
10	Lasten ivm transacties met derden, die niet via de onder post 1 genoemde exploitatie lopen, maar rechtstreeks ten lasten van de reserves (inclusief fondsen en dergelijke) worden gebracht en die	0	0	0

	nog niet vallen onder één van bovenstaande posten			
11	Verkoop van effecten			
a	Gaat u effecten verkopen? (ja/nee)	nee	ja	nee
b	Zo ja, wat is bij verkoop de verwachte boekwinst op de exploitatie?	0	5.100	0
	Berekend EMU-saldo	**-2.423**	**-4.749**	**1.010**

Geraamde baten en lasten per taakveld

Geraamde baten en lasten per taakveld

Taakveld *(bedragen x € 1.000)*	Begroting 2018			Begroting 2019			Begroting 2020			Begroting 2021		
	lasten	baten	**saldo**	lasten	baten	**saldo**	lasten	baten	**saldo**	lasten	baten	**saldo**
0. Bestuur en ondersteuning	11.457	53.037	**41.581**	10.641	52.227	**41.586**	10.796	52.204	**41.408**	10.309	51.784	**41.475**
Bestuur	2.745	66	**-2.679**	2.198	66	**-2.132**	2.145	66	**-2.079**	2.140	66	**-2.074**
Mutaties reserves	1.033	841	**-193**	680	158	**-523**	988	126	**-863**	505	86	**-419**
Burgerzaken	1.389	418	**-972**	1.456	418	**-1.039**	1.340	418	**-923**	1.369	418	**-951**
Overhead	5.472	27	**-5.444**	5.449	27	**-5.422**	5.432	27	**-5.405**	5.416	27	**-5.389**
Treasury	499	462	**-37**	488	357	**-131**	478	343	**-135**	466	299	**-168**
OZB woningen	92	3.391	**3.299**	92	3.391	**3.299**	84	3.391	**3.307**	84	3.391	**3.307**
OZB niet-woningen		1.825	**1.825**		1.825	**1.825**		1.825	**1.825**		1.825	**1.825**
Belastingen Overig	4	522	**518**	4	522	**518**	4	522	**518**	4	522	**518**
Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds		45.486	**45.486**		45.465	**45.465**		45.487	**45.487**		45.151	**45.151**
Overige baten en lasten	222		**-222**	273		**-273**	324		**-324**	324		**-324**
1. Veiligheid	1.648	44	**-1.604**	1.662	44	**-1.618**	1.677	44	**-1.633**	1.677	44	**-1.633**
Crisisbeheersing en brandweer	1.394	44	**-1.350**	1.408	44	**-1.364**	1.423	44	**-1.379**	1.423	44	**-1.379**
Openbare orde en veiligheid	254		**-254**	254		**-254**	254		**-254**	254		**-254**
2. Verkeer, vervoer en waterstaat	4.722	197	**-4.525**	4.926	197	**-4.728**	4.871	197	**-4.674**	4.906	197	**-4.709**
Verkeer en vervoer	4.671	182	**-4.489**	4.706	182	**-4.524**	4.802	182	**-4.619**	4.837	182	**-4.654**
Parkeren	26		**-26**	26		**-26**	27		**-27**	27		**-27**
Economische havens en waterwegen	25	15	**-10**	193	15	**-178**	43	15	**-28**	43	15	**-28**
3. Economie	659	452	**-207**	419	312	**-107**	405	212	**-193**	366	212	**-154**
Mutaties reserves												
Economische ontwikkeling	203		**-203**	182		**-182**	183		**-183**	184		**-184**
Fysieke bedrijfsinfrastructuur	218	440	**222**	109	300	**191**	94	200	**106**	54	200	**146**
Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	113	6	**-107**	3	6	**3**	3	6	**3**	3	6	**3**
Economische promotie	124	5	**-119**	124	5	**-119**	124	5	**-119**	124	5	**-119**
4. Onderwijs	3.018	184	**-2.834**	2.898	184	**-2.713**	2.763	184	**-2.578**	2.757	184	**-2.573**
Onderwijshuisvesting	1.189		**-1.189**	1.141		**-1.141**	1.001		**-1.001**	995		**-995**
Onderwijsbeleid en leerlingenzaken	1.829	184	**-1.645**	1.756	184	**-1.572**	1.762	184	**-1.578**	1.762	184	**-1.578**
5. Sport, cultuur en recreatie	4.997	845	**-4.152**	5.000	845	**-4.156**	4.998	836	**-4.163**	4.994	836	**-4.158**
Mutaties reserves												
Sportbeleid en activering	289	68	**-220**	286	68	**-218**	286	59	**-227**	286	59	**-227**
Sportaccommodaties	1.564	344	**-1.220**	1.562	344	**-1.218**	1.536	343	**-1.193**	1.530	343	**-1.187**
Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	384	40	**-344**	385	40	**-345**	385	40	**-345**	386	40	**-346**

Musea	21		**-21**	21		**-21**	21		**-21**	21		**-21**
Media	582		**-582**	582		**-582**	582		**-582**	582		**-582**
Openbaar groen en (openlucht) recreatie	2.158	393	**-1.765**	2.166	393	**-1.773**	2.189	393	**-1.795**	2.189	393	**-1.796**
6. Sociaal domein	39.657	12.869	**-26.788**	39.250	12.869	**-26.381**	39.290	12.869	**-26.421**	39.300	12.811	**-26.489**
Mutaties reserves												
Samenkracht en burgerparticipatie	3.047		**-3.047**	3.052		**-3.052**	3.254		**-3.254**	3.378		**-3.377**
Wijkteams	1.935		**-1.935**	1.870		**-1.870**	1.870		**-1.870**	1.870		**-1.870**
Inkomensregelingen	15.919	12.496	**-3.423**	15.782	12.496	**-3.286**	15.782	12.496	**-3.286**	15.782	12.438	**-3.344**
Begeleide participatie	5.418		**-5.418**	5.300		**-5.300**	5.171		**-5.171**	5.058		**-5.058**
Arbeidsparticipatie	1.187		**-1.187**	1.094		**-1.094**	1.061		**-1.061**	1.061		**-1.061**
Maatwerkvoorzieningen (WMO)	790		**-790**	790		**-790**	790		**-790**	790		**-790**
Maatwerkdienstverlening 18+	5.509	13	**-5.496**	5.509	13	**-5.496**	5.509	13	**-5.496**	5.509	13	**-5.496**
Maatwerkdienstverlening 18-	5.043		**-5.043**	5.043		**-5.043**	5.043		**-5.043**	5.043		**-5.043**
Geëscaleerde zorg 18+		360	**360**		360	**360**		360	**360**		360	**360**
Geëscaleerde zorg 18-	810		**-810**	810		**-810**	810		**-810**	810		**-810**
7. Volksgezondheid en milieu	6.122	5.678	**-443**	6.401	6.035	**-366**	6.469	6.106	**-362**	6.552	6.188	**-363**
Volksgezondheid	1.286		**-1.286**	1.293		**-1.293**	1.302		**-1.302**	1.314		**-1.314**
Riolering	1.415	2.157	**742**	1.603	2.315	**712**	1.672	2.398	**726**	1.743	2.480	**737**
Afval	2.772	3.521	**749**	2.870	3.719	**849**	2.860	3.708	**848**	2.860	3.708	**848**
Milieubeheer	649		**-649**	634		**-634**	634		**-634**	634		**-634**
8. Volkshuisvesting, Ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing	2.973	2.300	**-673**	2.694	1.708	**-986**	2.374	1.772	**-602**	2.258	1.233	**-1.025**
Ruimtelijke ordening	593	21	**-572**	575	21	**-554**	575	21	**-554**	542	21	**-521**
Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)	1.256	1.746	**490**	1.025	1.159	**133**	719	1.235	**516**	680	697	**16**
Wonen en bouwen	1.124	533	**-591**	1.094	528	**-566**	1.080	516	**-565**	1.036	516	**-520**
Begrotingsresultaat	75.252	75.607	**355**	73.891	74.421	**530**	73.642	74.425	**783**	73.118	73.489	**371**

BIJLAGEN

Investeringen

Jaar 2018

Inhaalslag groot wegenonderhoud	148.615
Rationeel wegbeheer	699.000
GRP - Regenwaterstructuren	233.500
GRP - Verv. vrijvervalriolen beheerssysteem	650.000
GRP - Vrijverval gemalen ME	17.500
GRP - Drukriolering minigemalen ME	33.570
Renovatie hoofdveld Vv Kootstertille	25.000
Busjes en aanhangwagens/busje VW 8-VJX-34	44.000
Busjes en aanhangwagens/Caddy VW 8-VJX-36	25.000
Busjes en aanhangwagens/Caddy VW 8-VJX-35	25.000
Materieel groenvoorziening/Lindner Geotrac Alpin trekker	63.000
Materieel wegen/aktiekar (WS-PG-01)	20.000
Aanschaf i-pads raadsleden	20.000
Openbare verlichting, armaturen obv verv.plan	30.000
Openbare verlichting, masten/armaturen obv verv.plan	10.000
ICT hardware	102.500
ICT software	118.500
GRP - Extra aanpassingen o.b.v. WOLK	50.000
GRP - Investering IBA systeem (innovatieproject)	25.000
GRP - Investering meetnet grondwater	15.000
GRP - Aanpassing & verv. elektromech. installaties IBA	30.000
GRP - Vervangen voedingskabels drukriolering	25.000
GRP - Telemetrie	21.000
GRP - Reparaties vrijvervalriolering	250.000
Inrichten levensloop bestendige openbare ruimte	10.000
Renovatie kleedaccommodatie vv VVT (2013)	49.770
Wagenpark - Veegmachine (2017)	200.000
Ohv samenwerkingsschool Augustinusga	350.000
Licenties, mobiele app. flexibele werkpl 2018	52.000
Zonnepanelen sporthal Buitenpost	50.000
Investeringen Milieustraat	80.000
Uitbreiding parkeerterrein sportcomplex Buitenpost	50.000
totaal	**3.522.955**

Jaar 2019

Inhaalslag groot wegenonderhoud	148.615
Rationeel wegbeheer	699.000
GRP - Regenwaterstructuren	233.500
GRP - Vervangen vrijvervalriolen beheerssysteem	700.000
GRP - Vrijverval gemalen ME	11.500
GRP - Drukriolering minigemalen ME	33.570
Renovatie/nieuwbouw kleedaccom. Tc Buitenpost	22.511
Materieel riolering/mobiele hogedrukspuit ROM (27-WZ-TS)	25.000
Beheer software BOR	15.000
Cad platform compleet	60.000
Rioolcamera ROM Seesnake	10.800
Openbare verlichting, armaturen obv verv.plan	150.000
Openbare verlichting masten/armaturen obv verv.plan	10.000
ICT hardware	102.500
ICT software	118.500
GRP - Extra aanpassingen o.b.v. WOLK	50.000
GRP - Aanpassing & verv. elektromech. installaties IBA	30.000
GRP - Telemetrie	21.000
GRP - Reparaties vrijvervalriolering	275.000
totaal	**2.716.496**

Jaar 2020

Inhaalslag groot wegenonderhoud	148.615
Rationeel wegbeheer	699.000
ICT hardware	102.500
ICT software	118.500
Renovatie/nieuwbouw kleedaccom. Kv Harkema	36.236
Renovatie/nieuwbouw kleedaccom. Tc Kootstertille	19.395
Renovatie/nieuwbouw kleedaccom. Vv Surhuisterveen	83.988
Renovatie/nieuwbouw kleedaccom. Kv It fean	54.285
Renovatie/nieuwbouw kleedaccom. Vv Twijzel	41.037
Renovatie/nieuwbouw kleedaccom. Kv Olympia	21.681
Busjes en aanhangwagens/Caddy VW 4-VSP-48 (Arno)	25.000
Busjes en aanhangwagens/Caddy VW 2-VFX-28 (Rint)	25.000
GRP - Regenwaterstructuren	164.000
GRP - Vervanging vrijvervalriolen beheerssysteem	700.000
GRP - Vrijverval gemalen ME	17.500
GRP - Telemetrie	21.000
GRP - Aanpassing & verv. elektromech. installaties IBA	30.000
GRP - Drukriolering minigemalen ME	24.000
GRP - Reparaties vrijvervalriolering	275.000
totaal	**2.606.737**

Jaar 2021

Inhaalslag groot wegenonderhoud	148.615
Renovatie/nieuwbouw kleedaccom. Vv GSVV & Kv Frigro	69.471
Vervanging boenschrobmachines sporthallen	10.000
Materieel diversen / Scanner/kopieermachine	15.000
Vervanging infrastructuur (interne kabels en leidingen)	160.000
GRP - Regenwaterstructuren	150.000
GRP - Vervanging vrijvervalriolen beheerssysteem	850.000
GRP - Vrijverval gemalen ME	17.500
GRP - Telemetrie	21.000
GRP - Drukriolering minigemalen BK	9.563
GRP - Drukriolering minigemalen ME	35.860
GRP - Reparaties vrijvervalriolering	300.000
totaal	**1.787.009**